

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı

**EĞİTİM YÖNETİMİNDE YENİ BİR PARADİGMA OLARAK
OTOPOYİYETİK YAKLAŞIM ve ÖĞRETMENLERE GÖRE
OKULLARIN OTOPOYİYEZLİĞİ**

Tuba YÜCE

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2018

EĞİTİM YÖNETİMİNDE YENİ BİR PARADİGMA OLARAK OTOPOYİYETİK
YAKLAŞIM ve ÖĞRETMENLERE GÖRE OKULLARIN OTOPOYİYEZLİĞİ

Tuba YÜCE

Danışman

Prof. Dr. Hasan Basri MEMDUHOĞLU

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

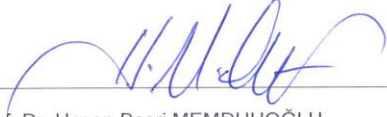
Eğitim Yönetimi Teftişı Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2018

KABUL VE ONAY

Tuba YÜCE tarafından hazırlanan “Eğitim Yönetiminde Yeni Bir Paradigma Olarak Otopoyiyetik Yaklaşım ve Öğretmenlere Göre Okulların Otopoyiyezliği” başlıklı bu çalışma, 31/08/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hasan Basri MEMDUHOĞLU

Doç. Dr. Ahmet YAYLA

Dr. Öğr. Üyesi Rezzan UÇAR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Fuat TANHAN
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 6 ay süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

31/08/2018

Tuba YÜCE

ÖZET

YÜCE, Tuba. *Eğitim Yönetiminde Yeni Bir Paradigma Olarak Otopoyiyetik Yaklaşım ve Öğretmenlere Göre Okulların Otopoyiyezliği*, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2018.

Bu çalışmada, öğretmenlerin yeni bir yaklaşım olan otopoyiyez teorisini benimseme düzeyleri ile okulların otopoyiyezlik düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Karma yöntem kullanılan araştırmada Memduhoğlu ve Yüce tarafından geliştirilen Otopoyiyez Ölçeği ile araştırmacı tarafından hazırlanan Otopoyiyez Görüşme Formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Van'ın Erciş ilçesinde görev yapan 250 öğretmenden oluşmaktadır. Görüşme formu, çalışma grubundan seçilen ve aralarında yöneticilerin de bulunduğu 15 öğretmene uygulanmıştır. Ölçek verilerinin analizinde tanımlayıcı istatistikler (aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, varyans, yüzde); ilişkisiz örneklem t-testi analizi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmıştır. Nitel veriler betimsel analiz yoluyla yorumlanmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı büyük ölçüde benimsedikleri, okulların orta düzeyde otopoyiyez özelliği gösterdiği saptanmıştır. Nicel verilere bakıldığında, otopoyiyez anlayışı benimseme ve okulların otopoyiyez yaklaşıma sahip olma düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri arasında cinsiyet, mesleki kıdem ve branşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çalıştığı okul kademesi bazında; otopoyiyez anlayışı benimseme boyutu incelendiğinde, ortaokulda çalışan öğretmenler ile ilkokulda çalışan öğretmenler arasında farklılık görülmüştür. Ortaokulda çalışan öğretmenler otopoyiyez anlayışı iyi düzeyde benimserken; ilkokulda çalışan öğretmenler orta düzeyde benimsemektedirler.

Nitel verilere bakıldığında, genelde eğitim sisteminde sık bir değişimin olduğu, bunun öğrenci, öğretmen, veli açısından karmaşaya yol açtığı, uyum güçlüğü, belirsizlik ve gelecek kaygısı, zaman sorunu gibi sorunlar yarattığı ifade edilmiştir. Ayrıca yapılacak değişim ve yeniliklere ihtiyaca göre okulun kendisinin karar vermesinin daha doğru olacağı belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Otopoyiyetik Yaklaşım, Okulların Otopoyiyezliği.

ABSTRACT

YÜCE, Tuba. *Autopoietic Theory as a new paradigm in Educational Administration and Autopoiesis of Schools According to Teachers, Master Thesis, Van, 2018.*

In this study, it was aimed to determine the autopoiesis level of the schools and the level of adopting the autopoiesis theory which is a new approach of the teachers. The autopoiesis scale, which was developed by Memduhoğlu and Yüce, the autopoiesis interview form prepared by the researcher were used in the study using mixed method. The working group of the study consists of 250 teachers who work in the province of Van in Ercis in the academic year of 2017-2018. The interview form was implemented from the study group and 15 teachers, including the administrators, were applied. Descriptive statistics (arithmetic mean, standard deviation, frequency, variance, percentage) in the analysis of scale data; t-test analysis and One-way ANOVA (Anova) were used for unrelated samples. Qualitative data are interpreted through descriptive analysis.

It was determined that the teachers showed a great deal of autopoiesism in the research, and the schools showed autopoiesis at moderate level. When we look at quantitative data, there is no statistically significant difference according to the level of having autopoiesis approach according to the personal variables of the teachers participating in the study and the level of having autopoiesis approach of the schools according to gender, occupational seniority and branch. On the basis of school level; When the dimension of adoption of autopoiesis was examined, there was a difference between teachers working in secondary school and teachers working in primary school. While the teachers working in the secondary school adopted the understanding of autopoiesis at a good level; Teachers working in primary school are moderately adopted. When we look at qualitative data, it is stated that there is a frequent change in the education system in general, which leads to complications in terms of students, teachers and parents, adverse effects such as adaptation problem, future anxiety and time loss. It is also stated that it would be more appropriate for the school itself to decide on the innovations to be implemented.

Keywords

Autopoietic theory, Autopoiesis of schools.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
SUNUŞ	xi
1.BÖLÜM:GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	5
1.2.Araştırmanın Amacı	5
1.3.Araştırmanın Önemi	6
1.4.Araştırmanın Varsayımları	6
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları	7
2.BÖLÜM:KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Otopoyiyez	8
2.1.1.Biyolojik Anlamda Otopoyiyez	12
2.1.2.Sosyolojik Anlamda Otopoyiyez	13
2.1.3.Örgüt Teorisi Anlamıyla Otopoyiyez	16
2.2.Eğitim Örgütlerinde Otopoyiyez	19
2.3. İlgili Araştırmalar	21
3.BÖLÜM:YÖNTEM	27
3.1.Araştırmanın Modeli	27
3.2.Çalışma Grubu	27
3.3.Veritoplama Araçları ve Uygulama	31
3.4.Verilerin Çözümlemesi	62
4.BÖLÜM:BULGULAR VE YORUM	63
4.1.Nicel Verilere İlişkin Bulgular	63

4.1.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular (Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışı Benimseme Düzeyleri)	63
4.1.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular (Okulların Otopoyiyezliği)	69
4.2.Nitel Verilere İlişkin Bulgular	74
5.BÖLÜM:SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	80
5.1.Sonuç ve Tartışma	80
5.2.Öneriler	85
KAYNAKÇA	86
EKLER.....	96

KISALTMALAR

N: Örneklem Hacmi

P: Anlamlılık Düzeyi

Ss: Standart Sapma

X: Aritmetik Ortalama

n: Frekans

sd: Serbestlik Derecesi

t: Anlamlılığın Test Edilmesi

Akt. : Aktaran

Ed.: Editör

Vb.: Ve Benzeri

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEM: Milli Eğitim Müdürlüğü

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Sistem Yaklaşımında Paradigma Değişimi.....	14
Tablo 2. Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin İstatistik Bulgular	27
Tablo 3. Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Bilgileri.....	30
Tablo 4. Likert Tipi Dereceleme Ölçeği Değerlendirme Aralıkları.....	38
Tablo 5. Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Ana Boyutu Faktör Analizi Toplam Varyans Açıklama Yüzdeleri Sonuçları.....	40
Tablo 6. Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Boyutunun Kaiser Normalleştirilmesiyle Varimax Dik Döndürme Sonuçları	41
Tablo 7. Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Boyutunun Madde Analizi Sonuçları	42
Tablo 8. Otopoyiyez Anlayışı Benimseme Boyutuna İlişkin Puan Dağılım Analizi	44
Tablo 9. Alt Faktörlere İlişkin Alfa İç Tutarlılık Katsayısı.....	45
Tablo 10. Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Ana Boyutu Faktör Analizi Toplam Varyans Açıklama Yüzdeleri Sonuçları	47
Tablo11. Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutunun Kaiser Normalleştirilmesiyle Varimax Dik Döndürme Sonuçları	47
Tablo 12. Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutunun Madde Analizi Sonuçları.....	48
Tablo 13. Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutuna İlişkin Puan Dağılım Analizi ...	50
Tablo 14. Alt Faktörlere İlişkin Alfa Katsayısı	51
Tablo 15. Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Boyutu Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları	52
Tablo 16. DFA Diyagramı İstatistiklerine İlişkin Bulgular.....	55
Tablo 17. Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutunun Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları	57
Tablo 18. DFA Diyagramı İstatistiklerine İlişkin Bulgular.....	60

Tablo 19. Faktör Maddelerine Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ..	63
Tablo 20. Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Durumunun Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları	66
Tablo 21. Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Durumunun Çalıştığı Okul Kademesi Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları.....	67
Tablo 22. Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Durumunun Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları.....	68
Tablo 23. Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Durumunun Branş Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları.....	68
Tablo 24. Faktör Maddelerine Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ..	69
Tablo 25. Okulların Otopoyiyezliğinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları.....	71
Tablo 26. Okulların Otopoyiyezliğinin Okul Kademesi Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları	72
Tablo 27. Okulların Otopoyiyezliğinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları	73
Tablo 28. Okulların Otopoyiyezliğinin Branş Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları	73
Tablo 29. Sürekli Değişimin Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Temalar.....	76

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Otopoyiyetik sistemlerin çeşitleri	15
Şekil 2. Otopoyiyez Ölçeğinin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Boyutuna İlişkin DFA diyagramı	54
Şekil 3. Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutuna İlişkin DFA diyagramı	59

SUNUŞ

Bu araştırma, eğitimde yeni bir yaklaşım olan otopoyiyez anlayışının öğretmenler tarafından benimsenme düzeyi ile okulların otopoyiyezliğini belirlemeyi amaçlamıştır. Nicel ve nitel verileri kapsayan araştırma karma çalışma niteliği taşımaktadır. Tezin hazırlanma sürecinin her aşamasında desteklerini benden esirgemeyen, deneyimleriyle ve zengin bilgisiyle beni aydınlatan çok değerli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Hasan Basri MEMDUHOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu süreçte yardımlarını esirgemeyen eğitim bilimleri bölümündeki değerli hocalarıma, arkadaşlarıma ve tüm katılımcılara gönülden teşekkür ederim.

Dünyaya gözlerimi açtığım günden bugüne kadar her daim yanımda olan, maddi ve manevi her türlü desteği sağlayan, lisansüstü eğitimim boyunca bana güç veren ve cefamı çeken anne ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak tez hazırlama sürecinde hayatıma giren ve bu süreçte beni motive eden, varlığıyla güç veren eşim Emre Yüce'ye göstermiş olduğu sabır ve desteğinden dolayı teşekkür ederim.

1. BÖLÜM

GİRİŞ

“Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir” diyen Herakleitos, evrenin kalıcılık ve değişim özelliğini vurgulamıştır. Özellikle içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda değişim ve dönüşüm süreci her alanda etkisini hızla göstermektedir. Bu etkinin hissedildiği alanlardan birisi de yönetimdir. İnovatif düşüncenin önem kazandığı çağımızda klasik ve geleneksel yaklaşımlar yerini post modern yaklaşımlara bırakmıştır. Yönetim alanında önemli sonuçlar getiren ve daha önce benzerine rastlanmamış bir değişim döneminden geçmekteyiz. Yönetim teorilerinin metafordan ibaret olduğunu belirten Morgan (1998) “Teorilerden çok insanların direksiyonun başında olduğu bir yönetim pratiğine ihtiyacımız var” sözüyle uygun bir bakış açısı sunan tek bir teorinin olmadığını, her birinin kendi yarattığı perspektiften yönetime farklı bir bakış sunduğunu, insanların kendi görüşlerini geliştirerek teorileri farklı amaçlar doğrultusunda yeniden biçimlendirmeyi öğrenerek daha derin kavrayışlı yaklaşımı geliştirebileceklerini ifade etmiştir.

İnsanlar, doğdukları andan ölecekleri ana kadar yaşamlarını sosyal bir çevrede, çeşitli gruplar içerisinde sürdürürler. Bu gruplar içerisinde bulunan insanın bir takım rolleri bulunur ve bu rollere göre birey yöneten ya da yönetilen durumundadır. Her grup yaşamını sürdürebilmek için örgütlenmektedir. Çünkü yönetimin etkili ve verimli olarak yürütülmesi için düzenli bir yapıya gereksinim duyulmaktadır, bir nevi bu yapı, yönetimin anatomisini oluşturmaktadır. Tarihin başlangıcından beri var olan yönetim Aytürk’e (2003) göre ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelen insanların işbirliği; Küçükali’ye (2011) göre ise kaynak kullanımı ve işbirliği için en iyiyi aramayı ifade eder. En eski sanat en yeni bilim olarak belirtilen yönetim, en genel tanımıyla insan ve madde kaynakları ile zamanın etkili ve verimli şekilde kullanılması sürecidir (Memduhoğlu, 2013, 2). Zamanla başkalaşan yönetim anlayışı, önceleri zor ve baskıyla, daha sonra parayla, günümüzde ise sadece ikna ve rızayla, memnunlukla ve katılımı sağlanmaktadır.

Yönetim sanatının inceliğini bilmek, felsefik olarak hangi temellere dayandığını öğrenmek ve örgütleri anlayabilmek için önceki yaklaşımları bilmek önemlidir. Tarih

boyunca yönetim, karın tokluğuna, zorla çalıştırılan, varlık olarak görülen insanların ürünü olmuştur. Daha sonra bu insanlar, sanayi devriminin başlangıcından itibaren, parayla çalıştırılmaya başlanarak emekleri satın alınan bir makina olmuşlardır. 1930 yılından itibaren ise insanın psiko-sosyal varlık olarak önemi ortaya çıkmış ve 1970 yılından sonra insan odaklı toplam kalite yönetimi uygulanmıştır (Aytürk, 2003). Genel olarak yönetim yaklaşımlarını dört başlık altında toplayabiliriz. Bunlar; klasik, neoklasik, sistem ve çağdaş yaklaşımlardır.

Klasik yönetim yaklaşımları, Frederick W. Taylor'un Bilimsel İşletme, Henri Fayol'un Yönetim Süreçleri ve Max Weber'in Bürokratik teorilerini kapsamaktadır. Verimlilik temelli klasik yaklaşımda mekanik işgörmeye mantığı yatmaktadır. İşgörenler makinenin değiştirilebilir birer parçası olarak görülür. Taylor, yönetim biliminin babası olarak görülür, üretimde verimliliği artırma ve işgören verimliliğini yükseltme adına öncü çalışmalar yapmıştır. Yönetim alanında ilk kez bilimsel metodları kullanmıştır. Bilimsel yönetim teorisi diğer adıyla Taylorizm'de bilimsel olarak tanımlanmış bir çalışma düzeni, sistematize edilmiş iş görme davranışları, koordinasyon, yardımlaşma, maksimum çıktı odaklı ve işgörenin seçimi için gerekli tanımların bulunduğu sistem mevcuttur. Her çalışan mümkün olan en yüksek verimlilik düzeyine ulaşabilmesi için eğitilir ve standartları belirlenmiş üretimi gerçekleştirenler ek ücret ödemeleri ile teşvik edilir (Yıldırım, 2014). Yönetim süreci yaklaşımı da işletmelerde etkinlik ve rasyonellik fikrini esas almıştır. Dolayısıyla bu yaklaşım bilimsel yönetim yaklaşımının bir tamamlayıcısı sayılabilir. Fayol, Taylor'dan farklı olarak organizasyonun tamamını ele alarak daha iyi bir organizasyon dizaynı ve yönetiminin ilkelerini araştırmıştır. Fayol 1916 yılında yazdığı kitabında yönetimi bir süreç olarak görmüş ve bu süreci fonksiyonlara ayırarak incelemiştir. Bu fonksiyonlar bugün halen geçerliliğini korumaktadır (Özcan ve Çağan, 2009). Fayol, yönetimin temel olarak beş süreçten oluştuğunu belirtmiştir. Bu süreçler; planlama, örgütlenme, emir-komuta, koordinasyon ve kontroldür. Fayol yönetim süreçleri ile birlikte bir dizi yönetim prensibi ortaya koymuştur ve bu prensipler günümüzde halen kullanılmaya devam edilmektedir. Max Weber organizasyonların rasyonel esaslara göre yapılandırılmasını amaçlayan bürokrasi kuramını geliştirmiştir. Sosyal bilimlerde toplumların oluşturduğu yasaları uygulayan idari yapı olan bürokrasi Weber'e göre örgütlerin verimli çalışmasını sağlamak için ideal yapıdır. Weber, toplumda insanları etkilemekte kullanılan otoritenin kaynağını ve

şekillerini incelemiş ve üç tür yetki üzerinde durmuştur. Bunlar; geleneksel yetki, karizmatik yetki, bürokratik yetkidir. Bürokratik bir örgüt yapısında; fonksiyonel uzmanlaşmaya dayanan bir iş bölümü, açık bir şekilde belirlenmiş hiyerarşik bir yapı, İlke ve yöntemler (her kademedeki işlerin nasıl yapılacağı ile ilgili olarak ayrıntılı ve somut ilkeler ve yönetmeler) bulunmaktadır. Her ne kadar çalışanları bir makine parçası olarak görmekle eleştirilse de klasik yönetim uygulamaları günümüzde pek çok alanda kullanılmaktadır.

Neoklasik yönetim yaklaşımları, klasik yönetim anlayışına tepki olarak doğsa da, klasik yaklaşımın tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Bu yaklaşımın en önemli yönü, klasik yönetim yaklaşımının eksik bıraktığı insan unsurunu incelemesidir. Örgüt içerisinde kişilerin davranışlarını inceleyerek, çalışanların neden ve nasıl davrandıklarını ve örgüt yapısı ile davranışları arasındaki ilişkileri açıklamıştır. Bu yaklaşımın temelinde Hawthorne araştırmaları olarak bilinen ve klasikleşen bir dizi araştırmanın bulguları görülmektedir. Bu araştırmaların yürütücüsü Elton Mayo'dur (Aydın, 2007, 107). Mayo ve arkadaşları tarafından yapılan altı ayrı araştırmadan oluşan deneyler literatürde Hawthorne etkisi olarak bilinmektedir. Bu araştırmaların sonunda; grup oluşturma, grup arkadaşlığı ve sevgi bağlarının güçlü olmasının, işletme sahip ve yöneticilerin davranışlarında olumlu değişmelerin, onların önemsenmesinin çalışma ortamının havasını değiştirdiği, bunun da sürekli verim artışına yol açtığı bulunmuştur (Balcı, 2010, 84). Özetle bu yaklaşımda her birey biricik olarak tanımlanarak bireysel farklılıklar kabul edilmiştir. Üretimdeki verimlilik, iş yerinin fiziksel ve ekonomik koşullarından çok, iş ortamındaki insan ilişkilerinin niteliğine bağlanarak, bireyin dış dünyası da önemsenmiştir (Aydın, 2007,107). Douglas McGregor: X ve Y Teorisi, Rensis Likert'in Sistem 1- Sistem 4 Modeli, Chris Argis'in Olgun ve Olgun Olmayan Kişi Modeli, Neoklasik yaklaşımla ilgili modellerdendir.

Sistem Yaklaşımı, diğer adıyla modern örgüt kuramı, çağdaş düşüncenin dayanağı sayılmaktadır. Klasik yaklaşım ile neoklasik yaklaşımın sentezi olarak görülmektedir (Aydın, 2007). Bu yaklaşıma göre örgütler, çevreden belirli girdiler alan, bunları bir üretim sürecinden geçirerek çevreye çıktılar sunan ve kendi içerisinde birbirleriyle ilişkili alt sistemler ve işlevlerden oluşan toplumsal sistemlerdir. Bu nedenle sistemi anlamak ve kontrol etmek için, bu sistemleri oluşturan alt sistemleri anlamak

gerekmektedir. Genel ve açık sistem olmak üzere ikiye ayrılan sistem yaklaşımının temel görüşü, bütün ile parçalar arasındaki ilişkilerin kavranmasıyla yönetimde etkinlik ve verimliliğin artacağıdır. Genel sistemde örgüt, birbiriyle sürekli ilişki içerisinde olan alt sistemlerin bütününden oluşur. Açık sistemlerde ise örgüt çevresi ile sürekli etkileşim halinde olarak denge durumunda olma özelliği göstermektedir. Klasik, neoklasik ve sistem yaklaşımlarının hangi durumlarda daha faydalı olabileceğini araştıran ve örgütlerin etkililiğini, belirli ilke ve kuralların uygulanmasından değil, bu ilkelere iç ve dış şartlar arasındaki uyumun sağlanmasıyla gerçekleştiğini savunan Durumsallık Yaklaşımı da modern yaklaşımlardandır (Memduhoğlu, 2013, 3-4).

Küreselleşme ile birlikte değişen dünyada sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik alanlarda meydana gelen gelişmeler, örgütlere ve özellikle de yönetim olgusuna yeni bakış açıları getirerek çağdaş yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Öğrenen örgüt, toplam kalite yönetimi, vizyon yönetimi, stratejik yönetim, yönetim gibi yeni yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu yaklaşımlarla örgütlerin geleneksellikten sıyrılıp, bilgiye ulaşma, işleme ve değerlendirme yollarını örgütsel yapısına oturtarak yeniden yapılanmaları gerektiği vurgulanmıştır (Bozkurt, 2012, 45). Günümüzde örgütler, toplumsal değişimlerin etkisiyle çevresel dinamizme bağımlı dışa açık sistemler olarak görülmektedir. Yenilenmenin önem taşıdığı çağımızda esnek ve dinamik örgüt yapılarının, mekanik ve bürokratik örgüt yapılarından üstün olacağı açıkça görülmektedir (Özer, 2015, 2). Özer, örgütlerin uzun süre yaşayabilmesi için canlı bir organizma gibi faaliyet göstermesi gerektiğini, esnek ve dinamik bir yapıya sahip olan örgütün çevresel değişimleri yönetebileceğini belirtmiştir. Örgütler için problem olarak görülen çevredeki değişikliklere, uyum sağlayarak mı yoksa ayıklanarak mı çözüm bulunacağı tartışma konusu olmuştur. Ortak görüş, çevredeki değişikliklerin modern örgütlerin çözüm bulması gereken güçlüklerden olmasıdır (Morgan, 1998, 281). Maturana ve Varela geliştirdikleri yeni bir yaklaşımla bu görüşe karşı çıkmaktadırlar. Onlara göre tüm canlı sistemler yalnızca kendilerini başvuru kaynağı kabul eden, örgütsel yönden kapalı ve özerk sistemlerdir. Bu yaklaşım, sistem ile çevresi arasında yapılan ayrımlara karşı çıkmakta, canlı sistemlerin değişimini sağlayan süreçlerin anlaşılması yolunda yeni bir perspektif sunmaktadır. Şilili iki biyolog tarafından geliştirilen otopoyiyez, kendi kendini yenileyen, düzenleyen ve kendinden beslenen sistemleri ifade etmektedir. Çevre ile etkileşime geçen aynı zamanda sınırını belirleyen,

girdi ve çıktısı bulunmayan özerk sistemlerdir. Bu özelliği ile örgütlerin var olan yapılarını, kimliklerini ve değerlerini korumalarına yardımcı olmaktadır.

1.1.Problem Durumu

Geçen yüzyılın baş döndürücü değişim hızının devam ettiği günümüzde, her alanda yaşanan gelişmeler toplumu kuşatarak değişime zorlamaktadır. Açık bir sistem olan eğitim örgütleri de bu değişimden payını almaktadır. Çevre ile sürekli etkileşim içerisinde olan açık sistemlerin değişmesi kaçınılmazdır. Aksi takdirde örgütler güçlerini kaybederek sonlarını hazırlayacak duruma düşebilirler. Bu sonla karşılaşmamak için örgütler yeni koşullara kendini hazırlamalı, gerekli değişiklikleri kendi bünyelerinde gerçekleştirebilmelidir.

Örgütlü bir yapı olan okulların günümüzde klasik teorilerde olduğu gibi merkezden ve durağan bir halde yönetilmesi kabul edilemez görülerek, yeni ve farklı bir yönetim anlayışının insanları ve örgütleri daha çok etkileyeceği öngörülmüştür. Bu bağlamda geleneksel yönetim yaklaşımlarına alternatif olarak bazı yeni yönetim yaklaşımları geliştirilmiştir. Bunlar: Zen Yaklaşımı, Karmaşıklık/ Kaos Teorisi, Kurumsal Örgütler Modeli, Kuantum, Eleştirel Kuram, Örgütsel Anarşi Modeli, Feminist Kuram vb. Kendi kendini üreten, yenileyen sistemleri anlatan Otopoyiyez de yeni yaklaşımlardan biridir. Biyolojik bir kavram olan otopoyiyez, daha sonra sosyolojiye ve örgüt teorisine geçmiştir. Otopoyiyetik yaklaşım, eğitim örgütleri için alternatif bir yaklaşım (Toytok, 2016) olarak görülmekte ve değişimin hızlı yaşandığı çağımızda değerleri ve örgüt kimliğini koruma adına gerekliliği görülmektedir. Bu bağlamda, eğitim örgütlerinin yönetim sistemlerine yeni bir bakış açısı kazandırmak, sahip olduğu değerleri, kültürel mirası ve yapısını koruması için farklı bir yaklaşım sunmak bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı benimseme ve okulların otopoyiyezlik düzeyini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Öğretmenler otopoyiyez anlayışını ne düzeyde benimsemektedirler?
2. Öğretmenlere göre okullar ne düzeyde otopoyiyezdir?

3. Öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı benimsemesi ve okulların otopoyiyezliği sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
4. Eğitim ortamlarında/ okullarda meydana gelen sürekli değişim hakkında öğretmen ve yöneticilerin görüş ve önerileri nelerdir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Örgüt yapısı ve yönetimi, toplumdaki gelişmelere paralel olarak yıllarca değişime uğramıştır. Yeni ihtiyaçlar, teknolojik yenilikler, değişimler meydana geldiğinde yeni örgütlere ve yeni örgüt sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzdeki gelişmelere bakıldığında, örgütlerin ihtiyaçlarına cevap verecek yeni sistem arayışlarına girildiği görülmektedir. Açık sistemlerin artılarının yanı sıra beraberinde getirdiği eksiler, örgütleri zayıflatarak, kendi kimliğini, eski imajını ve özgünlüğünü koruyamayacak duruma getirmiştir. Örgütlerde oluşan zayıflama ve yozlaşmanın en önemli sebeplerinden biri, örgütün çevreden gelen her etkiye açık olarak her girdiyi almasıdır. Bu durum örgütlerin kültürünün, imajının ve daha pek çok değerinin hızla değişmesine ya da kaybolmasına yol açmaktadır. Örgütlerin çevrelerinde meydana gelen baş döndürücü gelişmeler karşısında kendi kimliğini, kültürünü, değerlerini vb. koruması gerektiği düşünülmektedir. Önceleri biyolojide kullanılan daha sonra sosyal bilimlere geçen otopoyiyez, örgütlerin çevre ile aralarındaki katı sınırları kırarak değişim adına daha yeni ve sistemsel kimlikler sahneleme fırsatlarının olduğunu ortaya koymaktadır (Çobanoğlu, 2008). Otopoyiyez sisteminin, örgütlerin kimlik ve kültür kavramlarının geliştirilmesinde ve korunmasında yardımcı olabileceği önerilmektedir (Toytok, 2016). Kendi kendini yenileyebilen, kendi kimliğini koruyabilen, kendi kendine yetebilen bir özellikte olduğundan kendi kimliğini oluşturan ve koruyan örgütlerin otopoyiyez olduğu varsayılabilir. Literatürde konu ile ilgili ülkemizde sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma konuyla ilgili yapılacak yeni çalışmalara kaynak olması açısından önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmaya katılan örneklem grubunun evreni temsil ettiği, çalışma grubunun ölçek sorularını içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

- Araştırmaya katılan görüşmecilerin görüşme sorularına içtenlikle cevap verdikleri ve bu sorulara ilişkin ifadelerinin gerçeği yansıtığı varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmanın kavramsal kısmı, yayımlanmış ve araştırmacı tarafından eviri yapılmış kaynaklardan elde edilen bilgilerle sınırlıdır.
- Araştırma 2017-2018 eğitim-ğretim yılında Van'ın Erciş ilçe merkezindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapmakta olan öğretmenler ile sınırlıdır.
- Araştırmanın bulguları, geliştirilen veri toplama araçlarında yer alan maddelerle ve ulaşılan katılımcıların bu maddelere verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Otopoyiyez

Yunanca auto (kendi) ve poeisis (üretmek) sözcüklerinin birleşmesiyle oluşan ve ‘kendi kendini üretme’ anlamına gelen otopoyiyez, ilk defa 1972 yılında Şilili biyolog Humberto Maturana ve öğrencisi Francisco Varela tarafından ortaya atılmıştır. Biyolojik bir kavram olan otopoyiyez, canlı sistemleri tanımlamak için kullanılmıştır. Bu kavramın doğuşu merak konusu olmuş, iki biyoloğa kavram ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bunun üzerine Maturana, canlı sistemleri birlik olarak tanımlamak için dairesel örgüt tanımının yetersiz olduğunu, canlı sistemlerin en temel özelliği olan özerkliği tek başına aktaracak bir terim arayışına girdiklerini belirtmiştir. Birgün arkadaşı ile Don Kişot ile ilgili bir makale hakkında konuşurken kelimenin gücünü farkettiğini ve aradığı kelimenin “otopoyiyez” olduğunu anladıklarını belirterek şunları söylemiştir (1991, xvii):

“Otopoyiyez, geçmişi olmayan, doğrudan canlı sistemlerin özerklik dinamiklerinden meydana gelen bir kelimedir. İlginç ama umulduğu gibi, bu kelimenin icadı büyük bir değeri kanıtladı. Dilimizde yer almayan yeni bir şeyi söylemenin açık tuzağına düşmeden, canlı örgütleri tanımlamayı büyük ölçüde kolaylaştırdı. Bir geleneğe kapılmaktan kurtulamazdık fakat kendimizi yeterli bir dille, farklı şekillerde ve yeni perspektiften yeni bir gelenek üretmeye yönlendirebilirdik.”

Maturana ve Varela (1991), canlı sistemlerin ayırt edici özellikleri olan özerklik, dairesellik ve kendi kendine başvurma ile sistemlerin kendilerini üretebildiklerini belirtmektedirler. Onlara göre canlı sistemler, kendi özelliklerini iç süreçleri ile yeniden üreten özerk yapılardır ve bu yapı sadece kendisinden beslenir. Örneğin; hücre olayında, molekül üreten kimyasal reaksiyonların ağları şöyledir: i) etkileşim yoluyla oluşurlar ve onları üreten aynı reaksiyon ağına dahil olurlar. ii) hücrenin maddesel bir birlik olduğunu kavrarlar. Böylece fiziksel birlik olarak hücre topografik ve operasyonel olarak zeminden ayrılır, temel kimyasal reaksiyonların biçim ve özgünlüğündeki değişikliklere bakılmaksızın sürekli madde dönüşümü gerçekleştiği takdirde örgüt bu şekilde kalır (Varela, Maturana ve Uribe, 1974, 188).

Canlı bir sistem olan otopoyiyetik sistemler, kendi hücrelerinden kendilerini üreten sistemlerdir. Otopoyiyetik sistemin somut örneği olan ökaryotik hücre, nükleik asitler ve proteinler gibi çeşitli biyokimyasal bileşenlerden oluşur. Hücre çekirdeği, çeşitli hücre organelleri, hücre zarı ve hücre iskeleti gibi sınırlı yapılar halinde düzenlenir. Harici bir molekül ve enerji akışına dayanan bu yapılar, bileşenleri üretirler ve bu bileşenler, ortaya çıkmalarına neden olan organizeli, sınırlı yapıyı korumaya devam ederler. Canlı bir hücre kendi elementlerini, proteinlerini, lipitlerini vb. çoğaltır; dışarıdan ithal etmez.

Varela, otopoyiyetik sistemleri iki şekilde tanımlamıştır (Schatten, 2009, 76):

"Bir otopoyiyetik sistem, aşağıdaki bileşenleri üreten üretim ağı olarak örgütlenir:

- Karşılıklı etkileşimleri ve dönüşümleri yoluyla onları üreten süreçler ağını (ilişkileri) sürekli yenilerler ve gerçekleştirirler;
- [bileşenler] buldukları alanda somut bir birlik olarak, bir ağın gerçekleşmesi için topolojik alanı belirterek (makine) oluştururlar"

Varela burada otopoyiyezi kendini sürekli yenileyen bir makine olarak tanımlamıştır. Öyle bir makine ki, bu makine kendi sistemiyle kendi parçalarını üretebilen, kendisiyle beslenen dairesel bir yapıya sahiptir.

Otopoyiyez, canlı sistemler örgütünü karakterize etmek için yeterli ve gerekli görülmekte, uygun tarihsel şartlar göz önüne alındığında, fiziksel alanda otopoyiyetik sistem olarak canlı sistemlerin karakterizasyonundan tüm biyolojik fenomenolojiyi elde edebileceği iddia edilmektedir. Ayrıca bu sistem için amaç ve fonksiyon kavramları gereksiz ve yanıltıcı görülmektedir (Schatten, 2008, 76).

Canlı sistemler örgütünde her birlik, ya bileşenleri karşılıklı ilişkileri yoluyla bir birlik olarak gerçekleştirilen karmaşık bir sistem olarak ya da onu bir birlik olarak tanımlayan yapısal özelliklere sahip analiz edilemez bir bütün olarak ele alınır. Birinci durum söz konusu ise, karmaşık bir sistem, sistemin bütünü gerçekleştiren bileşenleri arasındaki ilişkilerle bir birlik olarak tanımlanır ve bir bütün olarak özellikleri tek bir özellik olarak değil, bu birliğin tanımladığı şekilde belirlenir. Karmaşık sistemi bir birlik olarak tanımlayan, örgütlenmesini sağlayan ilişkilerdir. Buna göre, aynı örgüt, bileşenleri gerekli ilişkileri gerçekleştiren özelliklere sahip olduğu sürece, farklı bileşenlerle farklı sistemlerde gerçekleştirilebilir. Bu tür sistemler bileşenlerinin

niteliğine göre farklı olsalar da aynı sınıfa mensuptur (Varela, Maturana ve Uribe, 1974).

Zeleny (1981b), otopoyiyezi tam olarak anlayabilmek için, tanımlamasına giren bazı temel kavramların bilinmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunlar; birlik, üretim süreci, örgüt, yapı, kapalı örgüt, özerk birlik, sistem, topolojik sınırdır. Bu kavramlar aşağıda tanımlanmıştır;

Birlik. Bir varlık, gözlemcisi tarafından bir bütün olarak, bileşene atıfta bulunmaksızın basit birlik olarak ya da bileşenlerini belirleyerek bileşik birlik olarak sosyal çevreden ayırt edilir.

Üretim süreci. Bileşenlerin alanında oluşan herhangi bir sentez, dönüştürme veya imha sürecidir. Örneğin; Makro bileşenlerin parçalanması, diğer “hareket edebilir” üretim süreçlerinde alt yapı “üretir”.

Örgüt. Parçalar ve parçaları üreten süreçler arasındaki ilişkilerin karmaşıklığı, kimlik sınıfı içinde fark edilebilir bir birlik oluşturması için sabit olmalıdır.

Yapı. Belirli bir alanda ve belirli bir zaman diliminde gerçekleşen, örgütün temelini oluşturan parçaların mekansal ve zamansal düzenlenmesidir.

Kapalı örgüt. Bakım ve gerçekleştirmeleri için birbirlerine bağlı ve yinelenen süreçlerin belirli (dairesel) bir örgütüdür. Tekrarlanan bir kapalılık oluştururlar. Doğrusal veya seri zincirlerle veya süreçlerin "dalları" ile karşılaştırarak açık bir örgüt oluşturur.

Özerk birlik. Parçalarını bütünleyen bileşik bir birlik olarak açıklanır. Daha sonra, otonom olmayan (kontrollü) birlik, basit bir birlik olarak (yani, içinde faaliyette bulunan daha büyük bir sistemin bir bileşeni olarak) ayırt edilir. Özerklik veya kontrol modu gözlemcinin bilişsel tercihinine bağlıdır.

Sistem. Örgüt ve yapısı ile karakterize edilen bileşik bir birlik. Örgüte atıfta bulunarak, yalnızca bir sistemin ait olduğu birlik sınıfını tanımlar: yapı kimliklerini, parçaların somut alanını tanımlar. Bir modeli tam olarak tanımlamak için mod yeterli değildir.

Topolojik sınır. Bir sistemin yapısının, gözlemcinin bunu birlik olarak tanımlamasına izin veren kısmıdır.

Zeleny (1981b), bu kavramların artık daha kesin tanımlanmasını ve hakim olan metaforun anlaşılmasını otopoyiyezin katkılardan biri olarak görmekte ve otopoyetik sistemi Maturana ve Varela'dan farklı olarak tanımlamaktadır: "Otopoyiyetik sistem, kendi ürünlerinin (bileşenlerin) etkileşimi yoluyla üretilen süreçleri ve topolojik bir sınır ortaya çıkaran örgütün üretim süreçlerini kapalı bir örgüt olarak gerçekleştiren bir birliktir." Bu tanımda, bileşenlerin ve bileşen üreten süreçlerin organizasyonu, bileşenlerin etkileşimleri ve akışıyla sabit olarak korunmaktadır. Bu değişmezlik tanımdan gelir: organizasyon değişirse, sistemin kimlik sınıfında bir değişiklik olur.

Zeleny, sistemin parçalarında ve yapısında olan bu değişikliğin, sistemin otopoyiyetik çevresindeki tepkilere cevap olarak bir topolojik sınır oluşturduğunu belirtmiştir. Bileşenlerin kendi doğası, zamansal-mekansal ilişkileri ikincildir ve sistemin yapısına atıfta bulunur. Sonuç olarak, sistemin topolojik sınırı, altta yatan sistemin yapısal bir tezahürü olup, değişime ve telafi edici uyarlamalara tabidir. Bu durum sistemin organizasyonunu teşkil etmez; bileşenlerin belli bir alan ve şartlardaki yapısal oluşumunu temsil eder (1981b, 3).

Zeleny (1981a) örgütleri, otopoyiyetik teorisinin ilkelerini kullanarak, etkileşimlerin, reaksiyonların ve süreçlerin ağları olarak yorumlamıştır. Bu tanımla, örgütsel değişikliği etkili hale getirmenin tek yolunun önce davranış kurallarını daha sonra süreçleri, usulleri ve prosedürleri (yani yapıyı) değiştirmek olduğunu savunmaktadır. "Organizasyon yapıyı yönlendirir, yapı organizasyonu takip eder ve gözlemci fonksiyona etki eder" sözüyle eşgüdümlü eylemin tekrar tekrar yürütülmesinin niteliğini tanımlar ve süreçlerin kendisinden ziyade koordinasyon kurallarının sistemi olduğunu belirtir (Ibid, s. 197; akt. Magalhaes ve Sanchez, 2009). Burada vurgulanan örgütsel değişimde davranış kurallarının önemi.

Literatür incelendiğinde genel olarak otopoyiyez kavramının üç farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Bunlar; Maturana ve Varela tarafından geliştirilen biyolojik anlam, Alman sosyolog Niklas Luhmann'ın sosyolojiye kazandırdığı anlam ve örgüt

teorisindeki anlamıdır. Bu üç tanım birbiriyle benzerlik gösterse de temel olarak farklı bakış açıları sunmaktadır (Toytok, 2016).

2.1.1. Biyolojik Anlamda Otopoyiyez

Biyolojik olarak otopoyiyez, daha önce bahsedildiği gibi, ilk olarak Maturana ve Varela tarafından canlı sistemlerde bilişin yaşayan bir olgu olduğunu belirtmek ve yeni bir bakış açısı kazandırmak amacıyla geliştirilmiştir (Whitaker, 1995). Maturana ve Varela için yaşam kavramı doğrudan biliş kavramıyla bağlantılıdır. Yaşayan sistemler bilişsel sistemlerdir ve süreç olarak yaşamak bir biliş sürecidir (Maturana ve Varela 1980: 13). Bu anlamda bir otopoyiyetik sistemin işlemleri onun bilişleri olarak tanımlanır; yaşam ve biliş aynıdır. Dolayısıyla, yaşam hakkında söylenen her şey, bilişe de eşit derecede uygundur; biliş, kendi kendine referanslı, otopoyiyetik bir süreçtir (akt. Seidll, 2004).

İki biyolog canlı sistemler üzerinden açıkladıkları otopoyiyezi daha anlaşılır kılmak için çeşitli çalışmalar (deneyler, gözlemler) yapmıştır. Elde edilen biyolojik kanıtların, canlı sistemin otopoyiyetik sistemler sınıfına ait olduğunu, otopoyiyetik sistemin de canlı sistem olduğunu açıkça gösterdiği belirtilmiştir (Varela, Maturana & Uribe, 1974). Bu açıklamaya göre, bir sistem kendi kendini üretebiliyorsa canlı sistemdir, dolayısıyla otopoyiyedir.

Otopoyiyetik sistem sürekli olarak başka öğeler üretmek zorundadır. Bu yeniden üretim durursa, sistem kaybolur. Eğer bir bitki hücrelerini üretmeyi bırakırsa ölü sayılır. Bunun için hangi somut hücrelerin üretildiği önemsizdir. Dolayısıyla, bitkinin yeni bir yaprak üretip üretmediği, köklerini uzatması veya çiçeğinin büyümesi önemli değildir; yeni elementler üretildiği müddetçe bitki hala hayattadır. Çoğalmanın devam etme durumu çoğaltılan somut unsurlara bağlıdır. Bir çiçek yaprak üretmeyi bırakıp sadece köklerini uzatırsa canlılığını kaybeder. Üretilen somut elementler sistemin yapıları tarafından belirlenir. Örneğin; bitki kökü yeni yaprakların yetiştirilebileceği yerleri sınırlar. Yapılar, yapısalcı teorilerde olduğu gibi, önceden verilmez, kendileri de otopoyiyetik sistemin ürünüdür. Bir başka deyişle, üreme sisteminde üreme kendi yapılarını üretir ve çoğaltır. Yani kendi yapılarını, kendi kaderini tayin eder, kendi

kendini düzenler. Bu yönüyle otopoyiyez, öz örgütlenme ile yapıların belirlenmesine ve çoğaltılmasına atıfta bulunur (Luhmann 1986, 47).

Otopoyiyetik sistemi bir araba fabrikası olarak düşünecek olursak, araba (organize bir yapı) üretmek için hammadde (bileşenler) kullanan bu fabrikanın, tedarik zincirleri, tesis / teçhizat, işçiler, bayilikler, müşteriler, sözleşmeler, rakipler, yedek parçalar gibi 'çevreye' ait bileşenleri dahil edecek şekilde fabrikadan geliştiren toplam uygulanabilir bir sisteme sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Otopoyiyetik sistemlerde birlikler olarak tanımlanan mekanik sistemler vardır. Bu sistemler, diğer mekanik sistemlerden farklıdır, çünkü bu sistemlerin işlemlerinin ürünü mutlaka sistemin kendisidir. Otopoyiyetik sistemi oluşturan süreçler ağı kesilirse, sistem parçalanır. Diğer bir ifade ile, otopoyiyetik sistem var olduğu sürece organizasyonu sabittir; örgütü tanımlayan bileşenlerin üretme ağı kesintiye uğrarsa birlik parçalanır. Dolayısıyla, otopoyiyetik sistem yeniden üretimin gerçekleştiği, karışıklığın giderildiği bir alana sahiptir ve bu alanda birlik halindedir (Maturana & Varela, 1991). Burada tekrarlayan bir işleyiş söz konusudur ve sistemi oluşturan unsurlar arasındaki ilişki önemlidir.

2.1.2.Sosyolojik Anlamda Otopoyiyez

Biyolojik bir kavram olan otopoyiyez, ilk olarak Alman sosyolog Niklas Luhmann tarafından sosyolojiye kazandırılmıştır. Luhmann, otopoyiyezin yalnızca biyolojiye değil, aynı zamanda biyolojik olmayan sisteme de uygulanabileceğini savunarak otopoyiyezi sosyal alana uyarlamıştır. Böylece, biyolojik sistemlere benzer şekilde sosyal sistemler de kendi öğelerini temel alarak yeniden üreten sistemler olarak kavramsallaştırılmıştır.

Sistemler, açık sistemler, kapalı sistemler, mekanik sistemler, biyolojik sistemler, sosyal sistemler gibi çok farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Örgüt yönetiminde en çok kabul gören sistem yaklaşımı açık sistemlerdir. Açık sistemlerde, örgüt çevre ile sürekli ve doğrudan etkileşim halindedir. Çevreden aldığı girdiyi kullanarak çıktı vermektedir. Çevreden gelen tüm bilgileri sisteme alarak uyum sağlamaya çalışan bu sistemlerde girdi, çıktı ve geribildirim öğeleri daima bulunur. Açık sistemlerin zıttı olan kapalı sistemlerde ise, örgüt çevreden tamamen bağımsızdır.

Fakat kendi içinde sürekli bir hareketlilik mevcuttur. Kendilerini dış ortamdan soyutladıkları için örgütün çevreyle iletişimi azdır (Katz & Kahn, 1977; akt. Toytok, 2016). Luhmann otopoyiyetik sistemleri hem açık hem de kapalı sistem olarak ele almıştır (Tablo 1). Çevreleriyle etkileşim halinde olmaları açık sistem özelliği; çevrenin sistemin yapısını, sürecini etkileyememesi de kapalı sistem özelliği göstermektedir. Otopoyiyetik sistemlerde hem açık hem de kapalı sistem özelliği birarada bulunur; açık sistemlerden farklı olarak girdi ve çıktı yoktur; kapalı sistemden farkı ise operasyonların tekrarlanmasıdır.

Tablo 1. *Sistem Yaklaşımında Paradigma Değişimi*

	Geleneksel Sistem Teorisi	Modern Sistem Teorisi	Otopoyiyetik Sistem Teorisi
Sistem konumlandırma	Bütün-parça farkı	Sistem-çevre etkileşimi	Sistem-çevre ayrımı
Sistem özelliği	Kapalı sistem	Açık sistem	Açıklık-kapalılık bir arada

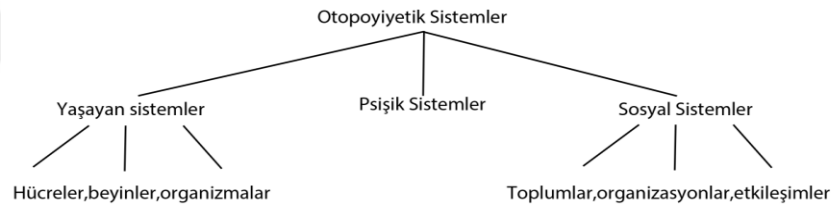
Kaynak: (Ertong, 2011)

Geleneksel sistem teorisi çevresiyle etkileşimi olmayan kapalı sistem özelliği, modern sistem teorisi ise çevresiyle doğrudan iletişim içinde olan açık sistem özelliği taşırken, otopoyiyetik sistem teorisi her iki sistem özelliğini de taşımaktadır. Bu durum, otopoyiyetik sistemlerin kendilerini sürdürebilmek için çevreleriyle etkileşime girdiklerini, fakat bu etkileşimlerin doğrudan sistemi etkilemediği için kendilerini muhafaza ettiklerini göstermektedir.

Otopoyiyetik sistemler, kendilerini yalnızca üretip değiştirmezler, o sistemde kullanılan her bileşeni de yine kendileri üretirler. Fakat kendi yapılarının ötesinde üretim yapamazlar, bu anlamda kördürler (Luhmann, 1995, 21; akt. Ertong, 2011). Otopoyiyetik sistemler, ilişkiler bütünüdür ve dışardan gözleyen sistemin yapısını, unsurlarını göremez. Sistem ilişkileri dıştan anlaşılmadığından, gözlemcinin sistem hakkındaki düşünceleri, yorumları geçersiz sayılmaktadır (Maturana, 2002).

Sosyal sistemler, insanların bir araya gelerek belirli amaçları yerine getirebilmek için oluşturdukları sistemlerdir. Bu sistemleri örgütlemek, bir araya getirmek ve devamını sağlamak kolay değildir (Eren, 2014, 47). Luhmann sistem teorisinde sosyal

sistemleri, kendi kendilerini üretebilen organizmalardan oluşması nedeniyle, biyolojik sistemler gibi örgütsel olarak kapalı bir şekilde ele almıştır (Ertong, 2011). Yalnız otopoyiyetik sistemler kapalı sistemler gibi çevreden tamamen bağımsız değildir. Sistemin sınırları dahilinde değişiklikler ve yeni öğrenmeler gerçekleşir. Ertong (2011), sosyal otopoyiyetik sistemlerin beş özelliğinden söz etmiştir. Bunlar; sistemi oluşturan temel elementleri üretmesi, kendisini düzenlemesi, kendi sınırlarını çizmesi, sistem ile çevreyi ayırıştırması ve kendi içyapılarını düzenlemesidir. Bu özelliklere bakılarak, otopoyiyetik sistemlerin kendilerini üretmesinin ve düzenlemesinin yanı sıra sınırlarını çizerek sistem ile çevreyi ayırma özelliğinin bulunduğunu görmekteyiz. Birbiri ile bağlantılı, eşgüdümlü ve dilin bulunduğu sosyal ağlarda mevcut olan bu sistemde hem sistemin tüm unsurlarının kendini üretmesi hem de çok sayıda unsurun tüm sistemi kapsayacak sınırı belirleyerek yapı oluşturması söz konusudur (Balyer, 2014). Luhmann (1986), otopoyiyetik sistemleri, yaşayan sistemler, psişik sistemler ve sosyal sistemler olarak üçe ayırmıştır (Şekil 1).

Kaynak: (Seidl, 2004)

Şekil 1. Otopoyiyetik sistemlerin çeşitleri

Otopoyiyetik sistemler şemada görüldüğü gibi psişik sistemlerden, hücre, beyin ve organizma gibi kendi kendini yenileme özelliği bulunan yaşayan sistemlerden ve toplum, örgüt ve etkileşimlerden meydana gelen sosyal sistemlerden oluşmaktadır.

Otopoyiyetik sistemlerde üretim ağları, etkileşim yoluyla oluşur. Sistemde birim olarak kullanılan her şey bir birim olarak sistem tarafından üretilir. Bu sistemin unsurları, süreçler, sınırlar ve tüm yapılar için geçerlidir (Luhmann, 1990, 2, akt. Ertong, 2011). Bir otopoyiyetik sistem ile diğer (allopoyiyetik) sistem arasındaki

etkileşimler, zamanın çevre özelliklerine bağlı olarak otopoyiyetik sistemin davranışını şekillendirir. Bir otopoyetik sistem başka bir otopoyiyetik sisteme yapısal olarak bağlanıyorsa, dil ortaya çıkar. Dil, grupların, sosyal sistemlerin, organizasyonların ve bilgi sistemlerinin ortaya çıkması için şart olan önemli bir özelliktir (Schatten, 2009, 77).

2.1.3.Örgüt Teorisi Anlamıyla Otopoyiyez

Örgütlerin hayatta kalabilmeleri ve başarıyı yakalamaları, çevredeki değişiklikleri takip etmeleri ve bu değişikliklere uyum sağlamaları ile mümkündür. Bu nedenle tüm örgütlerin değişimi kendi yapılarına uygun şekilde gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Örgütün üyelerinin katılımıyla ve desteğiyle gerçekleşen kontrollü değişim ile plansız ve kontrolsüz ani gerçekleşen değişimi birbirinden ayırmak gerekir (Özdemir, 2000, 55). Çünkü örgütün kontrolü dışında gerçekleşecek bir değişim, örgüt için tükenme noktası olabilir. Bu yüzden, örgütlerin, değişimi kontrol altına alarak, planlı bir biçimde işlevsel hale getirmeleri gerekmektedir (Beycioğlu ve Aslan, 2010).

Örgütler için sorun olarak görülen çevredeki değişiklikler ve bunlarla başa çıkma konusunda otopoyiyez yaklaşımı yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Otopoyiyeze göre tüm canlı sistemler yalnızca kendilerini başvuru kaynağı sayar, örgütsel yönden kapalı ve özerk etkileşim sistemleridir. Otopoyiyezde özerk sistemlerin tanımlanması için ana gereksinim, girdi ve çıktı seti değil, bir sistemin girdi ve çıktılarının birbirine bağlılığından kaynaklı bir iç tutarlılıktır. Bu bağlamda örgütsel kapanma, kendine özgü üretim sürecinden ziyade, materyal, dilbilimsel ya da sosyal olmak üzere bir tür kendini ifade etmeyi gerektirir (Varela, 1984, Mingers, 2001, 111; akt. Magalhaes ve Sanchez, 2009). Maturana ve Varela'nın söz ettiği bu kapalılık özelliği, sistemin kararlı ilişki kalıplarını korumak için kendini referans alması durumudur. Bu kendi kendine başvurma özelliği, sistemleri diğer sistemlerden ayıran özellik olarak görülmektedir. Maturana ve Varela (1980), sistemlerin de bütün içinde bütünlerden oluşan bir yapı olarak görülebileceğini kabul ederler. Otopoyiyez sistemlerin bütün olarak kullandığı her şey; öğeleri, süreçleri, yapıları ve sistemin kendisi, sistem içindeki bu bütünlerin hepsi tarafından tam olarak üretilir. Bu, sisteme hiçbir bütün girişinin olmadığı ve sistem dışına hiçbir bütün çıkışının olmadığı anlamına gelir (Brans ve Rossbach 1997, akt. Çobanoğlu, 2008).

Magalhaes ve Sanchez'e (2009) göre, insanlar otopoyiyetiktir, yani bireyler örgütsel olarak kapalıdır. Örneğin; hepimiz konuşmada karşımızdaki kişiye her ne söylesek ya da açıklasak da karşımızdakinin bakış açımızı anlayamadığı durumlar yaşamışızdır. Bu durum dakikalarca, saatlerce, yıllarca, hatta yaşam boyu sürebilir. Örgütsel kapanma, işyerindeki, alışveriş merkezindeki ve ailedeki günlük etkileşimlerimizde gözlemlenebilir. Otopoyiyetik kapanmanın üstesinden gelmenin tek yolu, yapısal bağlantılar inşa etmektir. İki veya daha fazla kişi etkileşimde bulunduğu ortaya çıkan yapısal bağlantının doğası ve derecesi, sosyal kurumları karakterize eden görünmez kural ve prosedürlerin makro sisteminin belirleyici bir özelliğidir. Magalhaes ve Sanchez burada otopoyiyetin etkileşim açısından meydana gelen ve bu yönüyle diğer sistemlerden ayrılan özelliğine değinmiştir.

Otopoyiyetik sistem insan vücudundaki homeostatik sisteme benzetilmektedir (Maturana, 1975). Nasıl homeostazda dışarıdan gelen zararlı maddelere karşı vücut normal dengesini korumaya çalışıyorsa, örgütlerin de dıştan gelen gereksiz girdilere karşı kendi iç yapısını koruması yararına olacaktır. Buradan otopoyiyetin çevreden gelen girdilere karşı seçici davranarak iç çevresini koruduğunu söyleyebiliriz. Yani girdileri direkt olarak sistemin içine dahil etmek yerine sistemin yapısına uygun hale getirip kendi iç yapısında yeniden düzenler. Bu sistemi keşfetmek için, etkileşime girmek ve dairesel etkileşim kalıbını izlemek gerekir. Yalnız bu etkileşim halkası kapalı olduğu için sistemin başı ve sonu yoktur. Örneğin; balarılarının örgütlenme şekillerinde, kendi kendine başvuran sistemlerin içinde yine kendi kendine başvuran sistemlerle karşılaşırız. Bir organizma olarak arı, kendine özgü dairesel örgütlenmeye sahip, kendini başvuru kaynağı sayan, fizyolojik süreçlere dayalı bir zincir oluşturan, ilişkilerin döngüsel olduğu bir arılar topluluğunda yaşar. Aynı zamanda arılar topluluğu ile genel ekoloji arasındaki ilişkiler de daireseldir. Arıları ortadan kaldırdığımızda tüm ekoloji değişecektir. Çünkü arı sistemi botanik sistemle, botanik sistem böcek, hayvan, tarım, insan ve toplum sistemleriyle bağlantılıdır. Bu sistemlerin tümü kendi kendilerine başvurur ve birbirlerine dönerler. Öğelerin herhangi birisindeki değişim, diğer öğelerin tümünü dönüştürebilir (Morgan, 1998, 282-283).

Günümüz örgütleri ve çevreleri sık bir dönüşümle nitelendirilmiş, çok fazla öngörülememiş ve insanlar üzerinde çok kez vurgulanmasına rağmen bazı sistemler

sayesinde örgütlerin hala kolay anlaşılır bir yapıya sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bunun sebebi, stabil ve oldukça dinamik olan örgüt ve çevrelerinin örgütsel fenomenin spektrumunu açıklayan birleşik bir çerçevenin eksikliğidir. Kendine has yapısı ve işleyişi ile otopoyiyezin geleceğin örgütü olacağı düşünülmektedir. King (1993), otopoyiyezin sosyal bilimlerde yeni bir kuramsal paradigma geliştirdiğini, Von Krogh ve Roos (1995), otopoyiyezin yeni genel sistemler teorisinin temelini sunduğunu söylemişlerdir (Akt. Magalhaes ve Sanchez, 2009).

Otopoyiyetik sistemlerin temel hedefi kendilerini üretmektir; en önemli ürünleri ise kendi örgütleri ve kimlikleridir (Morgan, 1998, 281). Örgüt kimliği, örgüt üyelerinin örgütün tümüne yönelik inançları, deneyimleri, örgütlerini nasıl ifade ettiği ile ilgili bir kavramdır (Hatch ve Schultz, 2002). Diğer bir tanımla, çalışanın bir üye olarak kendisinin veya dışarıdakilerin örgüte ilişkin tutum ve inançlarının bir derecesidir (Dutton, Dukerich ve Harquail, 1994, akt. Taşdan, 2015). Hatch ve Shultz (2002), örgütsel narsisizmi (benmerkezcilik), örgüt kimliğinin olumsuz bir işlevi olarak görmektedirler. Benmerkezci örgütler, dar anlamda tanımlanmış kimliklerine odaklanarak varlıklarını sürdürmeye çalışan örgütlerdir. Sorunun kaynağı, kendilerini yaratan ve tarihlerindeki başarıları temsil eden kimlikten vazgeçmenin oldukça zor olması olabilir. Oysaki, bir kimlik belirli bir süre için örgütsel gelişimin itici gücü olsa da bir süre sonra bu kimlikler dönüşüm için engel yaratabilir (Çobanoğlu, 2008). Bu benmerkezci kimlik anlayışı, gerçekçi olmayan kimlikleri ayakta tutma ya da bir parçası olduğu bağlamın önemli öğelerini yok edecek kimlikler yaratma gibi iki olumsuz sonucu doğurur. Bu sonuçlardan birincisine verilebilecek bir örnek kendilerini “saatçi” ve “daktilocu” olarak gören ve teknolojik gelişmelere rağmen ürünlerini geleneksel teknolojilerle üretmeye devam eden bir firmanın, kendilerine uygun ve gerçekçi bir kimliğe sahip olmadıklarını anlamamalarıdır. Sadece kar amacı güderek kendi bağlamını, diğer bir deyişle çevreyi ve sosyal yaşamı dikkate almayarak zehirli madde üreten bir firmanın durumu da ikinci sonucu örneklemektedir (Morgan 1998, s.288-289). Bu bağlamda örgütler, geleneksel kimliklerini yeniden biçimlendirerek kendisine ve bütün olan sisteme ilişkin yeni bir kimlik anlayışı oluşturarak büyük atılımlar yaratabilir (Çobanoğlu, 2008).

Pamkowska (2008), “Sanal örgütlerde otopoyiyez” adlı çalışmasında otopoyiyetik örgütlere Vikipedi (özgür ansiklopedi)’yi örnek vermiştir. Vikipedi, çok dilli, web tabanlı, ücretsiz bir içerik ansiklopedi projesidir. Vikipedi, dünyanın dört bir yanından internete erişimi olan gönüllüler tarafından işbirliği içinde yazılır ve düzenlenir. Bütün yazarlar, zorunlu olan kurallara uymak zorundadır. Gönüllüler sanal bir örgüt oluşturmaktadır. Sanal örgüt, “bilgisayar ortamında iletişim yoluyla ortak amaçlarını gerçekleştirmek için kaynaklarını paylaşmaya ihtiyaç duyan, kendini düzenleyen elektronik açık bir etkinlik sistemi” olarak tanımlanır. Avrupa Komisyonunun tanımına göre sanal örgüt, bir organizasyon gibi dış dünyaya bir dizi hizmet ve işlevsellik sağlayan, yasal olarak bağımsız kuruluşların işbirliğidir. Vikipedinin kullanıcılarının katkılarıyla sürekli kendini güncelleyen, üreten ve düzenleyen bir yapısının olduğunu belirten Pawkowska, kendi sınırlarını oluşturarak uzantısını belirleyen bu kapalı üretim ağının otopoyiyez özelliği gösterdiğini açıklamaktadır. Sanal örgütlerin şuan küresel ekonomide önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir. Bu örgütler bilgi yönetimine odaklıdır; bilgi yönetimi için, nesne yaklaşımıyla tanımlanan, toplanan, düzenlenen bilgiyi ya da süreç odaklı yaklaşımla oluşturulan, uygulanan, uyarlanan bilgiyi kapsar. Bilgi, otopoyiyetik sürecin bir bileşenidir. Geleneksel görüşe göre bilgi, evrensel, nesnel, transfer edilebilen ve önceden belirlenmiş bir gerçekliğin temsili iken; otopoyiyetik görüşe göre bilgi oluşturulur, gözlemde ayırt edilir, tarihe bağlı, içeriğe duyarlı ve doğrudan transfer edilemezdir. Otopoyiyezin anahtar özelliği kendi kendine başvurma özelliğidir; yani hem geçmiş bilgiyi hem de olası gelecek bilgiyi içermesidir. Örgütsel otopoyiyez sürecinde öz-örgütlenme zorunludur. Kendini örgütlenme yeteneği yoksa, kuruluşlarda otopoyiyez yoktur ve bu nedenle sürdürülebilir değildir (Dimitriv ve Fell, 2007, Pamkowska, 2008).

2.2.Eğitim Örgütlerinde Otopoyiyez

Değişim, diğer tüm örgütler gibi eğitim örgütünü de yakından ilgilendiren bir olgudur. Çünkü toplumları değiştirmesi beklenen öncüler arasında belki de en önemlisi eğitim işlevini gerçekleştiren okul örgütüdür. Değişim olmadan örgütlerin varlıklarını devam ettirmesi mümkün değildir. Değişimi daha iyi anlamının ve yönlendirmenin alternatif yollarını açıklayan yaklaşımların, eğitim örgütlerinin de değişimle başa

çıkımlarına katkı sağlayacağını belirten Çobanoğlu (2008): “Değişimi anlamak ve değişimi yönetmek, her örgüt gibi eğitim örgütlerinin de başlıca sorunlarından biridir. Bu sorunla başa çıkmanın temel yolu, değişimin mantığını çözerek, doğasını ve kaynağını keşfetmektir” ifadesiyle okulların etkililiğini sağlama açısından değişimi anlamalarının ve yönetmelerinin büyük önem taşıdığını belirtmiştir.

Okullar mevcut yapısal özelliğiyle sosyal ve açık bir sistemdir. Bu yapısıyla dış faktörlerden etkilenir ve geçirgen bir yapıdadır. Bu durum, okullarımızın kendilerine ait kimlik oluşturmalarını engellemektedir (Toytok, 2016). Bireyler gibi örgütlerin de kimliklerinin olması ve bu kimliklerini muhafaza etmeleri gerekmektedir. Okulların kendi kimliklerini, kültürlerini, iklimlerini oluşturmaları ve korumaları güçlükle karşılanan bir durumdur. Bu bağlamda otopoyiyetik sistem bu kavramların geliştirilmesinde ve korunmasında yardımcı olacak bir yaklaşım olarak görülmektedir. Otopoyiyez kuramı, bireyler gibi örgütlerin de çevre ile aralarındaki katı sınırları kırarak değişim adına daha yeni ve sistemsal kimlikler sahneleme fırsatlarının olduğunu ortaya koyar. Bu bağlamda, eğitim örgütleri de çevreden bağımsız olamazlar. Girdisini çevreden alan ve yine çıktı olarak çevreye veren eğitim örgütleri, faaliyet gösterdiği çevreyle ve bağlamla birlikte yaşayabilirler (Çobanoğlu, 2008).

Eğitim örgütlerinde değişimin önündeki engellerden biri, eğitim örgütlerinin geleneksel yöntem ve teknolojilerle eğitim vermesidir. Godin (2007), ‘Mor İnek’ adlı kitabında okulların geleneksel yönünü şu sözlerle ifade etmiştir: “Okullarımızı fabrikalar gibi işletiyoruz. Çocukları düz bir çizginin üzerine dizip, kümelere ayırıyoruz; bunun adına da sınıf diyoruz ve hiçbir kusurlu parça kalmasın diye canla başla çalışıyoruz. Kimse kendini gösteremiyor, arka planda kalmıyor, karışıklık çıkarmıyor”(s. 54). Kendi örgütü içinde kapalı kalarak çevredeki değişimleri göz ardı etmek, toplumun okullara yüklediği çağdaş insanı yetiştirme görevinde başarısızlığa neden olur. Okul örgütlerinin değişim adına, bağlamındaki değişiklikleri ve teknolojiyi takip etme ve uyarılama, bilimsel araştırmaların bulgularına değer verme ve uygulama gibi daha yeni kimlikler geliştirmeleri gerekmektedir (Çobanoğlu, 2008).

Mergal'e (2000) göre, bir okulun bir misyona sahip olması ve çalışmalarını buna göre planlaması değişimi de beraberinde getirir. Çünkü okul içinde bulunduğu toplumun değişen ihtiyaçlarına göre misyonunu gözden geçirip yeniledikçe, değişim de yönetim

sürecinin bir parçası haline gelir. Değişimi bir gerçek olarak kabul eden okullar yeni programlar denemeyi göze alabilir, stratejik planlama ve uygulamaya insanları dahil edebilir ve programlarını sürekli olarak değerlendirmeye tabi tutarak yenileyebilir. Bu ise, okuldaki bütün çalışanların değişimin kaçınılmaz bir zorunluluk olduğunu kabul etmesiyle mümkün olabilir. Dahası, okulun değişimin gerçek etki ve avantajlarını yaşaması, değişimin eğitim sisteminin sürekli ve doğal bir süreci olarak görülmesiyle olabilir (Akt. Çolakoğlu, 2005).

Gunter (1995), küçük değişikliklerin kelebek etkisi yarattığını, kelebek etkisinin de bir bireyin bir etki yapabileceğini anlamamızı sağladığını, bu nedenle okulların bireylerin yeteneklerinin tümünden faydalanması gerektiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda bir eğitim kurumunun başarılı olabilmesi için, eğitim kurumlarının doğrusal olmadığını ve karmaşık geri-iletim halkalarıyla karmaşık ağlardan oluştuğunun anlaşılması gerektiğini belirtmiştir (Akt. Çobanoğlu, 2008). Bu durumda eğitim yöneticilerinin sorunlara farklı açılardan yaklaşması ve karşılıklı nedensellik bağlamında çözümler araması gerekmektedir. Eğitim kurumları, komplike ve umulmadık durumlarda kendi kendini örgütleyebilmeli ve yeni düzenler aramalıdır. Bu ise sisteme daima yeni bilgi ve enerjilerin akmasına fırsat sağlamak ve çift devreli öğrenmeyi özendirmekle sağlanabilir.

2.3. İlgili Araştırmalar

70'lerin başında Maturana ve Varela tarafından ortaya atılan otopoyiyez kavramı ile ilgili yurtdışında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Zeleny (1981b), "Otopoyiyez nedir?" adlı çalışmasında otopoyiyezin tanımlamasına giren bazı temel kavramları açıklayarak otopoyiyezi anlamının bu temel kavramları anlamaktan geçtiğini belirtmiştir. Otopoyiyezi Maturana ve Varela'nın tanımından farklı olarak açıklamıştır. 'Topolojik sınır' kavramına vurgu yapılmış, bu kavram yapı ile birlikte tanımlanmıştır.

Magalhaes ve Sanchez (2009), "Geleceğin örgütü otopoyiyez" adlı çalışmalarında otopoyiyez sistemini ana hatlarıyla ele alarak geleceğin örgütleri arasında incelemiştir. Geleceğin örgütlenmesinin, şimdiye kadar örgütsel düşüncüyü yönlendiren epistemolojilerden, kökten farklı bir epistemolojiye (yani bir örgütsel bilgi

teorisine) ihtiyacı olduğuna ve uyarlamalarla otopoyiyez teorisinin böyle bir epistemolojiyi sağlayabileceğine inandıklarını belirtmişlerdir. Canlı ve cansız sistemler arasında ayırım yapmayı sağlayan bir yapı ile geliştirilen otopoyiyez kavramının birçok bilimsel topluluk arasında coşku yarattığı ifade edilmiştir; King (1993), otopoyiyezin sosyal bilimlerde yeni bir kuramsal paradigma geliştirdiğini, Von Krogh ve Roos (1995), otopoyiyezin yeni genel sistemler teorisinin temelini sunduğunu belirtmiştir. Çalışmaya katkıda bulunan yazarlara şu sorular yöneltilmiştir: 1) Otopoyiyez, yeni bir örgütsel paradigmanın zeminini oluşturabilir mi? 2) Karmaşıklık paradigması çerçevesinde, otopoyiyez, yeni bir örgüt ve yönetim teorisi için meta-dil sağlayabilir mi? 3) Otopoyiyezin örgütsel düşüncede uygulama ve disiplinsizliğe odaklanma yönündeki rolü nedir? 4) Otopoyiyez teorisi, örgütlerin ağ tabanlı yapısını destekleyen ve örgütleyen görüşlere nasıl destek olabilir? 5) Otopoyiyezin bütünselliği göz önüne alındığında, bilgi teknolojisi / sistemlerinin sosyal organizasyonlara entegrasyonu için uygun bir çerçeve oluşturabilir mi? Yazarlar bu sorulara farklı şekillerde yanıt vererek fikirlerini sunmuşlardır. Burada sunulan fikirlerin, kurumların incelenmesi için yenilikçi bir entelektüel kol olan otopoyiyezi tesis etmenin temelini sağlayacağını ümit etmişlerdir.

Graham ve Mckenna (2000), çalışmalarında otopoyiyezin temel varsayımları ile Halliday (1978), Fairclough (1989, 1992, 1995) ve Lemke'nin (1995, 1998) sosyo-dilbilimsel yaklaşımları arasındaki bağlantıları göstererek, örgütsel iletişim çalışması için otopoyiyez ve sosyodilbilimlerin teorik ve analitik bir sentezini sunmuşlardır. Örgütsel iletişimin otopoyiyetik, sosyo-dilbilimsel çalışma için önerisi; sistematik toplumsal yapıyı, dilin insanın sosyal sistem içindeki kurucu rolünü ve sosyal sistemin çevresi ile kurucu unsurları arasındaki ilişkiyi kabul eden, örgütsel iletişim için esnek, sistematik, söylemsel bir yaklaşımdır. Otopoyiyezin iletişim teorisiyle ilgisi, Maturana ve Varela'nın insanoğlunun otopoyiyezinin, birbirine bağlı bir sosyal çevre ağı içinde mümkün kıldığı iddiasında yatmaktadır; bu da, kendi görüşleri doğrultusunda dil kullanımı yoluyla tekrar tekrar yaratılmış, koordine edilmiş ve sürdürülmüştür. Maturana ve Varela, iletişimsel davranışları ve dolayısıyla toplumsal olguları koordine ettikleri için dilsel davranışları meta-iletişimsel olarak görüyorlar (1987: 229-230). İnsanın dilsel ve bilişsel alanlarının bütünleşmiş olması dolayısı ile "zihin" ve "bilinç"

kavramlarının, dil alanının ayrılmaz bir parçası olarak yer alması gerektiğini iddia etmektedirler (1987: 231).

Vanderstraeten (2009), “Okul Örgütlerinde Kararların Otopoyiyezi: Koşullar ve Sonuçlar” adlı makalesinde okullarda verilen eğitimin özelliklerine ve alınan kararların otopoyiyez olma durumuna bakmıştır. Okullarda neyin ve nasıl öğrenileceği hakkındaki kararların öğrencilerin ailesine danışılmadan yapıldığı, eğitimsel müdahalelerin sonuçlarına derhal erişimin olmadığı, bir öğretmenin yalnızca öğrencilerinin görünür davranış kalıplarını kaydedebildiğini ve bu davranışların sonuçlarını dışsal özelliklerden çıkarmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Bu davranış kalıpları beklenenle karşılaştırılır ve eğitim kendi karakteristik ayrımını üretir. Yani, iyi ile kötü, onaylama ile reddetme, doğru ile yanlış, kabul edilebilir davranış ile kabul edilemez davranış arasındaki farklar eğitim sistemi içinde gelişir. Bu farklar (doğru/yanlış, olumlu/olumsuz, övgü/ceza, başarılı/başarısız) içyapılardır. Okulların özerk yapıda olduğu, çevreden etkilendiği fakat sistem ile çevre arasında sınır koyarak koşullarını kendisinin yarattığı, eğitim kararlarının eğitim ortamında alındığı vurgulanmıştır. Ayrıca Vanderstraeten, bu çalışmada Luhmann'ın örgütlü sosyal sistemler teorisine ayrıntılı olarak değinerek; eğitim kurumlarının otopoyiyez analizinin bu sosyal sistemin gizli mekanizmalarına ışık tuttuğunu öne sürmüştür.

Fuchs ve Hofkirchner (2009), “Otopoyiyez ve Kritik Sosyal Sistemler Teorisi” adlı makalelerinde, sistem teorisinde ve sosyal otopoyiyez teorisinde, yapılandırmacı ve işlevselcilikten eleştirel düşünmeye, diyalektiğe ve insan merkezliliğe doğru bir dönüşü ele almışlardır. Luhmann teorisinin asıl probleminin, insanların sosyal sistemlerden dışlanması olduğunu belirtirlerken, sistemlerin ve insanların bu şekilde ayrılmasının, toplumsal sorunları ihmal eden olumlu bir yaklaşımla sonuçlandığını belirtmişlerdir. Kritik sosyal sistemler teorisi, insanları sosyal sistemlerin merkezinde görür; insanların, yapıların ortaya çıkması ve çoğaltılması gibi başka insan eylemlerini şart koşan toplumsal yapıları ortak üretip çoğalttığını iddia eder. Bu dinamik, diyalektik süreç, yeniden yaratma olarak adlandırılmıştır. Yeniden yaratma, otopoyiyez bir süreçtir çünkü toplumsallığı oluşturan insan aktörlerinin ve toplumsal yapıların birliği kalıcı olarak yeniden üretilmekte ve yeniden yaratılmaktadır. Küresel toplumsal sorunların keskinliği bugünün toplumsal kuramının sadece tanımlayıcı ve analitik değil, aynı

zamanda normatif, ezilen grupların ve bireylerin çıkarına olmasını gerektirir. Bu nedenle, insan merkezli olmanın çağdaş toplumsal teorinin önemli bir kritik özelliği olarak görülmesi gerektiğini savunmuşlardır. Fuchs ve Hofkirchner (2009) insanın, insan aktörlerinin ve toplumsal yapıların, yani insan toplumsallığının toplumdaki kalıcılığını kalıcı olarak yarattığını savunmaktadırlar. Toplumda kalıcı olarak yaratılmış olan şey, insanların temel nitelikleri ve topluluklarıdır. Toplum insanı bir toplumsal varlık olarak yeniden üretir; insan, toplumsal olarak insan eylemlerini koordine ederek toplumu üretir. İnsan toplumun yaratıcısıdır ve toplum tarafından yaratılmıştır; Toplum ve insanlar birbirlerini karşılıklı üretirler. Yazarlar burada otopoyiyezi, toplumsal yapıların ve insan aktörlerinin diyalektiğini bulan bir süreç olarak göstermişlerdir.

Lyon (2004), “Otopoyiyez ve Bilme: Bilişin Maturana'nın Biyogenik Açıklamalarına Yansımaları” adlı çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, biyojenik bir çerçeve olarak tanımlanan Maturana teorisi, zamanının entelektüel akımlarının bazılarıyla kıyaslanmıştır. İkinci bölümde, Maturana'nın biliş yaklaşımının en önemli avantajlarını tasvir edilmiştir. Üçüncü bölümde teorinin neden erken olduğunu açıklayarak, ihmal edilmesinin bazı sonuçları açıklanmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise, geçtiğimiz on yılda bilişsel bilimlerdeki gelişmeleri özetleyerek, çelişkili bir şekilde, Maturana'nın biliş hakkındaki düşüncesinin yeniden gözden geçirilme zamanının geldiği belirtilmiştir. Geleneksel ve modern biliş hesaplarının çoğu antropojeniktir. Maturana, insan gözleminin herhangi bir açıklama üzerinde kaçınılmaz etkisini kabul ederken, aksine, bilişin temel problemine biyojenik bir yaklaşım benimser. Tamamen biyolojik ilkelere oluşturulan otopoyiyetik çerçeve, en basit örnekten en karmaşık olana kadar bilişin ne olduğunu açıklayan en uygun yolu gösterir. Çerçeve sorunlara neden olabilir, ancak biliş ve canlı organizasyonun karşılıklı olarak birbirinden ayırt edilemeyecek kadar şekillendiğini ve birbirlerini bilgilendirdiği genel ilke, deneyimizin en büyüleyici fenomenini anlamak için uygun başlangıç noktasıdır (Lyon, 2013, 43).

Goldspink ve Kay (2009), çalışmalarında otopoyiyez ile sosyal sistemleri ele alarak, sosyal sistem değişikliğinin biyolojik görünüşünden ve çalışma yöntemlerinden söz etmişlerdir. Yaptıkları analiz, yeni bir örgütlenme biçimi ile ilişkili yönetim süreçleri ve bunların teknik ve sosyal dokulardan nasıl etkilendiklerini, konvansiyonel

yöntemlerin nasıl kullanılabilceğini göstermiştir. Ayrıca, otopoyiyetik teori kullanıcıları arasında uzun süredir devam eden tartışmalı bir sorunun (sosyal sistemler otopoyiyetik midir?) cevabına yardımcı olur. Çeşitli modeller kullanarak sosyal sistemlerin çalışma şeklini araştıran çalışmada, kendi kendini organize eden çevrimiçi topluluk olarak tanımlanan wikipedia çalışma yöntemi olarak otopoyiyetik sistemlere benzetilmiştir. Ayrıca çalışmada, otopoyiyetik sistemleri diğer sistemlerden ayırt edebilmek için Maturana ve Varela'nın kriterleri belirtilmiştir. Bunlar: 1) Esas çıktıları kendileridir, diğer bir deyişle; ilk önce kendilerini üretirler. 2) Sürmekte olan kendi kendini üretme sürecinin bir sonucu olarak kendi sınırlarını ortaya koyarlar. 3) Operasyonel olarak kapalıdır ve bu nedenle özerktirler-pertürbasyona (karışıklık) verdikleri yanıt bütünüyle yapıları tarafından belirlenir. 4) Bileşik birlikler durumunda, otopoyiyetik düzeyler arasında karşılıklı bağımlılık vardır- bileşik birliğin bileşenlerinin devam eden otopoyiyezi, bileşik birliğin otopoyiyezinin korunmasına bağlıdır ve bunun tersi de geçerlidir. Makalede 2. kriterde belirtilen sınır üzerinde durulmuştur. Sosyal sistemlerde sınırların gözlemciler tarafından tanımlandığı ve sınırı çizdiğimiz yerlerin önemli olduğu belirtilmiştir. Wikipedia incelemesinin, bu amaç için kullanılacak veri türünün bir örneğini sunduğunu ve bunun farklı yerlerde çizilmesinin etkilerini sağladığını açıklamışlardır.

Kay ve Cecez-Kecmanovic (2003), çalışmalarında örgütsel bilgi kavramını, otopoyiyetik bir bakış açısıyla incelemişlerdir. Bu bağlamda Maturana ve Varela (1980) tarafından geliştirilen otopoyiyetik teorinin, örgütsel bilgi fikrinin dikkate alınabileceği yararlı bir epistemolojik temel sunduğu ve bilgi yönetiminin bir disiplin olarak gelişebileceği tartışılmıştır. Otopoyiyetik yaklaşım, örgütsel bilgileri bir nesne varlığı olarak düşünerek, katılımcıların toplumsal bir sistemdeki birbirine geçme davranışlarıyla bağlantılı olarak yapılan ayrıma doğru bir geçiş gerektirir. Bu bilginin Bilgi Yönetimi Sistemi (BYS) tarafından yakalanması, depolandığı ve dağıtıldığı bir görünümünden düşünce değişimini gerektiren BYS'nin kuruluşlar içinde nasıl geliştirildiğini ve uygulandığını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu bakış açısı, BYS'nin iç içe geçme davranışlarının, yönlendirme bilgilerinin dağıtımı yoluyla BYS tarafından desteklenebilir ve güçlendirilebilir. Bir otopoyiyetik görüşün teorik temeli burada sunulmuş olmakla birlikte, yapısal bağlantı kavramları ve uzlaşmalı alan kavramlarının

işyeri için pratik çözümlere dönüştürülmesi açısından önemli çalışmaların yapılması önerilmiştir.

Pamkowska (2008), çalışmasında sanal organizasyon tarafından geliştirilen bilgi sisteminin otopoyiyetik bir sistem olduğu hipotezini savunmaktadır. Sanal bir örgüt olan Wikipedia, otopoyiyetik sisteme örnek olarak tanımlanmaktadır. Otopoyiyetin anahtar yönü, öz-denetimsel olması, yani gelecekteki bilgi ile geçmiş bilgiyi içermesidir. Wikipedia'nın sürekli olarak kendini güncellemesi, geliştirmesi, kendi kendini üretimin sürekli sürecinde olması, kendini referanslayan bir bilgi sistemi olması hasebiyle otopoyiyetik sistem özelliklerini taşıdığı belirtilmiştir.

Schatten (2009), otopoyiyetik teoriyi biyometrik bir çerçeve olarak ele almıştır. Biyometri, canlıları anlamada matematik ve istatistiklerin kullanılmasıdır. Diğer bir deyişle, kişileri fiziksel veya davranışsal (psikolojik) özelliklerine göre tanımlama araştırmasıdır. Fiziksel özellikler, kişinin doğuştan gelen özellikleridir (yüz, iris, retina, parmak, vasküler yapı gibi). Davranışsal (psikolojik) özellikler, yaşamı boyunca edindiği ya da öğrendiği özelliklerdir (el yazısı ile atılmış bir imza, kişinin yürüyüşü, yazma dinamikleri ya da ses özellikleri gibi). Çalışmada, karmaşık ve doğrusal olmayan, özellikle canlı sistemleri tanımlamak için bir çerçeveyi temsil eden otopoyiyetik teori, biyometrik özellikler bağlamında tanımlanmaktadır. Herhangi bir canlı sistemin yapısal bileşenlerini yeniden üretmek için bir iç süreç uygulayarak fiziksel biyometrik karakteristiklere sahip olduğu ileri sürülmektedir. Yapısal olarak başka bir sisteme bağlanan herhangi bir canlı sistem, sistemin davranışsal (psikolojik) özelliklerini ortaya çıkarmaktadır. Bir otopoyiyetik sistemin bileşen çoğaltılması iç süreci, fiziksel biyometrik özellikleri verirken, sistem ile çevresi arasındaki yapısal bağlantının dış süreci, davranışsal (psikolojik) biyometrik karakteristiklere yol açmaktadır. Bu yeni çerçeve, biyometrinin geniş perspektifinde fiziksel ve davranışsal biyometrik özelliklerin arasındaki farkı tanımlamamızı sağlar. Otopoyiyetik olarak kabul edilebilecek herhangi bir sistemin, yeterli biyometrik yöntemler kullanılarak potansiyel olarak ölçülmesi, doğrulanması ve tanımlanmasının mümkün olduğu, bu nedenle biyometrinin herhangi bir otopoyiyetik sisteme uygulanabileceği açıklanmıştır.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve uygulanması, verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada; nicel ve nitel yöntemlerin birarada bulunduğu karma araştırma yöntemi ve model olarak sıralı açıklayıcı model kullanılmıştır. Böylece nicel yöntemin daha çok kullanıldığı araştırma nitel verilerle desteklenmiştir (Creswell, Plano Clark, Gutmann & Hanson, 2003). Bu bağlamda katılımcılara öncelikle ölçek uygulanarak nicel veriler toplanmış, daha sonra çalışma grubundan seçilen bir grup katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan öğretmenler üzerinde uygulanmıştır. Çalışma grubunun seçiminde kolay ulaşılabirlik ölçütü esas alınmıştır. Çalışma grubunu, Van'ın Erciş ilçe merkezinde yer alan kamu ilkököl, ortaokul ve liselerinde görev yapan toplam 250 öğretmen oluşturmaktadır. Veri formu katılımcılara dağıtılmış, gönüllü olanlar formu yanıtlayarak araştırmaya katılmıştır. Boş bırakılan ya da cevaplandırılmamış formlar araştırmanın dışında tutulmuş olup toplamda 250 ölçek araştırma için veri oluşturabilecek nitelikte bulunmuştur.

Araştırmaya katılan 250 öğretmenin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. *Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular*

Değişken	Düzeş	N	%

Cinsiyet	Kadın	137	54,8
	Erkek	113	45,2
Görev yaptığı okul kademesi	İlkokul	84	33,6
	Ortaokul	55	22,0
	Lise	111	44,4
Mesleki kıdem	1-5 yıl	161	64,4
	6-10 yıl	53	21,2
	11 yıl ve üzeri	36	14,4
	Sınıf öğretmeni	61	24,4
Branş	Matematik	23	9,2
	Türkçe	11	4,4
	Fen ve Teknoloji	6	2,4
	Sosyal Bilgiler	6	2,4
	Beden Eğitimi	6	2,4
	Din Kültürü	13	5,2
	Görsel Sanatlar	4	1,6
	Fizik	4	1,6
	Kimya	4	1,6
	Biyoloji	4	1,6
	İngilizce	24	9,6
	Tarih	6	2,4
	Edebiyat	17	6,8
	PDR	9	3,6
	Okul Öncesi	15	6,0

Çocuk Gelişimi	5	2,0
Özel eğitim	4	1,6
Müzik	3	1,2
Coğrafya	6	2,4
Bilişim Teknolojileri	19	7,6
Toplam	250	100,0

Tablo 2’de katılımcıların demografik bilgileri yer almaktadır. Veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin *cinsiyet* değişkenine göre 137’sinin (%54.8) kadın, 113’ünün (%45.2) ise erkek olduğu görülmektedir. Kadın katılımcılar ile erkek katılımcılar arasındaki farkın az olması, çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımının dengeli olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin *görev yaptıkları okul kademelerine* bakıldığında, lisede görev yapan öğretmenlerin daha fazla katılım sağladığı görülmektedir. Öğretmenlerin 84’ü (%33.6) ilkokulda, 55’i (%22.0) ortaokulda ve 111’i (%44.4) lisede görev yapmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin *mesleki kıdemleri* incelendiğinde büyük çoğunluğunun 1-5 yıl arası kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 161’inin (%64,4) 1-5 yıl arası, 53’ünün (%21,2) 6-10 yıl arası, 36’sının (%14,4) 11 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun mesleklerinin ilk beş yılında olması; öğretmen sirkülasyonu ve öğretmenlik mesleğine ilk atamaların büyük bölümünün bölgeye yapılmasından kaynaklanabilir.

Öğretmenlerin *branşlarına* göre dağılımlarına bakıldığında, 61’inin (%24,4) sınıf, 24’ünün (%9,6) İngilizce, 23’ünün (%9,2) matematik, 19’unun (%7,6) bilişim teknolojileri, 17’sinin (%6,8) edebiyat, 15’inin (%6,0) okul öncesi, 13’ünün (%5,2) din kültürü ve ahlak bilgisi, 11’inin (%4,4) Türkçe, 9’unun (%3,6) PDR, 6’sının (%2,4) beden eğitimi, 6’sının (%2,4) coğrafya, 6’sının (%2,4) fen ve teknoloji, 6’sının (%2,4) sosyal bilgiler, 6’sının (%2,4) tarih, 5’inin (%2,0) çocuk gelişimi, 4’ünün (%1,6) özel

eğitim, 4'ünün (%1,6) kimya, 4'ünün (%1,6) fizik, 4'ünün (%1,6) görsel sanatlar, 4'ünün (%1,6) biyoloji ve 3'ünün (%1,2) müzik branşında olduğu görülmektedir. En çok katılım sağlayan branşın sınıf ğretmenliği alanında ve en az katılım sağlayan branşın müzik alanında olduğu görülmektedir. Amaca uygun fark analizleri yapabilmek adına branşlar sınıf ve okul öncesi, fen ve matematik, sosyal alanlar olarak sınıflandırılmıştır. Matematik, fen ve teknoloji, fizik, kimya, biyoloji branşları “fen ve matematik” sınıfına; okul öncesi, sınıf “sınıf ve okul öncesi” sınıfına; diğer branşlar da “sosyal alanlar” sınıfına dahil edilmiştir.

Ayrıca alışma grubunda yer alan 15 kişilik bir ğretmen grubu ile görüşmeler yapılmıştır. Çalışma grubu, Van'ın Erciş ilçesinde 2017-2018 eğitim-ğretim yılında kamu ilkokul, ortaokul ve liselerinde görev yapan her bir okul kademesinden rastgele beşer ğretmen seçilerek oluşturulmuştur.

Tablo 3. *Görüşmeye Katılan ğretmenlerin Bilgileri*

Katılımcılar	Cinsiyet	Mesleki Kıdem	Yaş	Branş
K1	Kadın	1	24	Sınıf ğretmeni
K2	Erkek	15	41	Okul ncesi ğretmeni
K3	Kadın	2	22	Okul ncesi ğretmeni
K4	Erkek	3	26	Din Kültürü ğretmeni
K5	Erkek	4	30	Bilişim Teknolojileri
K6	Kadın	3	27	Bilişim Teknolojileri
K7	Erkek	1	27	Edebiyat ğretmeni
K8	Erkek	3	27	Tarih ğretmeni
K9	Kadın	3	28	Bilişim Teknolojileri
K10	Erkek	16	32	Türkçe ğretmeni
K11	Kadın	4	27	Din Kültürü ğretmeni
K12	Erkek	3	27	Sosyal Bilgiler

K13	Erkek	3	26	Sosyal Bilgiler
K14	Kadın	4	28	Okul Öncesi Öğretmeni
K15	Erkek	38	58	Sınıf Öğretmeni

Görüşmeye katılan öğretmenlerden 6'sı kadın 9'u erkektir. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri 1 ile 38 yıl arasında, yaşları ise 22 ile 58 yaş arasında değişmektedir. Araştırmaya branş bazında ilkokuldan; sınıf öğretmeni ve okul öncesi öğretmeni, ortaokuldan; Türkçe öğretmeni, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni ve sosyal bilgiler öğretmeni, liseden; bilişim teknolojileri öğretmeni, edebiyat öğretmeni ve tarih öğretmeni katılmıştır. Ayrıca görüşmeye katılan öğretmenler K1, K2, K3 vb. şekilde kodlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Uygulama

Araştırma verilerinin toplanmasında, Memduhoğlu ve Yüce tarafından geliştirilen "Otopoyiyez Ölçeği" ile araştırmacı tarafından hazırlanan "Otopoyiyez Görüşme Formu" kullanılmıştır. Geliştirilen ve çalışmada kullanılan ölçek, tezin uygulama ve yazımı aşamasında henüz yayımlanmadığı için, ölçeğin geliştirilme süreci ayrıntılı şekilde aşağıda açıklanmıştır.

Otopoyiyez Ölçeği

Memduhoğlu ve Yüce tarafından geliştirilen ve öğretmenlerin otopoyiyez yaklaşımını benimseme durumunu ve okulların otopoyiyezliğini belirlemede kullanılan Otopoyiyez Ölçeği, iki ana boyut (otopoyiyez anlayışını benimseme ve okullarda otopoyiyez yaklaşım) ile toplam sekiz alt faktörden oluşmaktadır. Birinci ana boyut beş, ikinci ana boyut ise üç alt faktörden meydana gelmektedir. Otopoyiyez Ölçeği, üç aşamadan oluşan süreç izlenerek geliştirilmiştir:

Birinci aşamada, otopoyiyez yaklaşımı ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı alan yazın incelenmiştir. Konu ile ilgili yerli kaynakların sınırlı oluşundan daha çok yabancı kaynaklardan yararlanılmıştır. Gerekli çalışmalar temin edilerek Türkçe çevirileri yapılmıştır. Araştırmaya yönelik kaynak taramasında yaklaşımın teorik dayanakları ile ölçek geliştirme çalışmaları yer almaktadır.

İkinci aşamada, otopoyiyez yaklaşımında yer alan kavramlar dikkate alınarak madde havuzu oluşturma aşamasına geçilmiştir. Bu süreçte literatür incelenmiş, elde edilen bilgilerin yardımıyla ölçek maddeleri yazılarak otopoyiyez anlayışını benimseme, okullarda otopoyiyez yaklaşım boyutlarını içerecek şekilde düzenlenmiştir. 93 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Üçüncü aşamada, maddelerin anlaşılabilirliği ve gramer yapısı iki dil bilimci tarafından incelenmiştir. Havuzdaki madde sayısı yukarıdaki boyutlarla ilişkisi olmayan ve benzerlik taşıyan ifadeler arasında eleme yapılması sonucunda 87 maddeye indirgenerek, maddelerin yapı ve içerik olarak uygunluğuna ilişkin alan uzmanlarının görüşlerini almak üzere bir Uzman Değerlendirme Formu (UDF) hazırlanmıştır. UDF, çalışmayı tanıtan ve uzmandan beklentileri açıklayan bir sunuş yazısından, ölçeğin yapısıyla ilgili kuramsal özet bilgilerinden ve her bir maddenin yapı ve içerik açısından uygunluğuna ilişkin değerlendirmelerin yapılacağı bir değerlendirme kısmından oluşmaktadır. Uzmanlardan maddelere ilişkin değerlendirmelerini (1. Uygun, 2. Kısmen uygun, 3. Uygun değil) şeklinde belirtmeleri istenmiştir. Uzmanların gerektiğinde açıklama yapmalarına olanak vermek için her bir maddenin karşısına bir boşluk bırakılmıştır. Alanda uzman 15 kişiye verilen UDF'den 11'i geri dönmüştür. Uzman değerlendirmeleri ve önerileri sonucu gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla söz konusu ölçeğin madde sayısı 71 maddeye indirgenerek uygulamaya hazır hale getirilmiş ve "Otopoyiyez Ölçeği" olarak adlandırılmıştır. Otopoyiyez Ölçeğinde, katılımcıların verilen ifadelerle ilişkin tepkilerini belirlemede Likert tipi beşli derecelendirme ölçeği kullanılmış, puanlaması da buna göre yapılmıştır. Ölçek, "hiç katılmıyorum", "katılmıyorum", "kısmen katılıyorum", "büyük ölçüde katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" seçeneklerinden oluşmuştur. Tamamen katılıyorum seçeneğine 5, büyük ölçüde katılıyorum seçeneğine 4, kısmen katılıyorum seçeneğine 3, katılmıyorum seçeneğine 2 ve hiç katılmıyorum seçeneğine 1 puan verilmiştir.

Otopoyiyez Ölçeği'nin yapı geçerliliği için açımlayıcı faktör analizi (exploratory factor analysis); elde edilen faktör yapısının doğruluğunu test etmek için de doğrulayıcı faktör analizi (confirmatory factor analysis) kullanılmıştır. Bu şekilde ölçeğin yapı geçerliği, iki farklı faktör analizi uygulaması ile incelenmiştir. Açımlayıcı faktör analizinde temel bileşenler analiz yöntemi, doğrulayıcı faktör analizinde ise maksimum

olabilirlik yöntemi esas alınmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için de iç tutarlılık katsayısını elde etmeyi hedefleyen Cronbach Alfa katsayısı ölçüt olarak değerlendirilmiştir.

Büyüköztürk (2015), faktör analizini (FA) birbiriyle ilişkili p tane değişkeni bir araya getirerek az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler bulmayı amaçlayan çok değişkenli bir istatistik yöntemi olarak açıklamıştır. Rennie'ye (1997) göre FA, maksimum varyansı açıklayan az sayıda açıklayıcı faktöre (kavrama) ulaşmayı amaçlayan ve gözlenen değişkenler arasındaki ilişkileri temel alan bir hesaplama mantığına sahip analitik bir tekniktir. FA, açımlayıcı ve doğrulayıcı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Açımlayıcı faktör analizi (AFA), çok sayıda değişkenden bu değişkenlerin birlikte açıklayabildikleri az sayıda tanımlanabilen anlamlı yapılara ulaşmayı hedefler; maddeler arasındaki ilişki yapısını inceleyerek, ölçme aracının yapı geçerliğini keşfetmeye çalışır. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ise, kuramsal bir temelden destek alarak çok sayıda değişkenden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeyi, bazı ölçütler doğrultusunda AFA'nın iddia ettiği modeli sınamayı ve modelin uygunluğunu test etmeyi amaçlar (Büyüköztürk, Akgün, Özkahveci ve Demirel, 2004; Tabachnick ve Fidell, 2001; Memduhoğlu ve Tanhan, 2013).

AFA'nın ölçekte yer alan bir maddenin tanımlanacak olan bir faktörde yer alıp almaması, o faktörle olan ilişkisini gösteren yük değerinin yüksek olmasıyla ilgilidir. Bir faktörde yüksek yük değerli maddeler, tanımlanan yapıyı ölçen maddeler olarak tanımlanır. Literatürde, ölçek geliştirmede bir maddenin ölçekte yer almasına karar verilirken faktör yük değerinin ekseriyetle 0.45 ve daha yüksek olmasının seçim için iyi bir ölçüt olacağı belirtilmiş, ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değerinin 0.30'a kadar indirilebileceği ileri sürülmüştür. Diğer taraftan bir maddenin yüksek iki yük değeri arasındaki farkın en az 0.10 olmasına dikkat edilerek, çok faktörlü bir yapıda birden çok faktörde yüksek yük değeri veren madde, binişik bir madde olarak tanımlanmakta ve ölçekten çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2002). Faktörleştirme için uygulanan çok sayıda teknik bulunmaktadır. Bu teknikler, klasik faktör çıkartma teknikleri ve temel bileşenler analizi olarak ikiye ayrılmaktadır. Klasik faktör analizi teknikleri içerisinde; temel eksenler (principal axes), maksimum olabilirlik (maximum likelihood) ve çoklu gruplandırma (multiple grouping) teknikleri

yer almaktadır. Temel bileşenler analizi (TBA), faktörleştirme teknikleri arasında en sık kullanılan ve yorumlanması daha kolay olan bir istatistiktir (Kline, 1994, akt. Büyük öztürk vd. 2004). AFA için Spss 18.0 paket programı kullanılmıştır.

Elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluğuna bakılarak, örneklem uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testi ile sınırlanmaktadır (Büyüköztürk, 2015). AFA’da işlemlerin tümü R-matris üzerinden gerçekleştirilmektedir. İşlemlerden önce ulaşılan R-matrisi işlemlerden sonra yeni bir R-matrise dönüşmektedir. Analize ilişkin sonucun katılığı, bu iki matris arasındaki farkın en düşük düzeyde olmasına bağlıdır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Çolakoğlu ve Büyükekşi (2014), bu farkı asgari seviyede tutabilmek için altı unsura dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedirler:

Örneklem büyüklüğü. Faktör analiz sonuçlarının güvenilirliği ile örneklem büyüklüğünün doğru orantılı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, örneklem büyüdükçe güvenirliliğin yüksek olduğu söylenebilir. İlgili alan yazın incelendiğinde, örneklem büyüklüğü konusunda araştırmacıların farklı görüşleri olduğu görülmektedir; Guilford’a (1954) göre en az 200, Cattell’e (1978) göre en az 250, Tabachnick ve Fidell’e (2007) göre de en az 300 olmalıdır.

Değişkenlerin oluşturduğu matrisin yapısı. Öncelikle veri setinde yer alan değişkenlerin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığı analiz öncesi kontrol edilmelidir. Kovaryans ve korelasyon matrisi olarak iki farklı şekilde değişkenler arasındaki ilişki seviyeleri gösterilmektedir. İstatistik paket programlarında genellikle seçili olan matris seçeneği korelasyon üzerinden hesaplanan R matrisine yöneliktir. Bu sebeple bireylerden toplanan puanların düzey, dağılım ve biçim açısından incelenmesi ve hangi matrisin analize alınacağına karar verilmesi gerekir.

Matrisin faktör analizine uygunluğu. Bu uygunluk belirli ölçütler ile aranmaktadır. Bu ölçütlerden biri KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeridir. Bu değer, toplam değişken korelasyon değerlerinin kareleri toplamının, toplam ve parçalı korelasyon değerlerinin kareler toplamına oranıdır. Oranın 0’a yaklaştıkça R-matrisinde yer alan korelasyon deseninde bir yayılma olduğu, 1’e yaklaştıkça desenin sıkı olduğu belirtilmektedir (Field, 2005). Korelasyon deseninin sıkı olması istenilen bir durum olup ölçütle ilgili 0,5 oranının kabul edilebilir bir kesim

noktası olabileceği; KMO değerinin 0,5-0,7 arasında orta, 0,7-0,8 arasında iyi, 0,8-0,9 arasında çok iyi ve 0,9 üzerindeki değerler süper şeklinde gruplandırılmaktadır (Kaiser, 1974). “Bartlett Küresellik Testi” de R-matrisin faktör analizine uygunluğunun belirlenmesinde kullanılan diğer bir ölçüttür. R-matrisin birim matris olup olmadığını test eden bir hipotez testi olan Bartlett sonucu p değerinin anlamlı ($<0,05$) bulunması durumunda “R-matris birim matris değildir” ifadesi kabul edilmektedir. Kısaca, KMO ve Bartlett Küresellik Testi, analiz yapılmadan önce değişkenlerin oluşturduğu R-matrisin faktör analizine uygun olup olmadığını kontrol etmek amacıyla kullanılan varsayımlar olarak açıklanabilir.

Faktör Çıkarım Yönteminin Belirlenmesi. R-matrisin faktör analizine uygunluğu belirlendikten sonra, hangi faktör çıkarım yönteminin kullanılacağına karar verilmelidir. İstatistik paket programında Temel Bileşenler Analizi, Maksimum Olabilirlik, Temel Eksen Faktörü gibi çok sayıda çıkarım yöntemi bulunmaktadır. Eğer değişkenlerin oluşturduğu varyans en üst düzeyde açıklanmak isteniyorsa Temel Bileşenler Analizini, gizli değişkenler arasındaki ilişki ortaya çıkartılmak isteniyorsa Maksimum Olabilirlik, Temel Eksen Faktörü gibi faktör analizi yöntemleri kullanılması önerilmektedir (Widaman, 1993). Diğer bir görüşe göre, şayet teori üretme amacı ile faktör analizi kullanılıyorsa faktör analizi yöntemleri, var olan bir teorinin uyarlanması durumunda ise temel bileşenler analizi kullanılmalıdır.

Faktör Sayısının Belirlenmesi. Faktör analiz yöntemi belirlendikten sonra edinilen sonuçlar üzerinden değişkenlerin kaç faktörde toplanacağı belirlenmelidir. Faktör sayısının belirlenmesinde farklı yöntemler bulunmaktadır. Bunlar arasında öz değer katsayısı dikkate alınarak hesaplanan K1 kuralı, en sık kullanılan yöntemdir. K1 kuralında öz değeri 1’in üzerinde olan faktörler anlamlı olarak tanımlanmaktadır (Zwick ve Velicer, 1986). Çizgi Grafiği (Scree Plot) ise faktörlerin öz değerlerine dayalı olarak çizilen ve faktör sayısının belirlenmesinde kullanılan diğer bir yöntemdir. Grafikte bulunan dikey eksen öz değer miktarlarını, yatay eksen ise faktörleri ifade etmektedir ve düşüşün yaşandığı faktör, önemli faktör sayısını ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2002).

Faktörlerin Rotasyonu. Faktör sayısına karar verilirken, faktör yüklenmelerine ait matris yorumlanmasında zorluk yaşanırsa, bu yüklenmeleri daha anlaşılır kılmak amacıyla döndürme işlemi olarak isimlendirilen rotasyon işlemi uygulanmalıdır. Dik ve

eğik olarak iki çeşit rotasyon tekniği kullanılmaktadır. Dik döndürme tekniği, faktörler arasında herhangi bir bağımlılığın olmadığı durumlarda; eğik döndürme tekniği ise, faktörler arasında bağımlılığın bulunduğu durumlarda kullanılmaktadır. Dik döndürme tekniklerinden biri olan “varimax” istatistik paket programlarında varsayılan olarak yer aldığından en çok kullanılan rotasyon tekniğidir.

AFA ile faktör yapısı belirlenen ölçek DFA ile sınanmıştır. DFA, çok sayıda değişkenden oluşturulan faktörlerin (gizil değişkenlerin) gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirir. Diğer bir deyişle DFA, önceden belirlenen yapının elde edilen verilerle ne derece doğrulandığını inceler. AFA’da belirli bir beklenti veya denence olmadan faktör yükleri baz alınarak verinin faktör yapısı belirlenirken, DFA’da belirli değişkenlerin hipotez esasıyla tespit edilen faktör yapısının uygunluğunu test etmek amaçlanır. Bu çalışmada DFA için Amos 24.0 programı kullanılmıştır.

DFA için ölçüm hataları arasındaki korelasyon belirlenirken, faktörlerin birbirleriyle korelasyonlarının eşit olması beklenir. Maddelerin her birinin yalnızca kendisini açıkladığı öngörülen gizil değişkeni ile ilişkisi modelde betimlenmiş, diğer gizil değişkenlerle ilişkisinin “0” olduğu varsayımı ile model tasarlanmıştır. Modelin aşamaları şu şekilde verilmiştir (Stevens, 2002):

Modelin belirlenmesi: DFA’nın ilk aşamasıdır. Model belirlenirken, gözlenen değişkenler ile ortak faktörlerin sayıları, ortak faktörler arasındaki ilişki, özgün faktörler arasındaki kovaryans ve varyans ilişkisi, ortak faktörler ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişkilerin açıklanması önemlidir.

Modelin tanımlanması: Model tanımlanırken modeldeki faktörler gözlenemedikleri ve de içsel ölçeklere sahip olmadıkları için her bir modele ait tek bir çözüm bulunmaktadır. Bu nedenle faktörler kendilerine has ölçeklerle ölçülmektedir. Model tanımlandıktan sonra; faktör yükleri, faktör korelasyonu ve ölçüm hata varyansı tahmin edilir. Bu aşamada ana kütle parametreleri ise örnek veriler kullanılarak yordanır. Tüm parametrelerin tek tek tanımlanması modelin tanımlanması için gereklidir.

Modelin tahmin edilmesi: Ölçüm modelinde tahmin edilen değişkenlerin her birinin, tahmin edilen varyans-kovaryans matrisi ile örneklem varyans-kovaryans

matrisiyle muhtemel olan benzer değerlerin tahmini hedeflenmektedir. Model tahmininde en çok Olabilirlik, Ağırlıksız En Küçük Kareler ve Genelleştirilmiş En Küçük Kareler yöntemleri kullanılmaktadır. Bu üç tahmin yöntemlerindeki tahminlerin; tarafsız, aktif, çelişkisiz ve normal dağılımdan gelmesi beklenmektedir.

Modelin değerlendirilmesi: Model değerlendirilerek bilinmeyen değişkenlerin kestirimleri sağlanmaktadır. Model değerlendirilmesi iki kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar: Uygun modelin ölçülmesi ve tek model parametresi içermesidir. Uygun modeldeki ilişkiler girdileri tam olarak desteklemese de modeldeki girdi kabul edilebilir. Ki-kare testi, CFI, NFI, GFI, RMR ve RMSEA model uyum iyiliği değerlendirmesinde en sık kullanılan istatistiklerden sayılabilir. Ki-kare testinde $\chi^2/df < 2$ durumu mükemmel uyumu gösterirken, $\chi^2/df < 3$ durumu kabul edilebilir uyumu belirtmektedir. Literatürde CFI, NFI ve GFI indeksleri, 0-1 aralığında değer alır ve 1'e yaklaştıkça iyi uyum gösterir (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003). Bu değerler için daha önceki çalışmalarda 0,85 değeri baz alınırken, son yapılan çalışmalarda genellikle 0,90 veya üstü değerlerin kabul edilir uyumu gösterdiği belirtilmiştir. RMR ve RMSEA değerlerinin ise genellikle 0,08 ve altında olması kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008).

Modelin modifikasyonu: Model öngörüsü sonucu uyum indeksleri istenen değerleri vermediyse, kuramsal yapıya bağlı kalınarak, uygun modeli geliştirmek adına değişikliğe gereksinim duyulabilir, böylelikle parametreler arasındaki ilişkiyi tahmin etmek daha iyi olabilir. Kısıtlanmış değişkenler tahmin edildiğinde χ^2 istatistiğinin azalacağı düşünülmektedir. Modifikasyon indeksini, iki modelden birinde kısıtlanan değişkenlerin, diğer modelde serbest bırakılması sonucu oluşan χ^2 istatistikleri arasındaki fark oluşturmaktadır.

Otopoyiyez Ölçeği'nin maddeleri 5'li "Likert" tipinde hazırlanıp; (5) tamamen katılıyorum, (4) büyük ölçüde katılıyorum, (3) kısmen katılıyorum, (2) katılmıyorum, (1) hiç katılmıyorum seçeneklerinden meydana gelmektedir (Tablo 4). Maddelere ait en yüksek puan 5, en düşük puan 1'dir. Puanın yüksek olması, otopoyiyez anlayışını benimseme ve okullarda uygulama düzeyinin yüksek olduğunu; düşük olması ise bu düzeylerin düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. *Likert Tipi Dereceleme Ölçeği Değerlendirme Aralıkları*

1.00-1.80	Hiç katılmıyorum
1.81-2.60	Katılmıyorum
2.61-3.40	Kısmen katılıyorum
3.41-4.20	Büyük ölçüde katılıyorum
4.21-5.00	Tamamen katılıyorum

Değerlendirme ölçeğinin puan aralığının hesaplanmasında $(5-1=4)$ $(4/5=.80)$ katsayısı esas alındığında; ağırlıklı aritmetik ortalamalarının değerlendirme aralığı Tablo 4'te gösterilmiştir. Araştırmada sorulan sorulara “Hiç katılmıyorum” dan “Tamamen katılıyorum”a doğru ve 1’den 5’e doğru sayısal değerler verilerek puanlanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, 1.00-1.80 arasındaki aritmetik ortalama değeri “hiç katılmıyorum”, 1.81-2.60 arasındaki aritmetik ortalama değeri “katılmıyorum”, 2.61-3.40 arasındaki aritmetik ortalama değeri “kısmen katılıyorum”, 3.41-4.20 arasındaki aritmetik ortalama değeri “büyük ölçüde katılıyorum” 4.21-5.00 arasındaki aritmetik ortalama değeri “tamamen katılıyorum” şeklinde belirlenmiştir.

Ölçme aracını uygulamadan önce Erciş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izin alınmıştır. Ölçek, 2017-2018 eğitim öğretim yılı güz döneminde öğretmenlere uygulanmıştır. Ölçekte konu ile ilgili kısa bilgi ve yönergeler yer verilmiştir. Ayrıca uygulama sırasında sözlü açıklamalar yapılmıştır.

Otopoyiyez Ölçeği iki ana boyuttan (otopoyiyez anlayışını benimseme ve okullarda otopoyiyez yaklaşım) oluşmaktadır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları bu iki boyut için ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Otopoyiyez Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması kapsamında faktör yapısını belirlemek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), elde edilen faktör yapısının doğruluğunu test etmek amacıyla Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA), güvenirliği için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi: AFA ile ölçeğin yapısı (tek ya da çok faktörlü olup olmadığı) belirlenmeye çalışılmıştır. Bu maksatla toplanan veriler üzerinde faktör analizi tekniklerinden Temel Bileşenler Analizi uygulanmıştır. Ölçekte birbirinden bağımsız alt faktörlerin olup olmadığını belirlemek maksadıyla Varimax Dik Döndürme Yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin örneklem uygunluğunu sınamak ve temel bileşenler analizine uygunluğunu belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testi değerlerine bakılmıştır. KMO değeri Otopoyiyez Anlayışını Benimseme boyutunda .775'tir. KMO testi, kısmi korelasyonların küçük olup olmadığını, dağılımın faktör analizi için yeterli olup olmadığını test etmektedir ve bu değer 0,60'ın üzerinde olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2015). Bartlett testi ise "korelasyon matrisi birim matrise eşittir" hipotezini test etmektedir. Hipotezin reddedilmesi, değişkenler arasında korelasyonun 1'den farklı olduğu anlamına gelmekte ve faktör analizinin değişkenler için uygun olduğunu belirtmektedir (Hutcheson and Sofroniou, 1999). Yapılan analizde Bartlett testi sonucu, 1771,597 ($p < 0,0001$) olarak bulunmuştur. KMO ve Bartlett değerleri verilerin analizler için uygun olduğunu göstermektedir. Bu değerlerin uygun olduğunun görülmesinin ardından veriler temel bileşenler analizine tabi tutulmuştur.

AFA'ya kırk madde ile başlanmıştır. Yapılan ilk analiz sonuçları incelendiğinde ölçeğin öz değeri 1'den büyük 12 faktörde toplandığı görülmüştür. Kuramsal çerçeve dikkate alındığında ve Scree plot grafiği incelendiğinde ölçeğin 5 faktörlü yapı için uygun olduğu görülmüştür. Literatürde faktör grubunun oluşturulmasında 0,30 ile 0,45 arasında değişen faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak alınabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2015). Bu araştırmada alt kesme noktası olarak 0,35 değeri kabul edilmiştir. AFA'nın 5 faktörlü yapı için sonuçlarına bakıldığında en düşük madde yük değerinin .084 (m9) olduğu görülmüştür. Bu madde ölçekten çıkarılarak otuz dokuz maddeyle yeniden yapılan faktör analizi sonucunda düşük yük değeri olan maddeler teker teker ölçekten çıkarılarak maddelerin faktör yük değerlerine tekrar bakılmıştır. En düşük faktör yük değeri .192 (m6) çıkarılıp analiz yinelenmiştir. Daha sonra sırasıyla; m5, m14, m39, m38, m4, m25, m19, m11, m35, m40, m34, m13, m36 toplamda on beş madde belirtilen ölçütleri (.35'ten küçük) karşılamadığından ölçekten çıkartılmıştır. Gerçekleştirilen temel bileşenler analizinde ölçeğin beş faktörlü yapısındaki madde dağılımına bakılarak faktörlerin içeriğine uygun isimlendirmeleri (yenilenme, kurum kültürü, örgütsel kimlik, uyarılma, özgünlük) yapılmıştır. Beş faktörde toplanan bu

çözümün açıkladığı toplam varyans miktarı %52'dir. Faktörlerin öz değerleri ve açıkladıkları varyans miktarları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. *Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Ana Boyutu Faktör Analizi Toplam Varyans Açıklama Yüzdeleri Sonuçları*

Faktör	Başlangıç Değerleri			Toplam Açıklama Değerleri			Rotasyon Açıklama Değerleri		
	Varyans		Toplamalı	Varyans		Toplamalı	Varyans		Toplamalı
	Toplam	Yüzdesi	Varyans Yüzdesi	Toplam	Yüzdesi	Varyans Yüzdesi	Toplam	Yüzdesi	Varyans Yüzdesi
1	4,405	17,620	17,620	4,405	17,620	17,620	3,418	13,672	13,672
2	2,781	11,125	28,745	2,781	11,125	28,745	2,879	11,514	25,186
3	2,745	10,980	39,726	2,745	10,980	39,726	2,624	10,495	35,681
4	1,610	6,441	46,167	1,610	6,441	46,167	2,403	9,612	45,293
5	1,479	5,914	52,081	1,479	5,914	52,081	1,697	6,788	52,081
6	1,122	4,487	56,568						
7	,955	3,818	60,387						
8	,855	3,419	63,806						

Tablo 5 incelendiğinde, faktörlerin öz değerleri sırasıyla birinci faktör için 4.40, ikinci faktör için 2.78, üçüncü faktör için 2.74, dördüncü faktör için 1.61 ve beşinci faktör için 1.47'dir. Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 13.67'sini, ikinci faktör % 11.51'ini, üçüncü faktör % 10.49'unu, dördüncü faktör % 9.61'ini ve beşinci faktör % 6.78'ini açıklamaktadır. Beş faktörün açıkladıkları toplam varyans ise % 52.08'dir. Faktörlerin maddelerde açıkladıkları ortak varyans yaklaşık % 50-69 arasında değişmektedir. Açıklanan varyans oranları ne kadar yüksek olursa, ölçeğin faktör yapısı da o kadar güçlü olmaktadır. Bu oranın çok faktörlü ölçekler için çoğunlukla % 50'nin üzerinde olması beklenmektedir. Literatürde sosyal bilimler için %40 ile %60 arasındaki varyans oranları yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2015). Faktör yapısı için gerçekleştirilen temel bileşen analizi sonucunda incelenen ana boyut 25 maddeden ibaret olup beş alt faktöre sahiptir. Analiz sonucu ölçekte yer alan 25 maddenin faktör yük değerleri 0.35'in üzerindedir. AFA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. *Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Boyutunun Kaiser Normalleştirmeyle Varimax Dik Döndürme Sonuçları*

,71				
,65				
,62				
,60				
,58				
,58				
,56				
	,82			
	,81			
	,72			
	,61			
	,50			
		,78		
		,75		
		,66		
		,63		
			,76	
			,66	
			,65	
			,60	

,46
,42
,82
,69
,43
*.30'un altındaki değerler gösterilmemiştir.

Tablo 6'ya bakıldığında, her bir maddenin sadece tek faktörde yüksek değer verdiği görülmektedir. 5 alt faktörde toplanan maddeler ifade ettikleri kavramsal anlama göre isimlendirilmiştir. Birinci faktör "uyarlama", ikinci faktör "rgtsel kimlik", üçüncü faktör "zgnlk", dördüncü faktör "sürekli yenilik ve değişim", beşinci faktör "kurum kültürü" olarak adlandırılmıştır. Faktörlere ait maddelerin madde analizi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. *Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Boyutunun Madde Analizi Sonuçları*

Faktör	Madde	Döndürme İşlemi Sonrasında Faktör Yük Değerleri	Madde Toplam Korelasyonu
	1	,526	,767
	2	,611	,660
Sürekli yenilik ve değişim	3	,558	,653
	7	,380	,605
	10	,481	,468
	24	,384	,428
	15	,349	,825

Kurum Kültürü	16	,594	,691
	17	,686	,430
	18	,428	,829
	20	,432	,812
Örgütsel Kimlik	21	,704	,729
	22	,680	,616
	23	,576	,509
Uyarlama	26	,535	,710
	27	,494	,655
	28	,466	,626
	29	,570	,603
	12	,400	,582
	8	,399	,581
	37	,440	,566
Özgünlük	30	,507	,785
	31	,648	,758
	32	,536	,660
	33	,644	,630

Tablo 7’de görüldüğü üzere, ölçekte yer alan maddeler birbirinden bağımsız 5 faktörde toplanmıştır. Maddelerin faktör yük değerleri 0.380 ile 0.704 arasında değişmektedir. Faktörlerde yer alan maddelerin madde toplam korelasyonları birinci faktörde 0.428 ile 0.767, ikinci faktörde 0.430 ile 0.825, üçüncü faktörde 0.509 ile

0.829, dördüncü faktörde 0.566 ile 0.710, beşinci faktörde 0.630 ile 0.785 arasında değişmektedir. Yapılan çözümlerde birinci faktör 7, ikinci faktör 5, üçüncü faktör 4, dördüncü faktör 6 ve beşinci faktör 3 maddeden oluşmaktadır. Madde 1, madde 2, madde 3, madde 7, madde 10 ve madde 24 “yenilenme” alt faktöründe toplanan maddelerdir. Madde 15, madde 16, ve madde 17 “kurum kültürü” alt faktöründe toplanan maddelerdir. Madde 18, madde 20, madde 21, madde 22 ve madde 23 “örgütsel kimlik” alt faktöründe toplanan maddelerdir. Madde 26, madde 27, madde 28, madde 29, madde 12, madde 8 ve madde 37 “uyarlama” alt faktöründe toplanan maddelerdir. Madde 30, madde 31, madde 32 ve madde 33 ise “özgünlük” alt faktöründe toplanan maddelerdir.

Geliştirilen ölçekte, öğretmenlerin otopoyiyez anlayışını ne düzeyde benimsediklerini belirlemek amacıyla 25 maddeden oluşan beşli likert tipi “Otopoyiyez Anlayışı Benimseme” ana boyutu verileri kullanılmıştır. Bu boyuttan elde edilen düşük puanlar düşük ölçüde benimsemeyi, yüksek puanlar yüksek ölçüde benimsemeyi göstermektedir. Bu boyutta alınacak en yüksek puan 125, en düşük puan 25’tir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin otopoyiyez anlayışını benimseme boyutuna ilişkin puan dağılım analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. *Otopoyiyez Anlayışı Benimseme Boyutuna İlişkin Puan Dağılım Analizi*

N	250
Ortalama	87,1560
Ortalama standart hatası	,55608
Medyan	87,0000
Mod	87,00
Standart sapma	8,79232
Varyans	77,305
Çarpıklık katsayısı (Skewness)	,126
Çarpıklık katsayısı standart hatası	,154

Basıklık katsayısı (Kurtosis)	-,287
Basıklık standart hatası	,307
Genişlik (Range)	42,00
Minimum puan	69,00
Maksimum puan	111,00

Tablo 8’den elde edilen verilere bakıldığında bu boyutta en düşük puan 69, en yüksek puan 111, genişlik 42, ortanca değer 87, standart sapma 8,79, puanların ortalaması 87,15 olarak bulunmuştur. Dağılım için hesaplanan değerlere bakıldığında, çarpıklık katsayısı 0.126 ve basıklık katsayısı -0.287’dir. Ölçek için belirlenen yüksek ve düşük puanlar (125-25) düşünüldüğünde, ölçeğin puan ortalamasının (87) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulguya dayanarak öğretmenlerin otopoyiyez anlayışını benimsemiş olduklarını söyleyebiliriz.

Beş faktörlü olarak belirlenen “Otopoyiyez Anlayışını Benimseme” ana boyutunun her bir alt faktörü için güvenilirliğin bir göstergesi olarak Cronbach’s Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanarak maddeler arasındaki korelasyona bakılmıştır (Tablo 9).

Tablo 9. *Alt Faktörlere İlişkin Alfa İç Tutarlılık Katsayısı*

Faktörler	Alfa Katsayısı
Sürekli yenilik ve değişim	0.657
Kurum Kültürü	0.547
Örgütsel Kimlik	0.771
Uyarlama	0.758
Özgünlük	0.766
Toplam	0.742

Tablo 9 incelendiğinde, alt faktörler için hesaplanan alfa katsayısının sırasıyla, birinci faktörde 0.657, ikinci faktörde 0.547, üçüncü faktörde 0.771, dördüncü faktörde 0.758 ve beşinci faktörde 0.766 olduğu görülmektedir. Otopoyiyez anlayışını benimseme ana boyutuna ilişkin toplam alfa katsayısı ise 0.742'dir.

İkinci ana boyut için AFA değerlerine bakıldığında; KMO değeri Okullarda Otopoyiyez Yaklaşımı boyutunda .840'tır. Barlett testi sonucu ise 2858,325 ($p < 0.0001$) olarak bulunmuştur. Bu değerler verilerin analiz için uygun olduğunu göstermektedir. KMO ve Bartlett değerlerinin uygun olduğunun görülmesinin ardından veriler temel bileşenler analizine tabi tutulmuştur.

AFA'ya otuz bir madde ile başlanmıştır. Yapılan ilk analiz sonuçları incelendiğinde ölçeğin öz değeri 1'den büyük 8 faktörde toplandığı görülmüştür. Scree plot grafiği incelendiğinde ve teorik anlam dikkate alındığında ölçeğin 3 faktörlü yapı için uygun olduğu görülmüştür. Literatüre bakıldığında faktörlerin oluşturulmasında 0,30 ile 0,40 arasında değişen faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak alınabileceği belirtilmektedir (Coombs ve Schroeder, 1988; Dunteman, 1989; Gorsuch, 1983). Bu araştırmada alt kesme noktası olarak 0,35 değeri kabul edilmiştir. Sekiz faktörün istenilen alt boyutlar için fazla olması dolayısıyla ile kesme noktası belirlenerek daha az sayıda faktöre zorlama yapılmıştır. AFA'nın 3 faktörlü yapı için sonuçlarına bakıldığında en düşük madde yük değerinin .084 (m62) olduğu görülmüştür. Bu madde ölçekten çıkarılarak otuz maddeyle yeniden yapılan faktör analizi sonucunda düşük yük değeri olan maddeler birer birer ölçekten çıkarılarak maddelerin faktör yük değerlerine tekrar bakılmıştır. Belirlenen kesme noktasının altında olan maddeler sırasıyla; m41, m43, m51, m45, m50, m71, m59, m61, m65, m60, m42, m65, m56, m57 toplamda on beş madde belirtilen ölçütleri (.35'ten küçük) karşılamadığından ölçekten çıkartılmıştır. Gerçekleştirilen temel bileşenler analizinde ölçeğin beş faktörlü yapısındaki madde dağılımına bakılarak faktörlerin içeriğine uygun isimlendirmeler (dengeli değişim ve yenilik, değişim ihtiyacı ve özgünlük, açıklık ve çevresel etki) yapılmıştır. Üç faktörde toplanan bu çözümün açıkladığı toplam varyans miktarı %55'tir. Faktörlerin öz değerleri ve açıkladıkları varyans miktarları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. *Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Ana Boyutu Faktör Analizi Toplam Varyans Açıklama Yüzdeleri Sonuçları*

Faktör	Başlangıç Değerleri			Toplam Açıklama Değerleri			Rotasyon Açıklama Değerleri		
	Toplam	Varyans	Toplamalı	Toplam	Varyans	Toplamalı	Toplam	Varyans	Toplamalı
		Yüzdesi	Varyans Yüzdesi		Yüzdesi	Varyans Yüzdesi		Yüzdesi	Varyans Yüzdesi
1	4,732	29,573	29,573	4,732	29,573	29,573	3,614	22,588	22,588
2	2,489	15,554	45,126	2,489	15,554	45,126	2,977	18,607	41,195
3	1,656	10,351	55,477	1,656	10,351	55,477	2,285	14,282	55,477
4	,918	5,737	61,214						
5	,813	5,084	66,298						
6	,797	4,984	71,282						

Tablo 10 incelendiğinde, faktörlerin öz değerleri sırasıyla birinci faktör için 4.73, ikinci faktör için 2.48 ve üçüncü faktör için 1.65'tir. Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 22.58'ini, ikinci faktör % 18.60'ını ve üçüncü faktör % 14.28'ini açıklamaktadır. Üç faktörün açıkladıkları toplam varyans ise % 55,47'dir. Literatürde açıklanan toplam varyansın %50'nin üzerinde olması beklenmektedir. Faktör yapısını görmek amacıyla gerçekleştirilen temel bileşen analizi sonucunda incelenen ana boyut 16 maddeden ibaret olup üç alt faktöre sahiptir. Kesme noktası olarak 0.35 değeri baz alınan ölçekte yer alan 16 maddenin faktör yük değerleri 0.35'in üzerindedir. AFA sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. *Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutunun Kaiser Normalleştirilmesiyle Varimax Dik Döndürme Sonuçları*

,79

,77

,72

,66
,63
,56
,55
,81
,80
,74
,63
,47
,49
,84
,81
,79

*.30'un altındaki değerler gösterilmemiştir.

Tablo 11'e bakıldığında, her bir maddenin sadece tek faktörde yüksek değer verdiği görülmektedir. 3 alt faktörde toplanan maddeler ifade ettikleri kavramsal anlama göre isimlendirilmiştir. 1. faktör " dengeli değişim ve yenilik", 2. faktör "değişim ihtiyacı ve özgünlük", 3. Faktör ise "açıklık ve çevresel etki" olarak adlandırılmıştır. Faktörlere ait maddelerin madde analizi sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. *Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutunun Madde Analizi Sonuçları*

Faktör	Madde	Döndürme İşlemi Sonrasında Faktör Yük Değerleri	Madde Toplam Korelasyonu
Dengeli Değişim ve Yenilik	46	,562	,722
	47	,414	,569
	48	,536	,636
	52	,627	,775
	53	,377	,550
	54	,639	,790
	55	,478	,664
Değişim ihtiyacı ve Özgünlük	64	,427	,638
	68	,688	,816
	69	,676	,806
	63	,602	,741
	49	,478	,458
Açıklık ve Çevresel Etki	44	,357	,478
	66	,671	,812
	67	,629	,790
	70	,716	,842

Tablo 12’de görüldüğü üzere, ölçekte yer alan maddeler birbirinden bağımsız 3 faktörde toplanmıştır. Maddelerin faktör yük değerleri 0.357 ile 0.716 arasında değişmektedir. Faktörlerde yer alan maddelerin madde toplam korelasyonları birinci faktörde 0.550 ile 0.790, ikinci faktörde 0.458 ile 0.816, üçüncü faktörde 0.790 ile 0.842 arasında değişmektedir. Yapılan çözümlemede birinci faktör 7, ikinci faktör 6 ve üçüncü faktör 3 maddeden oluşmaktadır. Madde 46, madde 47, madde 48, madde 52, madde 53, madde 54 ve madde 55 “dengeli değişim ve yenilik” alt faktörüne ait maddelerdir. Madde 64, madde 68, madde 69, madde 63, madde 49 ve madde 44 “değişim ihtiyacı ve özgünlük” alt faktörüne ait maddelerdir. Madde 66, madde 67 ve madde 70 ise “açıklık ve çevresel etki” alt faktörüne ait maddelerdir.

Geliştirilen ölçekte öğretmenlere göre okulların ne düzeyde otopoyiyez olduğunu belirlemek amacıyla 16 maddeden oluşan beşli likert tipi “Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım” ana boyutu verileri kullanılmıştır. Bu boyuttan elde edilen düşük puanlar düşük ölçüde otopoyiyez olma durumunu, yüksek puanlar yüksek ölçüde otopoyiyezliği göstermektedir. Bu boyutta alınacak en yüksek puan 80, en düşük puan 16’dir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okulların otopoyiyez olma durumuna ilişkin puan dağılım analiz sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. *Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutuna İlişkin Puan Dağılım Analizi*

N	250
Ortalama	50,8520
Ortalama standart hatası	,36628
Medyan	51,0000
Mod	48,00
Standart sapma	5,79140
Varyans	33,540
Çarpıklık katsayısı (Skewness)	-,060
Çarpıklık katsayısı standart hatası	,154
Basıklık katsayısı (Kurtosis)	1,978
Basıklık standart hatası	,307
Genişlik (Range)	40,00

Minimum puan	28,00
Maksimum puan	68,00

Uygulama sonrası elde edilen verilere bakıldığında bu boyutta en düşük puan 28, en yüksek puan 68, genişlik 40, ortanca değer 51, standart sapma 5,79, puanların ortalaması 50,85 olarak bulunmuştur. Dağılım için hesaplanan değerlere bakıldığında, çarpıklık katsayısı -0.060 ve basıklık katsayısı 1.978'dir. Ölçek için belirlenen yüksek ve düşük puanlar (80-16) düşünüldüğünde, ölçeğin puan ortalamasının (50) orta değerde olduğu görülmektedir. Bu bulguya dayanarak okullarda orta düzeyde otopoyiyez yaklaşım bulunduğunu söyleyebiliriz.

Üç faktörlü olarak belirlenen "Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım" ana boyutunun her bir alt faktörü için güvenilirliğin bir göstergesi olarak Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanarak maddeler arasındaki korelasyona bakılmıştır (Tablo 14).

Tablo 14. *Alt Faktörlere İlişkin Alfa Katsayısı*

Faktörler	Alfa Katsayısı
Dengeli Değişim ve Yenilik	0.820
Değişim İhtiyacı ve Özgünlük	0.792
Açıklık ve Çevresel Etki	0.779
Toplam	0.813

Tablo 14 incelendiğinde, alt faktörler için hesaplanan alfa katsayısının sırasıyla, birinci faktörde 0.820, ikinci faktörde 0.792, üçüncü faktörde 0.779 olduğu görülmektedir. Okullarda otopoyiyez yaklaşım ana boyutuna ilişkin toplam alfa katsayısı ise 0.813'tür.

Doğrulayıcı Faktör Analizi: AFA sonuçları alan uzmanlarının görüşüyle kabul gördükten sonra yapının doğruluğunu sınama maksadıyla DFA işlemleri yapılmıştır. DFA, bazı ölçütler baz alınarak AFA'nın iddia ettiği modeli test etmeyi ve modelin

uygunluğunu (model fit) sınamayı amaçlamaktadır. DFA için birçok uyum indeksleri kullanılmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Araştırma için uyum değerlerinden; Chi-square (Ki-kare testi), Goodness of Fit Index (GFI), Comparative Fit Index (CFI), Root Square Error of Approximation (RMSEA), Root Mean Square Residual (RMR) Normed-fit index (NFI) değerlerine bakılmıştır. Literatürde GFI, NFI ve CFI değerleri genellikle 0.90 veya üzerinde olunca iyi model uyumu gösterdiği kabul edilmektedir. Ayrıca parametrelerin sayısı arttıkça bu değer arttığı (MacCallum ve Hong, 1997) büyük örneklerle yukarı yönlü bir sapmaya sahip olduğu belirtilmiştir (Bollen, 1990; Miles ve Shevlin, 1998, akt. Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008). Memduhoğlu ve Tanhan'ın aktardığına göre, RMSEA ve RMR değerleri 0.05 ve altında olması durumunda iyi; 0.08 ve altında olması durumunda ise kabul edilebilir bir uyum göstermektedir (Moosbrugger ve Müller, 2003).

Birinci ana boyutun 5 faktörlü model uyum istatistikleri hesaplanmıştır. Modele ilişkin DFA sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. *Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Boyutu Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları*

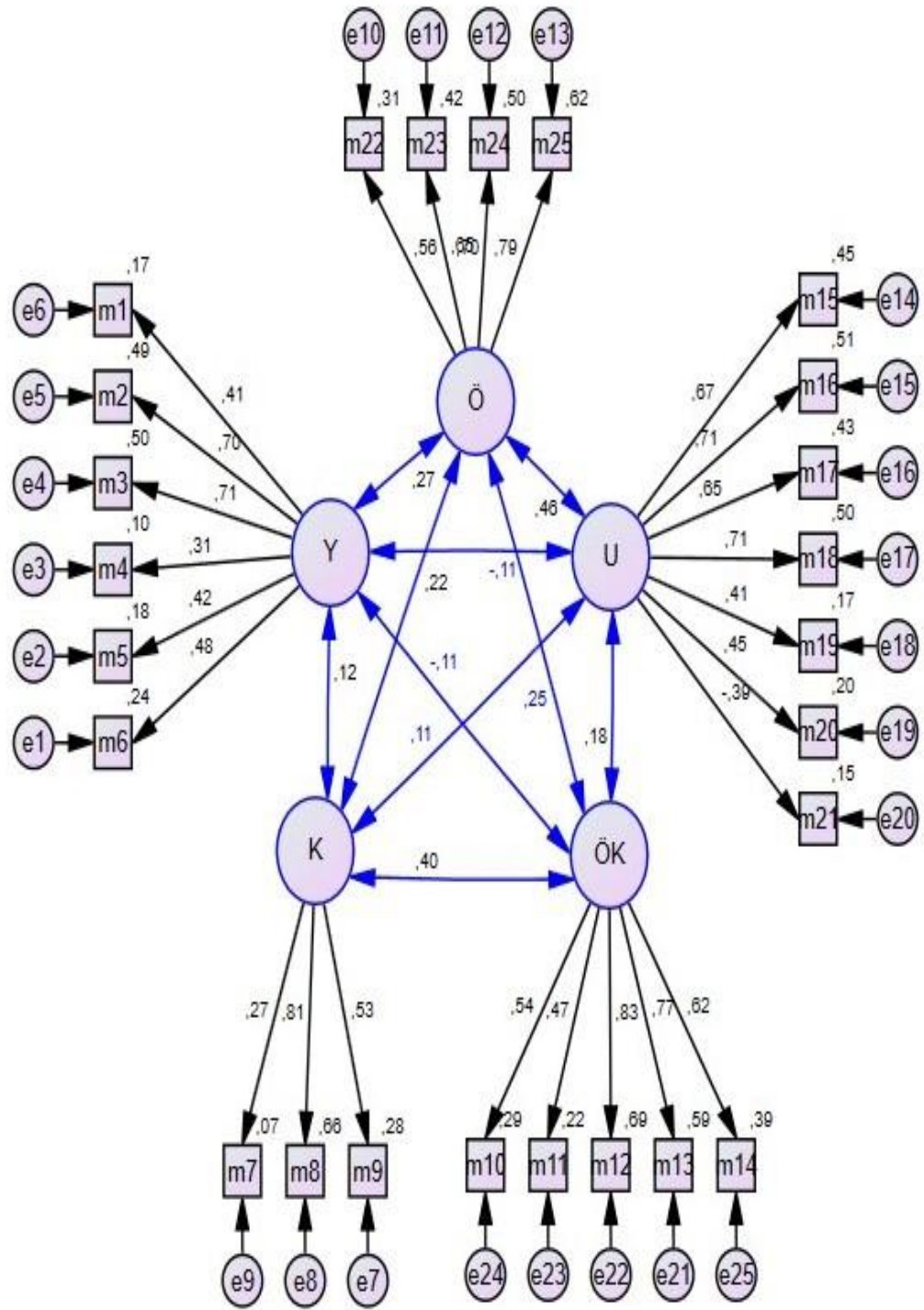
χ^2/sd	RMSEA	RMR	GFI	CFI	NFI
1,98	.06	.08	.85	.83	.71

DFA ile test edilen modelin uyum indekslerine bakıldığında Ki-Kare değerinin ($\chi^2=525.22$, $N=250$, $sd=265$, $p=.000$) anlamlı olduğu görülmektedir. Analiz ile hesaplanan χ^2/sd oranı 1.98'dir. DFA sonucu modelin uygunluğuna ilişkin hesaplanan uyum değerleri sırasıyla RMSEA .06, RMR .08, GFI .85, CFI .83 ve NFI .71'dir. Tablodaki uyum indeksleri değerlerine bakıldığında ki-kare test sonucunun, RMSEA ve RMR değerlerinin kabul edilebilir uyum iyiliğine sahip olduğu, diğer uyum indekslerinin (GFI, CFI, NFI) de kabul edilebilir uyum iyiliğine yaklaştığı görülmektedir. Ölçütlerin tümü göz önünde bulundurulduğunda, DFA sonucunda elde edilen beş faktörlü yapının iyi bir modele sahip olduğu savunulabilir.

Ölçme modelleri, bir ölçme aracının faktör olarak isimlendirilen gizil değişkenleri nasıl ve ne kadar açıkladığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Birinci düzey DFA modeli oluşturularak otopoyiyez ölçeğinin birinci ana boyutu olan otopoyiyez anlayışını benimseme boyutunun yapısındaki gizil faktörler ile bu faktörler arasındaki karşılıklı bağımlı etkiler AMOS 24 paket programı ile test edilmiştir.

Yapısal eşitlik modelinde yer alan değişkenler arasında bütün ilişkilerin doğrusal olduğu düşünülür ve iki tür doğrusal ilişki olabilir. Tek yönlü oklar nedensel yönü belirlenmiş ilişkiyi temsil eder. Bir değişkenin diğer değişken üzerindeki etkisini ifade eder. İki yönlü oklar ise nedensel olmayan yönsüz ilişkiye ve gizil değişkenler arasındaki korelasyonlara karşılık gelmektedir. Yapısal eşitlik modelinde bağımsız değişkenler arasında nedensel olmayan bu türden bir ilişki varsayılır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Beş alt boyuttan oluşan ana boyutun ilk alt boyutunu Y (Yenilenme), ikinci alt boyutunu K (Kurum kültürü), üçüncü alt boyutunu ÖK (Örgütsel Kimlik), dördüncü alt boyutunu U (Uyarlama), beşinci alt boyutunu ise Ö (Özgünlük) oluşturmaktadır. “Bu beş faktör arasındaki ilişkiler nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular şema ve tablo olarak sunulmuştur. Otopoyiyez Anlayışını Benimseme ana boyutunun yapı geçerliği ve model uyumu test edilmiştir. Modele ilişkin diyagram Şekil 2’de verilmiştir.

Ö: Özgünlük, U: Uyarlama, Y: Sürekli Yenilik ÖK: Örgütsel Kimlik, K: Kültür.

Şekil 2. Otopoyiyez Ölçeğinin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Boyutuna İlişkin DFA diyagramı

Şekil 2 incelendiğinde otopoyiyez anlayışı benimsemeye yönelik; Sürekli yenilik ve değişim (Y) alt faktörünün maddelerinden m1, m2, m3, m4, m5, m6; Kurum kültürü (K) alt faktörünün maddelerinden m7, m8, m9; Örgütsel kimlik (ÖK) alt faktörünün maddelerinden m10, m11, m12, m13, m14; Uyarlama (U) alt faktörünün maddelerinden m15, m16, m17, m18, m19, m20, m21 ve Özgünlük (Ö) alt faktörünün maddelerinden m22, m23, m24, m25 maddeleri Sürekli yenilik ve değişim (Y), Kurum kültürü (K), Örgütsel kimlik (ÖK), Uyarlama (U) ve Özgünlük (Ö) faktörleri birbirleriyle uyumlu yapı gösterip göstermediğine ilişkin analizin modeli şematik olarak gösterilmiştir. Otopoyiyez anlayışı benimseme ana boyutu maddeleri gözlenen değişken olarak, sürekli yenilik ve değişim, kurum kültürü, örgütsel kimlik, uyarlama ve özgünlük gizil değişken durumundadırlar. Ana boyutta yer alan bu beş faktör birbiriyle ilişkilidir ve çift yönlü oklarla gösterilmiştir. Faktörleri temsil eden 25 adet gözlenen değişken 25 adet dikdörtgen ile gösterilmektedir. DFA'ya göre diyagramdan elde edilen bulgular Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16. *DFA Diyagramı İstatistiklerine İlişkin Bulgular*

Faktör	Faktör Yüğü	Hata Varyansı	χ^2
Sürekli yenilik ve değişim			
m1	.41	.83	.17
m2	.70	.51	.49
m3	.71	.50	.50
m4	.31	.90	.10
m5	.42	.82	.18
m6	.48	.76	.24
Kurum kültürü			
m7	.27	.93	.07
m8	.81	.34	.66

m9	.53	.72	.28
Örgütsel kimlik			
m10	.54	.71	.29
m11	.47	.78	.22
m12	.83	.31	.69
m13	.77	.41	.59
m14	.62	.61	.39
Uyarlama			
m15	.67	.55	.45
m16	.71	.49	.51
m17	.65	.57	.43
m18	.71	.50	.50
m19	.41	.83	.17
m20	.45	.80	.20
m21	.39	.85	.15
Özgünlük			
m22	.56	.69	.31
m23	.65	.58	.42
m24	.70	.50	.50
m25	.79	.38	.62

Tablo 16 incelendiğinde, faktör yükleri her bir alt faktör için sırasıyla; Sürekli yenilik ve değişim alt faktöründe .31 ile .71 arasında, Kurum kültürü alt faktöründe .27 ile .81 arasında, Örgütsel kimlik alt faktöründe .47 ile .83 arasında, Uyarlama alt faktöründe .39 ile .71 arasında, Özgünlük alt faktöründe .56 ile .79 arasında olduğu

görülmektedir. Literatüre göre, faktör yük değeri .71 olması halinde mükemmel; .32 olması halinde zayıf olarak değerlendirme yapılması tavsiye edilmiştir (Tabanichnick ve Fidell, 2007).

İkinci ana boyut olan “Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım”ın 3 faktörlü model uyum istatistikleri hesaplanmıştır. Modele ilişkin DFA sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. *Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutunun Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları*

χ^2/sd	RMSEA	RMR	GFI	CFI	NFI
3,17	.09	.08	.86	.84	.78

Araştırma için uyum indekslerine bakıldığında Ki-Kare değerinin ($\chi^2=320.50$, $N=250$, $sd=101$, $p=.000$) anlamlı olduğu görülmektedir. Analiz ile hesaplanan χ^2/sd oranı 3.17’dir. DFA sonucu modelin uygunluğuna ilişkin hesaplanan uyum değerleri sırasıyla RMSEA .09, RMR .08, GFI .86, CFI .84 ve NFI .78’dir. Tablodaki uyum indeksleri değerlerine bakıldığında ki-kare test sonucunun, RMSEA ve RMR değerlerinin kabul edilebilir uyum iyiliğine sahip olduğu, diğer uyum indekslerinin (GFI, CFI, NFI) de kabul edilebilir uyum iyiliğine yaklaştığı görülmektedir. Ölçütlerin tümü göz önünde bulundurulduğunda, DFA sonucunda elde edilen üç faktörlü bir yapının iyi bir modele sahip olduğu savunulabilir

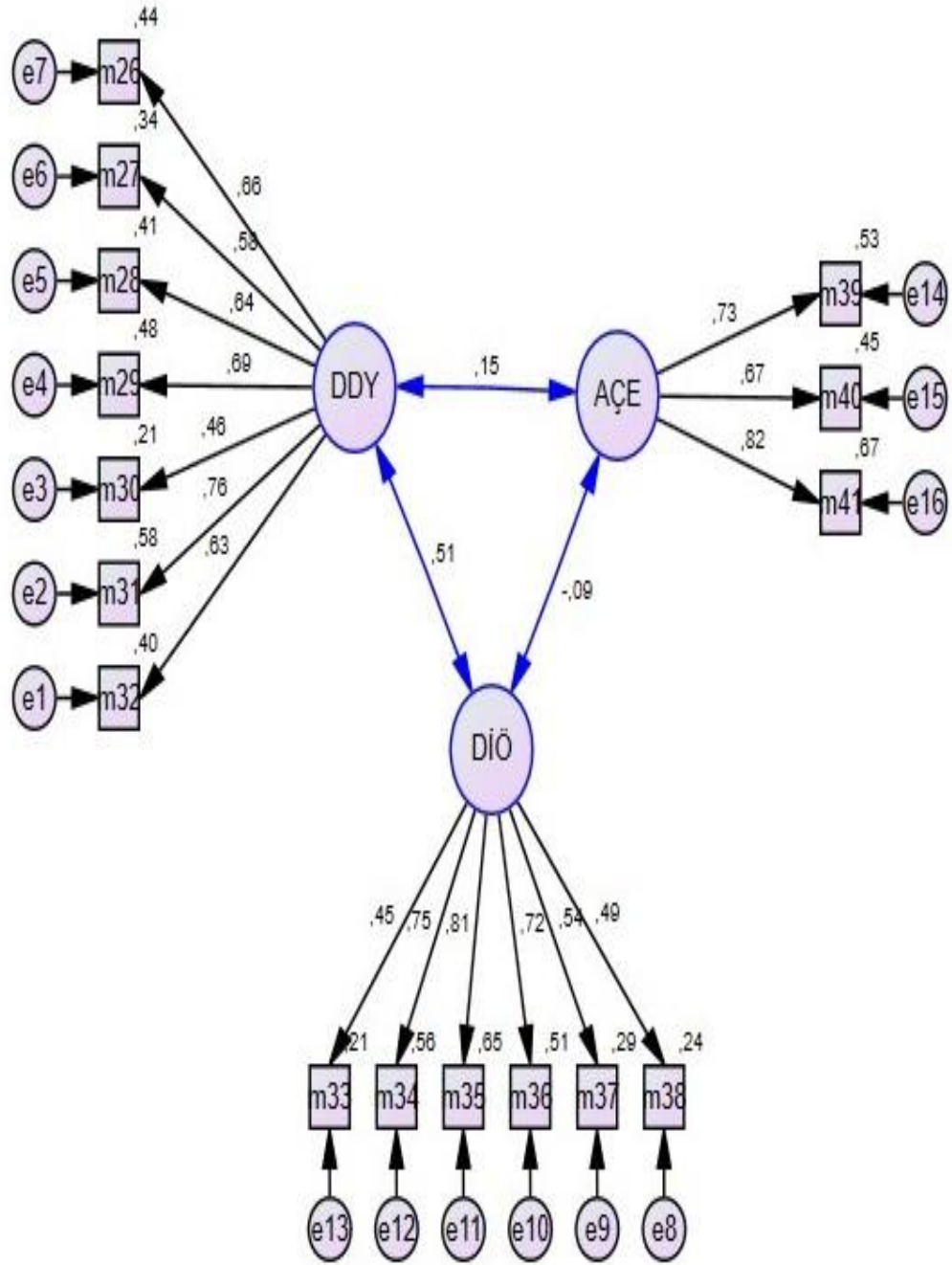
Ölçme modelleri bir ölçme aracının faktör olarak isimlendirilen gizil değişkenleri nasıl ve ne kadar açıkladığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Birinci düzey DFA modeli oluşturularak otopoyiyez ölçeğinin ikinci ana boyutu olan okullarda otopoyiyez yaklaşım boyutunun yapısındaki gizil faktörler ile bu faktörler arasındaki karşılıklı bağımlı etkiler AMOS 24 programı ile test edilmiştir.

Üç alt boyuttan oluşan ana boyutun ilk alt boyutunu DDY (Dengeli Değişim ve Yenilik), ikinci alt boyutunu DİÖ (Değişim İhtiyacı ve Özgünlük), üçüncü alt boyutunu

ise AÇE(Açıklık ve Çevresel Etki) oluşturmaktadır. “Bu üç faktör arasındaki ilişkiler nasıldır?” sorusuna ilişkin bulgular şema ve tablo olarak sunulmuştur.

Yapısal eşitlik modelinde yer alan değişkenler arasında bütün ilişkilerin doğrusal olduğu düşünülür ve iki tür doğrusal ilişki olabilir. Tek yönlü oklar nedensel yönü belirlenmiş ilişkiyi temsil eder. Bir değişkenin diğer değişken üzerindeki etkisini ifade eder. İki yönlü oklar ise nedensel olmayan yönsüz ilişkiye ve gizil değişkenler arasındaki korelasyonlara karşılık gelmektedir. Yapısal eşitlik modelinde bağımsız değişkenler arasında nedensel olmayan bu türden bir ilişki varsayılır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım ana boyutunun yapı geçerliği ve model uyumu test edilmiştir. Modele ilişkin diyagram Şekil 3’te verilmiştir.

DDY: Dengeli değişim ve yenilik, DiÖ: Değişim ihtiyacı ve özgünlük, AÇE: Açıklık ve çevresel etki

Şekil 3. Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım Boyutuna İlişkin DFA diyagramı

Şekil 3 incelendiğinde okullarda otopoyiyez yaklaşıma yönelik; Dengeli değişim ve yenilik (DDY) alt boyutunun maddelerinden m26, m27, m28, m29, m30, m31, m32; Değişim ihtiyacı ve özgünlük (DİÖ) alt boyutunun maddelerinden m33, m34, m35, m36, m37, m38; Açıklık ve çevresel etki (AÇE) alt boyutunun maddelerinden m39, m40, m41 maddeleri Dengeli değişim ve yenilik (DDY), Değişim ihtiyacı ve özgünlük (DİÖ) ve Açıklık ve çevresel etki (AÇE) faktörleri birbirleriyle uyumlu yapı gösterip göstermediğine ilişkin analizin modeli şematik olarak gösterilmiştir. Okullarda otopoyiyez yaklaşım ana boyutu maddeleri gözlenen değişken olarak, dengeli değişim ve yenilik, değişim ihtiyacı ve özgünlük, açıklık ve çevresel etki gizil değişken durumundadırlar. Ana boyutta yer alan bu üç faktör birbiriyle ilişkilidir ve çift yönlü oklarla gösterilmiştir. Faktörleri temsil eden 16 adet gözlenen değişken 16 adet dikdörtgen ile gösterilmektedir. DFA'ya göre diyagramdan elde edilen bulgular Tablo 18'de yer almaktadır.

Tablo 18. DFA Diyagramı İstatistiklerine İlişkin Bulgular

Faktör	Faktör Yüğü	Hata Varyansı	χ^2
Dengeli değişim ve yenilik			
m26	.66	.56	.44
m27	.58	.66	.34
m28	.64	.59	.41
m29	.69	.52	.48
m30	.46	.79	.21
m31	.76	.42	.58
m32	.63	.60	.40
Değişim ihtiyacı ve özgünlük			
m33	.45	.79	.21

m34	.75	.44	.56
m35	.81	.35	.65
m36	.72	.49	.51
m37	.54	.71	.29
m38	.49	.76	.24
Açıklık ve çevresel etki			
m39	.73	.27	.73
m40	.67	.33	.67
m41	.82	.18	.82

Tablo 18 incelendiğinde, faktör yükleri her bir alt boyut için sırasıyla; Dengeli değişim ve yenilik alt boyutunda .46 ile .76 arasında, Değişim ihtiyacı ve özgünlük alt boyutunda .45 ile .81 arasında, Açıklık ve çevresel etki alt boyutunda .67 ile .82 arasında olduğu görülmektedir. Literatüre göre, faktör yük değeri .71 olması halinde mükemmel; .32 olması halinde zayıf olarak değerlendirme yapılması tavsiye edilmiştir (Tabanichnick ve Fidell, 2007).

Otopoyiyez Görüşme Formu

Araştırmaya katılan öğretmenlere, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular yöneltilmiştir. 4 ana soru, 4 alt soru ile toplam 8 sorudan oluşan görüşme formu toplam 15 öğretmene uygulanmıştır. Görüşme esnasında zaman sınırlandırılması yapılmamış, tahmini süre katılımcı öğretmenlere önceden belirtilmiştir. Katılımcı öğretmenlere, yöneltilen soruların cevaplandırılması yaklaşık 15 dakika kadar sürmüştür. Öğretmenlerle bireysel görüşülerek, bilimsel bir araştırmaya katkı sağlayacakları ve görüşmedeki sorulara içtenlikle cevap vermeleri söylenmiştir.

Nitel veriler betimsel analiz yoluyla yorumlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre, betimsel analizde, gözlemlenen ya da görüşülen bireylerin görüşlerini

çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür araştırmalarda amaç, elde edilen bulguları yorumlanmış ve düzenlenmiş bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu durumda elde edilen veriler açık ve anlaşılır biçimde betimlenir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma için elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, program yardımıyla istatistiksel analizler yapılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde betimsel istatistikler (aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde) kullanılmıştır. Ayrıca araştırma verilerinin; öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı benimseme ve okulların otopoyiyelik düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem, görev yaptığı okul kademesi ve branşa göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) yapılmıştır. Farkın kaynağını belirlemek için Post-Hoc Testi uygulanmıştır.

Nitel verilerin yorumlanmasında betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen kavramsal çerçeve veya temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma verilerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Araştırmada ele alınan değişkenlerle ilgili toplanan verilerin frekansları ve yüzde dağılımları; ölçek puanlarına ilişkin betimsel istatistikler, t-testi analizi ve tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları ilgili başlıklar altında incelenmiştir. Son olarak da nitel verilere ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1. Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı benimsemelerinin ve okulların otopoyiyezliğinin sahip oldukları sosyo-demografik değişkenlere (cinsiyet, çalıştığı okul kademesi, mesleki kıdem, branş) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizler ve elde edilen bulgular alt problemlere göre başlıklar altında sunulmuştur.

4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular (Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışı Benimseme Düzeyleri)

Otopoyiyez Ölçeğinin birinci ana boyutu olan otopoyiyez anlayışı benimseme boyutunda yer alan faktör maddelerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Faktör Maddelerine Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde ve faktörler	\bar{X}	Ss
Faktör 1. Sürekli yenilik ve değişim	2.88	0.65
Eğitim ortamı sürekli ve hızlı yenilenmelidir.	2.07	1.09
Eğitime ilişkin her yeniliği uygulamak gerekir.	2.64	0.95
Dış çevreden gelen bilgiler okulda hemen uygulanmalıdır.	3.35	0.94

Eğitim sistemi sürekli esen rüzgarın yönüne doğru yön değiştirilmelidir.	3.59	1.30
Eğitim programı son yenilikleri kapsayacak şekilde sürekli yenilenmelidir.	2.30	0.97
Çevredeki her değişimi okula taşımak doğaldır.	3.32	1.11
Faktör 2. Kurum Kültürü	3.82	0.67
Değişiklik yapılırken okulun değerleri ve normlar göz ardı edilemez.	4.18	0.86
Kurumu yansıtan kökleşmiş sembol ve uygulamalar kolay değiştirilmemelidir.	3.58	1.01
Yenilik ve değişim olsa dahi yerleşmiş kültür korunmalıdır.	3.69	0.92
Faktör 3. Örgütsel Kimlik	3.25	0.76
Okulun çevrenin tüm etkilerine açık olması, okulda yozlaşmaya ve zayıflamaya neden olur.	3.39	1.11
Okulun başarısı için kökleşmiş bir gelenek şarttır.	3.22	1.09
Dış çevreye tamamen açık ve sürekli değişime maruz kalan okullar zamanla kimliğini kaybeder.	3.27	1.05
Her değişimi ve yeniliği okula taşımak okulun imajını sarsar.	3.06	0.99
Her yeniliğin alınması, uyum ve düzen sorununa yol açar.	3.33	1.02
Faktör 4. Uyarılama	3.84	0.43
Okul yöneticilerinin yeni teknolojileri ihtiyaca göre eğitim ortamlarına transfer etmeleri gerekir.	4.10	0.83
Çevreden gelen girdilerde seçici olunmalıdır.	4.17	0.75
Okul, dışarıdan gelen verileri kendi içyapısında kendini yenilemek için kullanılmalıdır.	4.02	0.79
Çevredeki değişimlerden okulun yapısına ve havasına uygun olanlar alınmalıdır.	4.14	0.81
Yeni bilgi ve uygulama alınırken uyarılama yapılmalıdır.	4.16	0.74
Her değişiklik ve yenilik her okulda aynı sonucu vermeyebilir.	4.27	0.85
Okul çevresine kapalı olmalıdır.	3.97	1.17
Faktör 5. Özgünlük	3.79	0.73
Her okulu diğerlerinden ayıran farklı yanı olmalıdır.	3.88	0.97
Okullar kendileriyle ilgili kararları kendileri vermelidir.	3.64	1.00
Okullar kendi kendilerini yenileyen ve düzenleyen kurumlar olmalıdır.	3.96	0.87
Okullar, kendi beklenti kalıplarını oluşturmamalıdır.	3.68	0.96

Tablo 19 incelendiğinde, tüm faktörlere ait maddelerin ortalamaları 2.07-4.27, standart sapmaları ise 0.74-1.30 arasında değişmektedir. Alt faktörlere teker teker bakıldığında; otopoyiyez anlayışa aykırılığı yansıtan ve tamamı olumsuz maddelerden ibaret “sürekli yenilik ve değişim” adlı birinci faktördeki maddelerin ortalamaları 2.07-3.59, standart sapmaları 0.94-1.30 arasındadır. İkinci faktör olan “kurum kültürü” faktöründeki maddelerin ortalamaları 3.58-4.18, standart sapmaları 0.86-1.01 arasında olup en yüksek ortalamanın (4.18) “Değişiklik yapılırken okulun değerleri ve normlar göz ardı edilemez” maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama (3.58) ise “Kurumu yansıtan kökleşmiş sembol ve uygulamalar kolay değiştirilmemelidir” maddesine aittir. Üçüncü faktör olan “örgütsel kimlik” faktöründeki maddelerin ortalamaları 3.06-3.39, standart sapmaları 0.99-1.11 arasındadır. Bu faktördeki maddelerin ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Faktördeki en yüksek ortalama (3.39) “Okulun çevrenin tüm etkilerine açık olması, okulda yozlaşmaya ve zayıflamaya neden olur” maddesine aittir. En düşük ortalama (3.06) ise “Her değişimi ve yeniliği okula taşımak okulun imajını sarsar” maddesine aittir. Dördüncü faktör olan “uyarlama” faktöründeki maddelerin ortalamaları 3.97-4.27, standart sapmaları 0.74-1.17 arasında olup en yüksek ortalama (4.27) “Her değişiklik ve yenilik her okulda aynı sonucu vermeyebilir” maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama (3.97) ise “Okul çevresine kapalı olmalıdır” maddesine aittir. Beşinci faktör olan “özgünlük” faktöründeki maddelerin ortalamaları 3.64-3.96, standart sapmaları 0.87-1.00 arasında olup, bu faktöre ait maddelerin ortalamalarının da birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Faktördeki en yüksek ortalama (3.96) “Okullar kendi kendilerini yenileyen ve düzenleyen kurumlar olmalıdır” maddesine aittir. En düşük ortalama (3.64) ise “Okullar kendileriyle ilgili kararları kendileri vermelidir” maddesine aittir.

Faktörlerin genel ortalama ve standart sapma değerlerine bakıldığında; Sürekli yenilik ve değişim faktörü için genel ortalama 2.88 standart sapma ise 0.65’tir. Kurum kültürü faktörü için genel ortalama 3.82 standart sapma 0.67’dir. Örgütsel kimlik faktörü için genel ortalama 3.25 standart sapma 0.76’dır. Uyarlama faktörü için genel ortalama 3.84 standart sapma 0.43’tür. Özgünlük faktörü için genel ortalama 3.79 standart sapma 0.73’tür. Ağırlıklı aritmetik ortalamalarının değerlendirme aralığına göre öğretmenlerin ölçeğin genelinde otopoyiyez anlayışına büyük ölçüde benimsedikleri ($\bar{X}=3.48$)

saptanmıştır. Burada şu hususa dikkat etmek gerekir. İlk boyut olan “sürekli yenilik ve değişim” boyutu diğer boyutların aksine otopoyiyez anlayışa aykırılığı yansıtır ve olumsuz maddelerden oluşmuştur. Madde değerleri ve boyut toplamı verilirken maddeler ters çevrilmeden verilmiştir. Bu değerlerin yüksek çıkması otopoyiyez anlayışın benimsenmediğini gösterir. Bu nedenle tüm boyutların toplamından oluşan ölçeğin ağırlıklı genel ortalaması hesaplanırken, birinci boyut ters çevrilerek hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğin genel ortalamasındaki yüksek puan otopoyiyez anlayışın benimsendiğini göstermektedir. Öğretmenler otopoyiyez anlayışın “Sürekli yenilik ve değişim” alt faktörüne kısmen ($\bar{X}=2.88$); “Kurum kültürü” alt faktörüne büyük ölçüde ($\bar{X}=3.82$); “Örgütsel kimlik” alt faktörüne kısmen ($\bar{X}=3.25$); “Uyarlama” alt faktörüne büyük ölçüde ($\bar{X}=3.84$); “Özgünlük” alt faktörüne büyük ölçüde ($\bar{X}=3.79$) katılmışlardır.

Öğretmenlerin yeni bir yaklaşım olan otopoyiyez anlayışı benimsemelerinin sahip oldukları sosyo-demografik değişkenlere (cinsiyet, çalıştığı okul türü, mesleki kıdem, branş) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analizler yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin otopoyiyez anlayışını benimseme durumlarının cinsiyet değişkenine göre aritmetik ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. *Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Durumunun Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Kadın	137	3,47	0.33	248	-,467	0.641
Erkek	113	3,49	0.36			

Tablo 20’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin otopoyiyez anlayışını benimseme durumunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan

bağımsız gruplar t testi sonucu cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Araştırma bulguları incelendiğinde her iki cinsiyetteki öğretmenlerin benzer görüşte oldukları ve otopoyiyez anlayışı büyük ölçüde benimsedikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı benimseme durumlarının çalıştığı okul kademesi değişkenine göre aritmetik ortalama, standart sapma ve Anova testi sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Durumunun Çalıştığı Okul Kademesi Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Okul kademesi	N	\bar{X}	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Fark
İlkokul	84	3.42	0.31	Gruplar İçi	29.926	2	0.121	3.60	0.029	Ortaokul-İlkokul
Ortaokul	55	3.58	0.39	Gruplar Arası	0.873	247	0.436			
Lise	111	3.48	0.34	Toplam	30.798	249				

Tablo 21’de öğretmenlerin çalıştıkları okul kademesi ile otopoyiyez anlayışını benimseme durumu karşılaştırıldığında, en yüksek ortalamanın ortaokulda çalışan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,58$) ait olduğu görülmektedir.

Katılımcıların otopoyiyez anlayışını benimseme durumunun çalıştığı okul kademesine göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına baktığımızda istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir ($p<0.05$). Farklılığın kaynağını test etmek için Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Farklılığın yönü ortaokul-ilkokul şeklinde belirlenmiştir. Bu bulguya göre, ortaokulda çalışan öğretmenler otopoyiyez anlayışı iyi düzeyde benimserken; ilkokulda çalışan öğretmenler orta düzeyde benimsemektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin otopoyiyez anlayışını benimsemesinin mesleki kıdem değişkenine göre aritmetik ortalama, standart sapma ve Anova testi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Durumunun Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Mesleki Kıdem	N	\bar{X}	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	P	Fark
1-5 yıl	161	3.49	0.36	Gruplar İçi	30.597	2	0.124	0.811	0.446	-
6-10 yıl	53	3.43	0.33	Gruplar Arası	0.201	247	0.100			
11 yıl ve üzeri	36	3.53	0.31	Toplam	30.798	249				

Tablo 22’de öğretmenlerin mesleki kıdem yılı ile otopoyiyez anlayışını benimseme durumu karşılaştırıldığında, ortalamalar sırasıyla 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler ($\bar{X} = 3,53$), 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler ($\bar{X} = 3,49$) ve 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler ($\bar{X} = 3,43$) şeklindedir.

Katılımcıların otopoyiyez anlayışını benimseme durumu mesleki kıdem değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$). Tablodaki bulgular incelendiğinde, farklı kıdem yılına sahip öğretmenlerin otopoyiyez anlayışını benimseme durumlarına ilişkin benzer görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanların yüksek düzeyde benimseme gösterdiği düşünüldüğünde, farklı kıdem yılına sahip öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı büyük ölçüde benimsedikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin otopoyiyez anlayışını benimseme durumunun branş değişkenine göre aritmetik ortalama, standart sapma ve Anova testi sonuçları Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Öğretmenlerin Otopoyiyez Anlayışını Benimseme Durumunun Branş Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Branş	N	\bar{X}	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Fark
Sınıf ve Okul Öncesi	76	3.42	0.31	Gruplar İçi	30,284	2	0,123	2.09	0.125	-
Fen ve Matematik	41	3.54	0.39	Gruplar Arası	0,514	247	0,257			

Sosyal Bilimler	133	3,50	0,35	Toplam	30,798	249
-----------------	-----	------	------	--------	--------	-----

Tablo 23’te öğretmenlerin branşları ile otopoyiyez anlayışını benimseme durumu karşılaştırıldığında, en yüksek ortalamanın “fen ve matematik” grubu branşlarına ($\bar{X} = 3,54$) ait olduğu görülmektedir. Bunu “sosyal bilimler” grubu branşları ($\bar{X} = 3,50$) izlemekte ve en düşük ortalama ise “sınıf ve okul öncesi” grubu branşlarında ($\bar{X} = 3,42$) görülmektedir.

Katılımcıların otopoyiyez anlayışını benimseme durumu branş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$). Tablodaki bulgular incelendiğinde, farklı branşlara sahip öğretmenlerin otopoyiyez anlayışını benimseme durumlarına ilişkin benzer görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Ölçekten alınan düşük puanların düşük düzeyde benimseme gösterdiği düşünüldüğünde, farklı branştaki öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı orta düzeyde benimsemiş oldukları söylenebilir.

4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular (Okulların Otopoyiyezliği)

Otopoyiyez Ölçeğinin ikinci ana boyutu olan okullarda otopoyiyez yaklaşım boyutunda yer alan faktör maddelerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. Faktör Maddelerine Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde ve faktörler	\bar{X}	Ss
Faktör 1. Dengeli değişim ve yenilik	3.01	0.41
Okulumuz tüm yenilikleri uygulamada isteklidir.	3.20	0.98
Yapılan her yenilik okulumuzun kendi kararıdır.	2.71	0.96
Uzun yıllar sonra dahi okulumuzun yerleşik kültürünü ve geleneklerini devam ettireceğini düşünüyorum.	2.90	1.04
Okul müdürümüz duyduğu her yeniliği uygulamak ister.	2.79	1.01
Okul müdürümüz “okulumuz sürekli değişiyor ve yenileniyor” diye övünür.	2.77	1.07
Yeni teknolojik gelişmeler okulumuzda hızla uygulanır.	2.86	0.95

Okulumuzda değişmeyen tek şey sürekli değişimdir.	2.88	0.98
Faktör 2. Değişim ihtiyacı ve özgünlük	3.29	0.69
Okulumuzun yerleşik ve hemen değişmeyen değerleri vardır.	3.28	0.97
Çevreden gelen bir yenilik alınıp kullanılmadan önce okulumuza uygun olup olmadığına bakılır.	3.32	1.01
Okulumuzdaki değişimin ve yeniliğin temel belirleyicisi ihtiyaçlar ve kararlarımızdır.	3.34	1.02
Okulumuzda bir bilgi ya da yenilik “yeni” olduğu için değil, ihtiyaca yönelik olduğu için dikkate alınır.	3.39	1.01
Okulumuzun diğer okullara her konuda benzeme gayreti yoktur, farklılığını korumaya çalışır.	3.13	1.02
Değişimlerde okulumuzun kimliği ve kültürü korunmaya çalışılır.	3.30	0.91
Faktör 3. Açıklık ve çevresel etki	3.32	0.85
Okulumuz çevresel etkilere ve hızlı değişimlere karşı savunmasızdır.	3.27	1.00
Okulumuz dış etkilere dolaylı kendine has bir yönetim ve işleyiş anlayışını oluşturup sürdürememektedir.	3.31	1.00
Okulumuz yakın ve uzak çevrenin etkilerine tamamen açık ve korunmasızdır.	3.38	1.05

Tablo 24 incelendiğinde, tüm faktörlere ait maddelerin ortalamaları 2.71-3.39, standart sapmaları ise 0.91-1.07 arasında değişmektedir. Alt faktörlere ayrı ayrı bakıldığında; birinci faktör olan “dengeli değişim ve yenilik” faktöründeki maddelerin ortalamaları 2.71-3.20, standart sapmaları 0.95-1.07 arasında olup en yüksek ortalamanın (3.20) “Okulumuz tüm yenilikleri uygulamada isteklidir” maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama (2.71) ise “Yapılan her yenilik okulumuzun kendi kararıdır” maddesine aittir. İkinci faktör olan “değişim ihtiyacı ve özgünlük” faktöründeki maddelerin ortalamaları 3.13-3.39, standart sapmaları 0.91-1.02 arasındadır. Bu alt faktördeki maddelerin ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamanın (3.39) “Okulumuzda bir bilgi ya da yenilik “yeni” olduğu için değil, ihtiyaca yönelik olduğu için dikkate alınır” maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama (3.13) ise “Okulumuzun diğer okullara her

konuda benzeme gayreti yoktur, farklılığını korumaya çalışır” maddesine aittir. Üçüncü faktör olan “açıklık ve çevresel etki” faktöründeki maddelerin ortalamaları 3.27-3.38, standart sapmaları ise 1.00-1.05 arasında olup en yüksek ortalamanın (3.38) “Okulumuz yakın ve uzak çevrenin etkilerine tamamen açık ve korunmasızdır” maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama (3.27) ise “Okulumuz çevresel etkilere ve hızlı değişimlere karşı savunmasızdır” maddesine aittir.

Faktörlerin genel ortalama ve standart sapma değerlerine bakıldığında; Dengeli değişim ve yenilik faktörünün genel ortalaması 3.01, standart sapması 0.41’dir. Değişim ihtiyacı ve özgünlük faktörünün genel ortalaması 3.29, standart sapması 0.69’dur. Açıklık ve çevresel etki faktörünün genel ortalaması 3.32 standart sapması 0.85’tir. Ağırlıklı aritmetik ortalamalarının değerlendirme aralığına göre öğretmenlerin ölçeğin genelinde okulların otopoyiyezliğine kısmen katıldıkları ($\bar{X}=3.01$) saptanmıştır. Okullarda otopoyiyez yaklaşımının “Dengeli değişim ve yenilik” alt boyutuna kısmen ($\bar{X}=3.01$); “Değişim ihtiyacı ve özgünlük” alt boyutuna kısmen ($\bar{X}=3.29$); “Açıklık ve çevresel etki” alt boyutuna kısmen ($\bar{X}=3.32$) katılmışlardır. Bu bulgulara dayanarak, öğretmenlere göre okulların orta düzeyde otopoyiyez olduğu söylenebilir.

Öğretmenlere göre okulların otopoyiyez özelliğine sahip olup olmama durumunun sahip oldukları sosyo-demografik değişkenlere (cinsiyet, çalıştığı okul türü, mesleki kıdem, branş) göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analizler yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre okulların otopoyiyez olma durumlarının cinsiyet değişkenine göre aritmetik ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. *Okulların Otopoyiyezliğinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kadın	137	3,11	0.46	248	-,053	0.958

Erkek	113	3,12	0.55
-------	-----	------	------

Tablo 25'te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre okulların otopoyiyez olma durumu karşılaştırıldığında, kadınlarla ($\bar{X} = 3,11$) erkeklerin ($\bar{X} = 3,12$) ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetine göre okulların otopoyiyez olma durumunu test etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre okulların otopoyiyez olma durumlarının çalıştığı okul kademesi değişkenine göre aritmetik ortalama, standart sapma ve Anova testi sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26. *Okulların Otopoyiyezliğinin Okul Kademesi Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları*

Okul kademesi	N	\bar{X}	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Fark
İlkokul	84	3.05	0.50	Gruplar İçi	62.785	2	0.254	1.36	0.257	-
Ortaokul	55	3.11	0.52	Gruplar Arası	0.695	247	0.348			
Lise	111	3.17	0.49	Toplam	30.798	249				

Tablo 26'da öğretmenlerin çalıştıkları okul kademesi ile okulların otopoyiyez olma durumu karşılaştırıldığında, en yüksek ortalamanın lisede çalışan öğretmenlere ($\bar{X} = 3,17$) ait olduğu görülmektedir. Ortaokulda çalışan öğretmenler ($\bar{X} = 3,11$) ile ilkokulda çalışan öğretmenler ($\bar{X} = 3,05$) de bunu izlemektedir.

Okulların otopoyiyez olma durumunun katılımcıların çalıştığı okul kademesine göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına baktığımızda istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemektedir ($p > 0.05$).

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre okulların otopoyiyez olma durumlarının sahip oldukları mesleki kıdem değişkenine göre aritmetik ortalama, standart sapma ve Anova testi sonuçları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. *Okulların Otopoyiyezliğinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları*

Mesleki Kıdem	N	\bar{X}	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	P	Fark
1-5 yıl	161	3.12	0.50	Gruplar İçi	63.468	2	0.257	0.023	0.978	-
6-10 yıl	53	3.11	0.51	Gruplar Arası	0.012	247	0.006			
11 yıl ve üzeri	36	3.10	0.48	Toplam	30.798	249				

Tablo 27’de öğretmenlerin mesleki kıdem yılı ile okulların otopoyiyez olma durumu karşılaştırıldığında, ortalamalar sırasıyla 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler ($\bar{X} = 3,12$), 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler ($\bar{X} = 3,11$), 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler ise ($\bar{X} = 3,10$) şeklindedir.

Okulların otopoyiyez olma durumu, katılımcıların mesleki kıdem değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$). Tablodaki bulgular incelendiğinde, farklı kıdem yılına sahip öğretmenlerin okullardaki otopoyiyez yaklaşıma ilişkin benzer görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenlere göre okullarda orta düzeyde otopoyiyez bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre okulların otopoyiyez olma durumunun branş değişkenine göre aritmetik ortalama, standart sapma ve Anova testi sonuçları Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. *Okulların Otopoyiyezliğinin Branş Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları*

Branş	N	\bar{X}	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Fark
Sınıf ve Okul Öncesi	76	3,04	0,50	Gruplar İçi	62,415	2	0,253	2,10	0,124	-

Fen ve Matematik	41	3,05	0,56	Gruplar Arası	1,065	247	0,532
Sosyal Bilimler	133	3,18	0,48	Toplam	30,798	249	

Tablo 28’de öğretmenlerin branşları ile okulların otopoyiyez olma durumu karşılaştırıldığında, en yüksek ortalamanın “sosyal bilimler” grubu branşlarına ($\bar{X} = 3,18$) ait olduğu görülmektedir. Bunu “fen ve matematik” grubu branşları ($\bar{X} = 3,05$) izlemekte ve en düşük ortalama ise “sınıf ve okul öncesi” grubu branşlarında ($\bar{X} = 3,04$) görülmektedir.

Okulların otopoyiyez olma durumu katılımcıların branş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$). Tablodaki bulgular incelendiğinde, farklı branşlara sahip öğretmenlerin okulların otopoyiyezliği hakkında benzer görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Ölçekten alınan puanlar dikkate alındığında, farklı branştaki öğretmenlere göre okullarda orta düzeyde otopoyiyez bulunmaktadır.

4.2. Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen nitel bulgular kategoriler ile birlikte verilmiştir. Katılımcıların görüşleri isim verilmeden kodlanarak (Katılımcı: K harfiyle) her kodun yanına bir numara verilmiştir.

Okullardaki değişim ve yenilik. Bu kategori doğrultusunda katılımcılara “Eğitim ortamlarındaki / okullardaki değişim ve yenilik hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcı öğretmenler teknolojinin gelişmesi ile eğitim ortamlarının değiştiğini ve yenilik yapmanın kaçınılmaz olduğunu (K1), eğitim ortamlarındaki değişikliklerin sadece fiziki anlamda gerçekleştirildiğini ve oturmuş bir eğitim-öğretim sisteminin olmadığını (K2), değişen ve gelişen dünyaya ayak uydurabilmek için eğitim ortamlarının da bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesini ve gerekirse yenilenmesi gerektiğini (K4), sistemin çok hızlı ve sürekli değişimi köklü bir yapının oluşmasını engellediğini, her yeniliği alıp uygulamak yerine uyarlayıp gerekeni almanın daha doğru olacağını (K14), okullardaki değişim ve yeniliğin ülkemizin ihtiyaç ve

beklentileri doğrultusunda olması halinde olumlu sonuçlar doğuracağını (K15) ifade etmişlerdir. Genel olarak bu konudaki öğretmen görüşlerine bakıldığında, bazı katılımcılar eğitim ortamlarındaki değişim ve yeniliğin yeterli olmadığını (K2, K4, K6, K7, K11, K13), bazı katılımcılar ise yapılan değişim ve yeniliklerin gerekli ve yeterli olduğunu belirtmişlerdir (K1, K3, K5, K8, K14, K15). Katılımcılardan biri sistemin çok hızlı değişip yenilenmesinin konu hakkında düşünmeye vakit bırakmadığını ifade etmiştir (K10).

Sürekli değişim. Bu kategori doğrultusunda katılımcılara “Eğitim ortamları / okullar sürekli değişmeli midir? Eğitimde kullanılan geleneksel yöntem ve teknikler tamamen terkedilmeli midir?” soruları yöneltilmiştir. Katılımcı öğretmenler, eğitim ortamlarının öğrencinin algı düzeyinin, gelişiminin ve zihinsel olgunlaşmasının dikkate alındığı ortamlar olması gerektiğini ve sürekli değişim yerine bulunduğu bölgenin sosyal, ekonomik koşullarına bağlı olarak çocuklara bu durum içselleştirilerek, aşamalı olarak değiştirilmesi gerektiğini (K1), bir eğitim-öğretim modelinin oturtulup yeniliklerin bu çerçevede entegre edilmesini, müfredatın aynı kalarak materyal değişiminin bir şeyi geliştirmediğini öncelikle sistemin oturtulması gerektiğini (K2), geleneksel yöntemleri tamamen terk etmek yerine gerektiğinde kullanabilmeyi, fakat çocukları merkeze alan çağdaş eğitim anlayışına ait yöntemlerin daha çok tercih edilmesini, yapılan değişikliğin öğretilen muhtevaya ilişkin olması ve bulunulan ortama göre uyarlanması gerektiğini (K3) belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin bazıları eğitim ortamlarının sürekli değişmesi ve yeniliklere açık olması gerektiğini düşünürken (K7, K8), çoğunluk sürekli değişimin dezavantajlar sağladığını düşünmektedir (K1, K5, K6, K9, K14).

Katılımcılara sürekli değişim kategorisine ek olarak birkaç soru daha yöneltilmiştir. “Okullardaki değişimin ölçüsü ne olmalıdır? Ne kadar süre ile yapılmalıdır? Neye göre yapılmalıdır?” sorularına katılımcılar değişimin okulun bulunduğu çevrenin özellikleri dikkate alınarak yapılmasını, değişimin süresinin ise sistemin işleyişinde karşılaşılan problemlerin çözümüne yönelik belirlenmesini, yavaş ve bir önceki sistemle birlikte bütünleştirilerek verilmesini (K14), öncelikle eğitime bir kurum kimliği kazandırılması ve siyasetin tekelinden çıkartılmasını, değişimin herhangi bir zaman dilimine sıkıştırılmamasını, ihtiyaç hissedildiğinde yapılmasını (K2),

değişimin kurumun vizyon ve misyonuna, uzak ve yakın amaçlarına, ihtiyaçlara göre yapılmasını (K9) belirtmişlerdir. Katılımcılara sorulan “Size göre okullarda yapılan sürekli değişimin ve yeniliğin avantajları ve dezavantajları nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda temalar tablolaştırılarak verilmiştir.

Tablo 29. *Sürekli Değişimin Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Temalar*

	Temalar	Kod
Avantajlar	Hızlı öğrenme	K10, K13
	Kaynakları etkili kullanma	K8, K5, K11
	Heyecan	K1, K10
	Teknolojiye uyum	K3, K12, K2
Dezavantajlar	Adaptasyon sorunu	K2, K9, K7, K14, K1, K3
	Bilinmezlikler	K10, K4, K6
	Köklü geleneğe engel	K15, K1, K5, K8
	Bocalama	K3, K5, K2, K11, K15
	Zaman kaybı	K5, K13, K12

Tablo 29’a bakıldığında, katılımcı öğretmenlerin eğitim ortamlarındaki sürekli değişimin avantajları olarak hızlı öğrenmeyi, kaynakları etkili kullanmayı sağladığını, heyecan yarattığını, hızla gelişen teknolojiye uyum sağlamayı kolaylaştırdığını ifade ederken; dezavantajları olarak adaptasyon sorununa yol açtığını, bazı bilinmezlikler getirdiğini, kökleşmiş bir geleneğin oluşmasını engellediğini, öğretmen ve öğrencinin bocaladığını, zaman kaybına yol açtığını belirtmişlerdir. Yapılacak yeniliklerin kurumun kimliği ve kültürü dikkate alınarak, ihtiyaçlar doğrultusunda uygulanması gerektiği ifade edilerek değişimin süresinin okulun içinde bulunduğu çevreye, okul içi paydaşlara ve ihtiyaçlara göre okulun kendisinin karar vermesinin daha doğru olacağı belirtilmiştir. Değişimin bir anda değil kademeli bir şekilde ve okula uyarlanarak yapılması tavsiye edilmiştir.

Kurum kimliği. Bu kategori doğrultusunda katılımcılara “Okulların kendilerine ait kimliklerinin ve geleneklerinin olması önemli midir? Yapılan sürekli değişimler bu kimliği ve geleneği nasıl etkilemektedir? soruları sorulmuştur. Katılımcıların tümü okulların kendilerine ait kimliklerinin olmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Çevreyle şekillenen kimliğin öğrencinin kendine ait hissedebildiği, içselleştirdiği, sahiplendiği bir okul düşüncesinin oluşmasını sağlayacağını, yapılan sürekli değişimlerin ise öğrencinin bulunduğu çevre ile ikilem yaratıp çevresinden bağımsız bir ortam düşüncesi vereceğini (K1) ifade etmişlerdir. Okulun varlığını sürdürebilmesi, kalitesini artırması için kendine ait bir kimliğinin olması gerektiğini, her yapılan yeniliğe uyum sağlamaya çalışmanın ise okulu kimliğinden uzaklaştırdığını (K9), kimliği olan okulların çevresi tarafından güven kazandığını, diğer kurumlardan bir adım önde olduğunu, okul içinde bir bütünleşme okul dışında ise yüksek bir imaja sahip olduğunu (K15) belirtmişlerdir. Bir öğretmen (K14), “*Her insanın kimliği nasıl farklıysa her kurumun da kendine özgü kimliğinin bulunması önemlidir. Çünkü her kurumun kendine has işleyişi, kültürü ve özellikleri vardır. Sürekli yapılan değişimler kimliğe zarar verebilir, hatta kimlik karmaşasına yol açabilir. Kimliğin olmadığı bir yerde kökleşmiş bir gelenekten, başarıdan söz edilemez*” şeklinde ifade etmiştir.

Genel olarak katılımcı öğretmenlerin kurum kimliği hakkındaki ifadelerine bakıldığında, tümü kurum kimliğinin önemli olduğunu ve başarıyı sağladığını düşünmektedirler. Yapılan sürekli değişimin kimliğe olumsuz etki edeceğini (K5, K7, K10, K14), çevre ile çelişebileceğini (K1, K4) ifade etmişlerdir.

Çevresel etki. Bu kategori doğrultusunda katılımcılara “Genelde eğitim sisteminde, özelde okulunuzda sürekli değişikliklerin yapıldığını düşünüyor musunuz? Yapılan bu değişiklikler sizi nasıl etkilemektedir?” soruları sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin ifadelerine bakıldığında, genelde eğitim sisteminde sık bir değişimin olduğunu (K1, K8, K12, K14), bazı okullarda değişimin olmadığını (K3, K15), bazılarının sürekli değiştiğini (K5, K7, K10) belirtmişlerdir. Sık yapılan değişikliklerin öğrenci, öğretmen, veli açısından karmaşaya yol açtığını (K13, K15), adaptasyon sorunu, gelecek kaygısının oluşması, zaman kaybı gibi olumsuz etkileri olduğu ifade edilmiştir.

Katılımcı öğretmenlere ek olarak sorulan “Çevrenizdeki değişiklikler, toplumsal talepler okulunuza hemen yansır mı?” sorusuna ait bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Evet, yansıtmaya çalışılmaktadır. Bizim yeniliklere cevap veren bir kurum kültürümüz vardır. Fakat dediğim gibi önce fiziki ihtiyaçların ve personel ihtiyaçlarının giderilmesi

gerekir. Bizim halen işkur işçisi verilsin diye elli kişinin kapısını çaldığımız bir dönemdeyiz (K2).

Hemen yansımaz. Eğer çevredeki değişiklikler okulu ilgilendiren, yani öğrenciyi ilgilendiren bir durum ise okul ona göre değişime gider (K11).

Çalıştığım kurum çevrenin taleplerine son derece açık bir nitelik taşımaktadır. Eğitimin amaçları doğrultusunda okulun gerek donanım gerekse eğitim açısından çocuğu merkeze almayı amaçlayan bir eğitim anlayışı mevcut. Okul sosyal bir kurum ve çevreden bağımsız bir şekilde düşünülmeceğinden çevrenin taleplerine açıktır. Öğrenci, veli okulun sosyal çevresini, şartlarını belirlemektedir (K14).

Çevremizdeki değişiklikler ve toplumsal talepler hemen yansımaz. Bu tür etkileşimler zamanla olur. Taleplerin çoğu müfredatın kapsamı dışında olduğundan kurumumuz tamamıyla açık denemez (K15).

Katılımcı öğretmenlerden bazıları okullarının çevrenin taleplerine açık olduğunu, toplumsal taleplerin okula yansıdığını (K1, K2, K3, K4, K6, K9, K10, K12, K13, K14), bazıları ise toplumsal taleplerin okullarına hemen yansımadığını, ihtiyaç ölçüsünde ve zamanla değişime gidildiğini (K5, K7, K8, K11, K15) belirtmişlerdir.

Katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmelerde “Okulunuzda uygulanan yeniliklerin ve yapılan değişikliklerin belirleyicisi kimdir? Değişim ve yenilik ihtiyaca göre mi belirlenmektedir? Değilse neye göre belirlenir?” soruları yöneltilmiştir. Katılımcılara ait bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

Okulumuzda yapılan yenilik ve değişikliklerin belirleyicisi genelde kurum müdürü oluyor. Tabi bunu yaparken okul içi paydaşların fikrini alıyor. Yapılan toplantılar neticesinde fikirler ve buna ilişkin paylaşımlar yapılıyor. Değişim ve yenilikler ihtiyaca binaen ya da eğitime ilişkin yapılan değişiklikler neticesinde okulumuza ve öğrenci profilimize en uygun şekilde değerlendirmeler yapıp buna göre yenilik ve değişimler yapılıyor (K3).

Okulumuzda uygulanan yeniliklerin belirleyicisi okul idaresi ve öğretmenlerimizdir. Değişim ve yenilik ihtiyaca göre belirlenmektedir (K5).

Yapılan değişikliklerin belirleyicisi genelde idaredir. Bu değişimleri genellikle okul müdürü yapar. Tabi o da müdüründen alır talimatı. Değişim ihtiyaçtan çok, değişiklik yapmış olmak için yapılır (K10).

Değişimler ihtiyaca göre belirlenir. Bazen bu değişimin gerekli olup olmadığı yönünde müdür, öğretmenler ya da rehber öğretmenler fikir beyan eder. Rehber öğretmenin görüşü alınarak son olarak müdür kararlaştırır (K11).

Eğitime ilişkin ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak yapılan değişikliklerin ve uygulanan yeniliklerin belirleyicileri sırasıyla; MEB, İlçe MEM, okul idarecileri (genellikle müdür), öğretmen, öğrenci ve okulun çevresidir. Bu süreçte bunların tümü işbirliği içerisinde. Merkezden gelen kararlar okullarda müdür tarafından okul içi paydaşlarla paylaşılır ve uygulanır (K12).

Uygulanan yenilikler ve yapılan değişikliklerin belirleyicisi genelde MEB, özelde ise okul müdürüdür. Okulumuzdaki değişimler ihtiyaca göre belirlenmemektedir. Okullar yarış içerisinde olduğu için rakiplere göre belirlenir (K13).

Okulumuzda muhtemel yenilik ve değişimin temel belirleyicisi okul müdürüdür. Genellikle ihtiyaca binaen belirlenmektedir (K15).

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, genel olarak okullarındaki değişikliklerin ihtiyaca göre yapıldığını ve bu değişikliğin belirleyicisinin çoğunlukla okul müdürü olduğunu belirtmişlerdir. Merkezden gelen değişim kararlarını okul içi paydaşlara aktaran ve fikirlerini alan okul idarecilerinin bu değişim ve yenilik kararlarını uyguladığı açıklanmıştır.

5. BÖLÜM

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın elde edilen bulguları tartışılıp, konuya ilişkin öneriler sunulacaktır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı benimseme düzeyleri ve okulların otopoyiyezliğini belirlemeyi amaçlayan araştırmanın bu bölümünde; katılımcıların Memduhoğlu ve Yüce tarafından geliştirilen “Otopoyiyez Ölçeği” ile araştırmacı tarafından geliştirilen “Otopoyiyez Görüşme Formu” sorularına verdikleri cevaplar çerçevesinde elde edilen bulgular tartışılmıştır. Bu doğrultuda öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı benimseme durumu ve okulların otopoyiyezliği ile kişisel değişkenlerin (cinsiyet, branş, mesleki kıdem, çalıştığı okul kademesi) etkisine bakılarak yorumlanmıştır. Ayrıca benzer araştırmalar ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Yapılan araştırma analizlerinde, cinsiyet değişkenine bakıldığında kadın katılımcılar ile erkek katılımcılar arasındaki farkın az olduğu görülmüştür, bu durum çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımının dengeli olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre otopoyiyez anlayışını benimseme durumuna bakıldığında, kadın ve erkek katılımcıların otopoyiyez anlayışı büyük ölçüde benimsedikleri görülmektedir. Otopoyiyez anlayışı benimseme açısından kadınlar ile erkekler arasında anlamlı bir farklılığın olmaması her iki cinsiyetin de otopoyiyez yaklaşım hakkında benzer görüşe sahip olduğunu göstermektedir. Öğretmenlere göre okulların otopoyiyezliğine bakıldığında, kadınlarla erkeklerin benzer görüşte olduğu görülmüştür. Her iki cinsiyetteki öğretmenler okulların orta düzeyde otopoyiyez olduğunu düşünmektedirler.

Çalıştıkları okul kademeleri incelendiğinde, araştırmaya lisede görev yapan öğretmenlerin daha fazla katılım sağladığı görülmektedir. Bu oranın farklı olması lisede çalışan öğretmenlerin branş sayısının fazla olması nedeniyle ölçme aracına ayıracakları vaktin fazla olması ile açıklanabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları okul kademesi değişkeni bazında; otopoyiyez anlayışı benimseme boyutu incelendiğinde, ortaokulda çalışan öğretmenler ile ilkokulda çalışan öğretmenler arasında farklılık

görülmüştür. Ortaokulda çalışan öğretmenler otopoyiyez anlayışı iyi düzeyde benimserken; ilkokulda çalışan öğretmenler orta düzeyde benimsemektedirler. Öğretmenlere göre okulların otopoyiyez olma durumu incelendiğinde, her üç kademe çalışan öğretmenlerin benzer görüşte olduğu görülmüştür. Öğretmenlere göre okullar orta düzeyde otopoyiyezdir.

Mesleki kıdeme bakıldığında, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümünün 1-5 yıl arası kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında; Doğu Anadolu Bölgesi'nin öğretmen sirkülasyonunun en fazla olduğu bölge olması, çalışma şartlarının zor olması ve yeni atamalarda öğretmen açığının bu bölgede olması sayılabilir. Farklı kıdem yılına sahip öğretmenlerin benzer görüşlere sahip oldukları ve otopoyiyez anlayışı büyük ölçüde benimsedikleri görülmektedir. Öğretmenlere göre okullardaki otopoyiyez yaklaşıma bakıldığında farklı kıdem yılına sahip öğretmenlerin benzer görüşte olduğu ve okulların orta düzeyde otopoyiyez olduğu görülmüştür.

Branş dağılımı incelendiğinde, bazı branşlarda katılımcı sayısının az olması sebebiyle amaca uygun fark analizleri yapabilmek adına branşlar sınıf ve okul öncesi, fen ve matematik, sosyal alanlar olarak sınıflandırılmıştır. Farklı branşlara sahip öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı benimseme durumlarına ilişkin benzer görüşlere sahip oldukları ve öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı büyük ölçüde benimsedikleri görülmüştür.

Öğretmenlere göre okullardaki otopoyiyez yaklaşıma bakıldığında, farklı branşlara sahip öğretmenlerin okulların otopoyiyezliği hakkında benzer görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Farklı branşlardaki öğretmenlere göre okullarda orta düzeyde otopoyiyez bulunmaktadır. Branşlara göre öğretmen görüşlerinde farklılık görülmemesi, öğretmenlerin konu ile ilgili benzer görüşlere sahip olduğunu göstermektedir.

Genel olarak ölçek sonuçlarına bakıldığında, öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı büyük ölçüde benimsediklerini, okulların ise orta düzeyde otopoyiyez olduğu görülmektedir. Bu durum, okullarda yapılan değişiklikler ya da uygulanan yenilikler konusunda dışa bağımlı olduğu, okulların kendine has yönetim yapısını oluşturamadığı, çevresel etkilere karşı savunmasız oluşu ile ilgili olabilir. Toytok'un (2016) otopoyiyez yaklaşımla ilgili yaptığı araştırmasında, eğitim kurumlarının

değişime açık ve geçirgen yapıda olmasının veli, öğrenci, öğretmen, okul yöneticisi, milli eğitim müdürlüğü yöneticileri tarafından rahatsızlıkla karşılandığı belirtilmiştir.

Araştırma kapsamında aralarında yönetici de bulunan öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, “okullardaki değişim ve yenilik”, “sürekli değişim”, “kurum kimliği” ve “çevresel etki” kategorilerine ilişkin sorular yöneltilmiştir.

Katılımcıların “okullardaki değişim ve yenilik” kategorisindeki ifadelerinde bazı öğretmenler okullarda yapılan değişimin sadece fiziki anlamda gerçekleştiğini, köklü bir sistemin olmadığını ve bu nedenle yapılan yeniliklerin anlamlı olmadığını ifade etmiştir. Eğitimde yapılan yeniliklerde en etkili unsurun teknolojik materyaller olduğunu belirten öğretmenler, FATİH projesiyle eğitimde büyük bir dönüşüm yaşadıklarını, çocukların somut öğrenme gerçekleştirmesi açısından son derece etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların “sürekli yenilikler” kategorisindeki ifadelerinde bazı öğretmenler eğitim ortamlarının sürekli değişmesi ve yeniliklere açık olması gerektiğini düşünürken, çoğunluk sürekli değişimin olumsuz etkiler yarattığını düşünmektedir. Öğretmenler değişimin sürekli değil, ihtiyaca göre yapılması gerektiğini, fayda sağlamayan geleneksel yöntemlerin tamamen terk edilmesi gerektiğini, yenilikler uygulanırken uyarlama yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Sürekli değişimin olumlu yanlarından çok olumsuz yanlarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Bunlar; adaptasyon sorunu, kökleşmiş bir geleneğin oluşmaması, yeni sistemin çıktısını alamadan bir başka sisteme geçiş, bocalama vb. Yapılacak yeniliklerin kurumun kimliği ve kültürü dikkate alınarak, ihtiyaçlar doğrultusunda uygulanması gerektiği ifade edilerek değişimin süresinin okulun içinde bulunduğu çevreye, okul içi paydaşlara ve ihtiyaçlara göre okulun kendisinin karar vermesinin daha doğru olacağı belirtilmiştir. Değişimin bir anda değil kademeli bir şekilde ve okula uyarlanarak yapılması tavsiye edilmiştir. Toytok’un (2016) eğitimcilerle yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşılmıştır: Öğretmenlerin yarısı eğitim ortamlarının sürekli değişmemesi gerektiğini, çünkü bu değişimin eğitim sistemini puzzle haline getirdiğini, öğrencilere ve sisteme zarar verdiğini ifade etmiş; ekseriyetle eğitim sisteminin bir defa kökten değiştirilip uzun süre aynı sistemin devam ettirilmesinin verim, nitelik ve saygınlık açısından daha faydalı olacağını açıklamışlardır.

Katılımcıların “kurum kimliği” kategorisindeki ifadelerine bakıldığında, hemen hepsi kurum kimliğinin önemli olduğunu ve başarıyı sağladığını vurgulamıştır. Yapılan

sürekli değişimin kimliğe olumsuz etki edeceğini, uygulanacak yeniliklerin çevre ile çelişebileceğini ifade etmişlerdir. Zira sürekli değişimin yapıldığı kurumların kendilerine ait kültür ve kimlik oluşturması ve bunu koruması olası görülmemektedir. Pascarella ve Frohman (1989) yaptıkları çalışmada, çalışanların ve örgütün amaçları arasındaki uyum azaldığında, çalışanın örgütten ayrılma isteğinin arttığı tespit edilmiştir. Öğretmenler için de aynı durum söz konusudur. Okulun amaçlarını benimsemeyen öğretmenler, okuldan ayrılmak istemektedirler. Petersen'in (1997) eğitimcilerle yaptığı çalışmada kurum kimliğinin, eğitimin amaçlarının gerçekleşmediği ortamlarda zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Taşdan'ın (2015) yaptığı araştırmaya göre, küçük okullarda görev yapan öğretmenlerin örgütsel kimlik algılarının orta ve büyük okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum okulların küçüldükçe öğretmenlerin kendilerini okula daha fazla ait hissettikleri ile açıklanabilir. Otopoyiyez anlayışı, örgütlerin kimlik ve kültür kavramlarının geliştirilip korunmasına yardımcı olacak bir yaklaşım olarak görülmektedir (Toytok, 2016). Kendilerine has kimlikleri olan kurumların aynı zamanda kendilerine ait kültürlerinin olduğu belirtilmektedir. Bu kurumlara Harvard, Oxford, Stanford, Cambridge Üniversiteleri örnek verilebilir. Bu kurumların özelliklerine bakıldığında; çevrelerinden bağımsız olmayan, ama çevreden gelen girdileri de sistemlerine hemen almayan, hem açık hem de kapalı sistem özellikleri gösteren bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu yönleriyle otopoyiyetik sistem özelliğini taşımaktadırlar. Rosovsky (1990): “*Harvard, anlamlı bir geleneği, 350 yıldır kesintisiz süren bir ilerlemeyi temsil eder*” sözüyle Harvard'ın başarısının sahip olduğu değerlere ve sürekli değişime karşı koruduğu kimliğine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Başarının anahtarı olarak görülen kökleşmiş bir gelenek ve kurum kimliği özellikle eğitim kurumlarında olması beklenen özelliklerdendir.

Katılımcıların “çevresel etki” kategorisindeki ifadelerine bakıldığında, bir kısım öğretmen okullarının çevrenin taleplerine açık olduğunu, toplumsal taleplerin okula yansıdığını, bir kısmı ise toplumsal taleplerin okullarına hemen yansımadığını, ihtiyaç ölçüsünde ve zamanla değişime gidildiğini belirtmişlerdir. Sosyal bir örgüt olan okulların geçirgen yapıda olması çevredeki değişimlerden kolay etkilenmesine sebep olmaktadır. Edward Norton Lorenz'in deyimiyle Amazon'daki bir kelebeğin kanat çırpmasının ABD'de kasırgaya sebep olabileceği kadar küreselleşen, değişen ve gelişen

dünyamızda meydana gelen en küçük bir değişim, kelebek etkisi misali, çok farklı yerleri ve alanları etkileyebilmektedir. Hızla yaşanan değişim eğitim örgütlerini de etkilemektedir. Bu etki yolu ile insanların problem çözme yetenekleri gelişirken, doyum düzeylerini yükseltmeyi amaç edinen eğitim örgütlerinin bu değişim karşısında kayıtsız kalması düşünülemez. Bu amaçla eğitim örgütlerinin yönetim felsefelerini çağın değişim ihtiyaçlarına göre şekillendirmesi elzem görünmektedir. Toplumun yenilikçi performansını çoğaltmada diğer unsurlar kadar yönetsel unsurların da görevi büyüktür. Çünkü bir yeniliğin yapılması kadar yönetilmesi de gerekmektedir. Doğru bir şekilde yönetilen yenilik çok daha etkili olmaktadır. Bu kapsamda çevredeki değişimler gözlenmeli, yenilikler planlanmalı, kontrol edilmeli ve en önemlisi örgütün ihtiyaçlarına göre düzenlenerek uygulanmalıdır.

Görüşmecilerin büyük bir çoğunluğu okullarındaki değişikliklerin ihtiyaca göre yapıldığını ve bu değişikliğin belirleyicisinin genellikle okul müdürü olduğunu belirtmişlerdir. Merkezden gelen değişim kararlarını okul içi paydaşlara aktaran ve fikirlerini alan okul idarecilerinin bu değişim ve yenilik kararlarını uyguladığı açıklanmıştır. Bu ifadelerin aksine Toytok'un (2016) çalışmasında katılımcıların çoğu yapılan değişikliklerin sırf değişiklik yapmak için yapıldığını ve her okulda işe yaramadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyeleri, kurum kimliği ve kültürü, içinde bulunulan çevrenin sosyo-kültürel yapısı dikkate alınmadan yapılan değişikliklerin amaca ulaşamadığı düşünülmektedir.

Okullar çevreleriyle etkileşim halinde olan sosyal örgütlerdir. Çevre etkilerine açık olması ve geçirgen bir yapıya sahip olması kurum kimliği ve kültürünün geliştirilmesini ve korunmasını zorlaştırmaktadır. Otopoyiyetik sistem teorisinin sahip olduğu özelliklerle kimlik ve kültür kavramlarının oluşturulması ve korunmasında örgütlere yardımcı olacağı önerilmiştir.

Balyer'in (2014) de belirttiği gibi, örgüt ve üyelerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayan otopoyiyez yaklaşımı, sınırlılıkları olmasına rağmen üzerinde düşünülmesi gereken bir yaklaşımdır.

5.2. Öneriler

Konuyla ilgili yapılacak çalışmalarda eğitim kurumu yöneticilerine, öğretmenlere ve araştırmacılara ilişkin şu öneriler geliştirilmiştir:

- Okul yöneticilerinin, farklı özellikteki insanların bir araya geldiği eğitim kurumlarını geleneksel yaklaşımların aksine farklılıklara açık yeni yönetim yaklaşımlarıyla yönetmeleri önerilmektedir.
- Kendi kimliğini oluşturma ve koruma özelliği ile özellikle okullara uygun görülen otopoyiyez yaklaşımını, eğitim örgütleri yöneticilerinin değerlendirmeleri önerilmektedir.
- Özellikle değişimlerde ve yenilik uygulamalarında, okulların özgünlüklerini korumaları adına bu yaklaşımdan faydalanmaları, değişiklikleri kendilerine göre uyarlamaları önerilmektedir.
- Otopoyiyez yaklaşımla ilgili gerek nitel gerekse nicel çalışmalar yapılarak, konu ile ilgili alana katkı sağlanmalıdır.
- Geliştirilen “Otopoyiyez Ölçeği”nin farklı örneklerle çalışılarak geçerlik ve güvenilirlik analiz sonuçları karşılaştırılabilir.
- Ölçek verileri kullanılarak öğretmenlerin konuya dair görüşleri çeşitli kişisel değişkenler açısından incelenebilir.
- Nicel çalışma farklı illerde uygulanarak öğretmenlerin otopoyiyez anlayışı benimsemesinin ve okulların otopoyiyezliğinin sosyo- demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği incelenebilir.
- Nitel çalışma farklı illerde yapılarak eğitimcilerin konu ile ilgili görüşleri incelenebilir.
- Otopoyiyez anlayışa dair deneysel bir çalışma yapılabilir.
- Otopoyiyez yaklaşımın örgütsel kimlik ile ilişkisi incelenebilir.
- Otopoyiyez yaklaşımın kurum kültürü ile ilişkisi incelenebilir.
- Farklı kurumlara yönelik ölçek uyarlama çalışması yapılabilir.
- Okullarda otopoyiyez anlayışı uygulamak için öncelikle, yaratıcı düşünebilen, yenilikler üretebilen, geniş bakış açısına sahip, öğrencileri ve toplumu etkileyebilen öğretmenlerin var olması için öğretmen yetiştirme programlarının güçlendirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Albert, S., Ashforth, B. E. & Dutton, J. E. (2000). Organizational identity and identification: Charting new waters and building new bridges. *Academy of management Review*, 25(1), 13-17.
- Argon, T. ve Ertürk, R. (2013). İlköğretim okulu öğretmenlerinin içsel motivasyonları ve örgütsel kimliğe yönelik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 19 (2), 159-179.
- Ashforth, B. E. & Mael, F. (1989). Social identity theory and the organization. *Academy of management review*, 14 (1), 20-39.
- Aydın, M. (2007). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınları
- Aytürk, N. (2003). *Yönetim sanatı*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Balcı, A. (2007). Yeni paradigmlar ışığında türkiye eğitim sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi. *Türk eğitim sisteminde yeni paradigma arayışları bildiriler kitabı*, 249-267.
- Balcı, A. (2010). *Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Balyer, A. (2014). Eğitim yönetiminde farklı bir yaklaşım: otopoyiyez teorisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (2), 605-618.
- Beycioğlu, K. ve Aslan, M. (2010). Okul Gelişiminde Temel Dinamik Olarak Değişim ve Yenileşme: Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Rollerini. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 153-173.
- Bich, L. & Arnellos, A. (2012). Autopoiesis, autonomy, and organizational biology: Critical Remarks on Life After Ashby. *Cybernetics & Human Knowing*, 19 (4), 75-103.
- Bitbol, M. & Luisi, P. L. (2004). Autopoiesis with or without cognition: defining life at its edge. *Journal of the Royal Society Interface*, 1 (1), 99-107.

- Blonk, H. V. D., Huysman, M. & Spoor, E. (1998). Autopoiesis and the evolution of information systems (No. 0014). VU University Amsterdam: *Business Administration and Econometrics*.
- Bozkurt, A. (2012). Öğrenen örgütler. C. Elma ve K. Demir (Ed.). *Yönetimde çağdaş yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Brans, M. & Rossbach, S. (1997). The autopoiesis of administrative systems: Niklas Luhmann on public administration and public policy. *Public Administration*, 75(3), 417-439.
- Buitendag, N. (2013). Contrasting differences in identity and agency between narrative and autopoietic systems. *HTS Theological Studies*, 69 (1), 01-09.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Eğitim Yönetimi Dergisi*. 32, 470-483.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Özkahveci, Ö. ve Demirel, F. (2004). Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 4 (2), 207-239.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (3. baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Cornelissen, J. P., Haslam, S. A. & Balmer, J. M. (2007). Social identity, organizational identity and corporate identity: Towards an integrated understanding of processes, patternings and products. *British journal of management*, 18 (1), 1-16.
- Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. L. & Hanson, W. E. (2003). Advanced mixed methods research designs. *Handbook of mixed methods in social and behavioral research*. 209-240.
- Çobanoğlu, F. (2008). Değişim mantığını anlamak: akış ve dönüşüm olarak örgüt. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 110-119.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Di Paolo, E. A. (2005). Autopoiesis, adaptivity, teleology, agency. *Phenomenology and the cognitive sciences*, 4 (4), 429-452.

- Dissanayake, K. & Takahashi, M. (2006). The construction of organizational structure: Connections with autopoietic systems theory. *Contemporary Management Research*, 2 (2), 105.
- Dutton, J. E. & Dukerich, J. M. (1991). Keeping an eye on the mirror: Image and identity in organizational adaptation. *Academy of management journal*, 34 (3), 517-554.
- Dutton, J. E., Dukerich, J. M. & Harquail, C. V. (1994). Organizational images and member identification. *Administrative science quarterly*, 239-263.
- Eren, E. (2014). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi* (14.Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Ertong, G. (2011). Niklas Luhmann'ın Sosyal Sistemler Kuramı ve Güven Tartışmaları Bağlamında Sağlık Sistemi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2), 3-26.
- Fuchs, C. & Hofkirchner, W. (2009). Autopoiesis and Critical Social Systems Theory. In *Autopoiesis in organization theory and practice*, ed. Rodrigo Magalhães and Ron Sanchez, 111-129. Bingley: Emerald.
- Gioia, D. A., Schultz, M. & Corley, K. G. (2000). Organizational identity, image, and adaptive instability. *Academy of management Review*, 25(1), 63-81.
- Godin, S. (2007). *Mor İnek*. Ankara: E Yayıncılık- Elma Yayınevi.
- Goldspink, C. & Kay, R. (2003). Organizations as self-organizing and sustaining systems: a complex and autopoietic systems perspective. *International Journal of General Systems*, 32(5), 459-474.
- Goldspink, C. & Kay, R. (2009). Autopoiesis and organizations: A biological view of organizational change and methods for its study. *Working paper, Elsevier Science (Advanced Series in Management)*.
- Graham, P. & McKenna, B. (2000). A theoretical and analytical synthesis of autopoiesis and sociolinguistics for the study of organisational communication. *Social Semiotics*, 10(1), 41-59.

- Hall, W. P. & Nousala, S. (2010). Autopoiesis and knowledge in self-sustaining organizational systems. In *4th International multi-conference on society, cybernetics and informatics: IMSCI*. Orlando, Florida, USA.
- Hall, W. P. (2003). Organizational autopoiesis and knowledge management. In *Twelfth International Conference on Information Systems Development—Methods & Tools, Theory & Practice*, Melbourne, Australia.
- Hall, W. P. (2011). Physical basis for the emergence of autopoiesis, cognition and knowledge.
- Haslam, S. A., Postmes, T. & Ellemers, N. (2003). More than a metaphor: Organizational identity makes organizational life possible. *British journal of management*, 14(4), 357-369.
- Hatch, M. J. & Schultz, M. (2002). The dynamics of organizational identity. *Human relations*, 55(8), 989-1018.
- Hatch, M. J., Schultz, M. & Skov, A. M. (2015). Organizational Identity and Culture in the Context of Managed Change: Transformation in the Carlsberg Group, 2009–2013. *Academy of Management Discoveries*, 1(1), 56-87.
- Hepkon, A. G. Z. (2003). Kurumsal kimlik inşasını belirleyen faktörler: bir literatür taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*. 175-211.
- Hogg, M. A. & Terry, D. I. (2000). Social identity and self-categorization processes in organizational contexts. *Academy of management review*, 25(1), 121-140.
- Hutcheson, G. & Sofroniou, N. (1999). The multivariate social scientist: Introductory statistics using generalized linear models. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Jo Hatch, M. & Schultz, M. (1997). Relations between organizational culture, identity and image. *European Journal of marketing*, 31(5/6), 356-365.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (25. Baskı). Ankara: Nobel Yayın.
- Kay, R. & Cecez-Kecmanovic, D. (2002). Toward an autopoietic perspective on information systems organization. *ICIS Proceedings*, 35.

- Kay, R. & Cecez-Kecmanovic, D. (2002). Towards an autopoietic perspective on knowledge management. *ACIS Proceedings*, 89.
- Kay, R. & Cecez-Kecmanovic, D. (2003). Organizational knowledge and autopoiesis: Towards a new view. *ECIS Proceedings*, 52.
- Kay, R. & Goldspink, C. (2000). Towards a Complex Non-linear Systems Theory of Organisation. *In ICSTM*.
- Kay, R. & Goldspink, C. (2009). Autopoiesis: building a bridge between knowledge management and complexity. *Autopoiesis in Organization Theory and Practice*, 6, 233.
- Kay, R. (2001). Are organizations autopoietic? A call for new debate. *Systems Research and Behavioral Science*, 18(6), 461-477.
- Küçükali, R. (2011). *Yönetim felsefesi*. Ankara: Nobel Yayın.
- Luhmann, N. (1986). The autopoiesis of social systems. *Sociocybernetic paradoxes*, 6 (2), 172-192.
- Lyon, P. (2004). Autopoiesis and knowing: reflections on Maturana's biogenic explanation of cognition. *Cybernetics & Human Knowing*, 11(4), 21-46.
- Magalhaes, R. & Sanchez, R. (2009). Autopoiesis and the Organization of the Future. Introductory chapter to *Autopoiesis in Organization Theory and Practice*, edited by Rodrigo Magalhaes, PhD and Ron Sanchez, Emerald.
- Mattheis, C. (2012). System Theory of Niklas Luhmann and the Constitutionalization of the World Society, The. *Goettingen J. Intel L.* (4) 625.
- Maturana, H. (2002). Autopoiesis, structural coupling and cognition: a history of these and other notions in the biology of cognition. *Cybernetics & Human Knowing*, 9(3-4), 5-34.
- Maturana, H. R. & Varela, F. J. (1991). *Autopoiesis and cognition: The realization of the living* (Vol. 42). Springer Science & Business Media.
- Maturana, H. R. (1975). The organization of the living: A theory of the living organization. *International journal of man-machine studies*, 7 (3), 313-332.

- Maturana, H. R. (2011). Ultrastability... Autopoiesis? Reflective response to Tom Froese and John Stewart. *Cybernetics and Human Knowing*, 18 (1-2), 143-152.
- Memduhoğlu, H. B. (2013). Yönetim düşüncesinin evrimi ve yönetişim. H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz (Ed.). *Yönetimde yeni yaklaşımlar* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Memduhoğlu, H. B. ve Tanhan, F. (2013). Üniversite öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen örgütsel faktörler ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10 (1), 106-124.
- Meo, C. C. (2012). Cognition and intelligent entrepreneurship. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 21 (1).
- Mingers, J. (1992). The problems of social autopoiesis. *International Journal Of General System*, 21 (2), 229-236.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor*, Çev. Gündüz Bulut, MESS Yayınları, İstanbul.
- Namlu, A. G. (2004). Bilişötesi Öğrenme Stratejileri Ölçme Aracının Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2, 123-136.
- Özcan, M. ve Çağan, Ç. (2009). Yönetimde Klasik Yaklaşımlar (b.y)
- Özdemir, S. (2000). *Eğitimde Örgütsel Yenileşme* (5.Baskı) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özer, M. A. (2015). *21. Yüzyılda yönetim ve yöneticiler* (3. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Palmer, K.D. (2004). What is wrong with traditional autopoietic theory. an answer to a question on the autopoiesisdialognet@yahoogroups.com Elist, USA.
- Pankowska, M. (2008). Autopoiesis in virtual organizations. *Informatica Economica*, 12(1), 33-9.
- Ravasi, D., & Schultz, M. (2006). Responding to organizational identity threats: Exploring the role of organizational culture. *Academy of management journal*, 49 (3), 433-458.

- Rosovsky, H. (2017). Üniversite, bir dekan anlatıyor, Çev. Süreyya Ersoy. (20. Baskı) TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları: Ankara.
- Schatten, M. (2009). Autopoietic theory as a framework for biometrics. *Interdisciplinary description of complex systems*, 6 (2), 74-79.
- Schermelleh-Engel K., Moosbrugger H. & Müller H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*. 8 (2), 23-74.
- Seidl, D. (2004). Luhmann's theory of autopoietic social systems. *Ludwig-Maximilians-Universität München-Munich School of Management*.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L.S. (2001). *Using multivariate statistics* (fourth edition). USA: Allyn and Bacon Press.
- Tabachnick, B.G. & Fidell L.S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston, MA, : Allyn & Bacon/Pearson Education.
- Taşdan, M. (2013). İlköğretim okullarında örgütsel kimlik algısı ölçeğinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46 (2), 1-24.
- Taşdan, M. (2015). İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel kimlik algıları. *Eğitim ve Bilim*, 40 (180).
- Toytok, E. H. (2016). Eğitimde yeni bir sistem: Otopoyiyez yaklaşımı. *Pegem Atıf İndeksi*, 739-750.
- Uğurlu, C. T. ve Arslan, C. (2015). Öğretmenlerin örgütsel kimlik ve okula güven düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(1), 73-85.
- Uzoğlu, S. (2001). Kurumsal kimlik, kurumsal kültür ve kurumsal imaj. *Kurgu Dergisi*, 18, 337-353.
- Vanderstraeten, R. (2009). The autopoiesis of decisions in school organizations: conditions and consequences. *Autopoiesis in organization theory and practice*, 6, 289-302.

- Varela, F. G., Maturana, H. R. & Uribe, R. (1974). Autopoiesis: the organization of living systems, its characterization and a model. *BioSystems* 5, 187-196. North-Holland Publishing Company, Amsterdam.
- Whitaker, R. (1995). Self-organization, autopoiesis, and enterprises. *Retrieved on May, 21, 2004.*
- Witting, M. (2006). *Relations between organizational identity, identification and organizational objectives: An empirical study in municipalities.* Master's thesis, University of Twente.
- Yıldırım, S. (2014). *Yönetim teorileri.* Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Zeleny, M. (1977). Self-organization of living systems: A formal model of autopoiesis. *International journal of general system*, 4 (1), 13-28.
- Zeleny, M. (1981a). Autopoiesis today. *Cybernetics*, 9 (4), 3.
- Zeleny, M. (1981b). What is autopoiesis. *Autopoiesis: a theory of living organization.* New York: Elsevier.

EKLER

Uygulama İzni

T.C.
ERCİŞ KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 66709753-20-E.17695802
Konu: Olur

26/10/2017

KAYMAKAMLIK MAKAMINA
ERCİŞ

İlçemiz Gülbahçesi Anaokulunda Okulöncesi Öğretmeni olarak görev yapan ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim dalında Yüksek Lisans yapan Tuba DEMİR'in Tez çalışması kapsamında İlçemiz İlkokul, Ortaokul ve Liselerde "Otopoyiyez Ölçeği" ni uygulamak istemi ile ilgili dilekçesi yazımız ekinde sunulmuş olup, müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Nurullah ÇİFTÇİ
İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü

Uygun görüşle arz ederim.

Erol ŞİMŞEK
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR
26/10/2017

Mehmet Şirin YAŞAR
Kaymakam

Ek:Yazı (1 Sayfa)

26.10.2017
Güvenli Elektronik İmza
Aslına Aynısıdır.

Kışla Cad. K.Karabekir İLKÖĞRETİM Okulu
Arkası Eski Öğretmenevi Binası, VAN/Erciş
Elektronik Ağ:Ercişmeb.gov.tr
e-posta: Erciş65@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: N.TAPLAK (V.H.K.İ)
Tel: (0 432) 354 31 48
Faks: (0 432)354 31 54

Otopoyiyez Ölçeği	hiç katılmıyorum	Az katılmıyorum	Orta düzeyde katılmıyorum	Büyük ölçüde katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
Otopoyiyez Anlayışı Benimseme					
1. Eğitim ortamı sürekli ve hızlı yenilenmelidir. (m1)					
2. Eğitime ilişkin her yeniliği uygulamak gerekir. (m2)					
3. Dış çevreden gelen bilgiler okulda hemen uygulanmalıdır. (m3)					
4. Eğitim sistemi sürekli esen rüzgarın yönüne doğru yön değiştirmelidir (m7)					
5. Eğitim programı son yenilikleri kapsayacak şekilde sürekli yenilenmelidir. (m10)					
6. Çevredeki her değişimi okula taşımak doğaldır. (m24)					
7. Değişiklik yapılırken okulun değerleri ve normlar göz ardı edilemez. (m15)					
8. Kurumu yansıtan kökleşmiş sembol ve uygulamalar kolay değiştirilmemelidir. (m16)					
9. Yenilik ve değişim olsa dahi yerleşmiş kültür korunmalıdır. (m17)					
10. Okulun çevrenin tüm etkilerine açık olması, okulda yozlaşmaya ve zayıflamaya neden olur. (m18)					
11. Okulun başarısı için kökleşmiş bir gelenek şarttır. (m20)					
12. Dış çevreye tamamen açık ve sürekli değişime maruz kalan okullar zamanla kimliğini kaybeder. (m21)					
13. Her değişimi ve yeniliği okula taşımak okulun imajını sarsar. (m22)					
14. Her yeniliğin alınması, uyum ve düzen sorununa yol açar. (m23)					
15. Yeni bilgi ve uygulama alınırken uyarılma yapılmalıdır. (m12)					
16. Çevreden gelen girdilerde seçici olunmalıdır. (m27)					
17. Okul, dışarıdan gelen verileri kendi içyapısında kendini yenilemek için kullanılmalıdır. (m28)					
18. Çevredeki değişimlerden okulun yapısına ve havasına uygun olanlar alınmalıdır. (m29)					
19. Okul çevresine kapalı olmalıdır. (m37)					
20. Her değişiklik ve yenilik her okulda aynı sonucu vermeyebilir. (m8)					
21. Okul yöneticilerinin yeni teknolojileri ihtiyaca göre eğitim ortamlarına transfer etmeleri gerekir. (m26)					
22. Her okulu diğerlerinden ayıran farklı yanı olmalıdır. (m30)					
23. Okullar kendileriyle ilgili kararları kendileri vermelidir. (m31)					
24. Okullar kendi kendilerini yenileyen ve düzenleyen kurumlar olmalıdır. (m32)					
25. Okullar, kendi beklenti kalıplarını oluşturmamalıdır. (m33)					
Okullarda Otopoyiyez Yaklaşım					
26. Okulumuz tüm yenilikleri uygulamada isteklidir. (m46)					
27. Yapılan her yenilik okulumuzun kendi kararıdır. (m47)					
28. Uzun yıllar sonra dahi okulumuzun yerleşik kültürünü ve geleneklerini devam ettireceğini düşünüyorum. (m48)					
29. Okul müdürümüz duyduğu her yeniliği uygulamak ister. (m52)					
30. Okul müdürümüz "okulumuz sürekli değişiyor ve yenileniyor" diye övünür. (m53)					
31. Yeni teknolojik gelişmeler okulumuzda hızla uygulanır. (m54)					
32. Okulumuzda değişmeyen tek şey sürekli değişimdir. (m55)					
33. Okulumuzun yerleşik ve hemen değişmeyen değerleri vardır. (m64)					
34. Çevreden gelen bir yenilik alınıp kullanılmadan önce okulumuza uygun olmadığına bakılır. (m68)					
35. Okulumuzdaki değişimin ve yeniliğin temel belirleyicisi ihtiyaçlar ve kararlarımızdır. (m69)					
36. Okulumuzda bir bilgi ya da yenilik "yeni" olduğu için değil, ihtiyaca yönelik olduğu için dikkate alınır. (m63)					
37. Okulumuzun diğer okullara her konuda benzeme gayreti yoktur, farklılığını korumaya çalışır. (m49)					
38. Değişimlerde okulumuzun kimliği ve kültürü korunmaya çalışılır. (m44)					
39. Okulumuz çevresel etkilere ve hızlı değişimlere karşı savunmasızdır. (m66)					
40. Okulumuz dış etkilerden dolayı kendine has bir yönetim ve işleyiş anlayışını oluşturup sürdürememektedir. (m67)					
41. Okulumuz yakın ve uzak çevrenin etkilerine tamamen açık ve korumasızdır. (m70)					

Otopoyiyez Görüşme Formu

Otopoyiyez Görüşme Formu

1. Eğitim ortamlarındaki / Okullardaki değişim ve yenilik hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Okullar / Eğitim ortamları sürekli değişmeli midir?
 - a) Size göre okullarda yapılan sürekli değişimin ve yeniliğin avantajları ve dezavantajları nelerdir?
 - b) Okullardaki değişimin ölçüsü ne olmalıdır? (kurum kimliği, kurum kültürü bağlamında değerlendiriniz) Ne kadar süreyle yapılmalıdır? Neye göre yapılmalıdır? (ihtiyaçlar, okul içi paydaşlar, çevre, zorunluluk vs.)
3. Okulların kendilerine ait kimliklerinin ve geleneklerinin olması önemli midir? (Neden?) Yapılan sürekli değişimler bu kimliği ve geleneği nasıl etkilemektedir?
4. Genelde eğitim sisteminde, özelde okulunuzda sürekli değişikliklerin yapıldığını düşünüyor musunuz? Yapılan bu değişiklikler sizi (öğrenci, veli, sistem, meslektaşlar açısından) nasıl etkilemektedir?
 - a) Çevrenizdeki değişiklikler, toplumsal talepler okulunuza hemen yansır mı? (Çevreniz okulunuzu ne düzeyde etkilemektedir? Okul çevrenin taleplerine açık mıdır?)
 - b) Okulunuzda uygulanan yeniliklerin ve yapılan değişikliklerin belirleyicisi kimdir? (Kim kararlaştırır?) Değişim ve yenilik ihtiyaca göre mi belirlenmektedir? Değilse neye göre belirlenir?

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

31.10.2018

Tez Başlığı / Konusu

Eğitim Yönetiminde Yeni Bir Paradigma Olarak Otopoziye Aik
Yaklaşım ve Öğretmenlere Göre Okulların Otopoziye Aikliği

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 129.... sayfalık kısmına ilişkin, 31.10.2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitın...intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12..... (On İki.....) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

31.10.2018
Tuba YÜCE
Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Tuba YÜCE
Öğrenci No : 15940001034
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri
Programı : Eğitim Yönetimi Teftişi, Planlaması ve Değerlendirilmesi
Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Prof. Dr. Hakan KARİME MEMDUHOĞLU
31.10.2018

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR
31.10.2018
Servet ÇELİK
Enstitü Sekreteri